

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛАЗАРЕНКО АЛЬОНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК [378:373.2.011.3-051]:004-053.4(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ
ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

012 – Дошкільна освіта

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А.В. Лазаренко

Науковий керівник: Ковшар Олена Вікторівна – доктор педагогічних наук,
професор

Кривий Ріг – 2024

АНОТАЦІЯ

Лазаренко А.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії – 012 Дошкільна освіта. Криворізький державний педагогічний університет.

Матеріалами дисертаційного дослідження представлено теоретичне узагальнення та авторське наукове вирішення проблеми підготовки фахівців з дошкільної освіти до формування цифрової компетентності старших дошкільників. Було здійснено обґрунтування педагогічних умов, що дозволили б забезпечити процес підготовки майбутніх вихователів, розробку діагностичної моделі і перевірку експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності старших дошкільників, що дозволило зробити відповідні висновки.

Метою дослідження є наукове обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Наукова новизна дослідження полягає в такому: *вперше* було надано визначення та обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку (наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища, наявність у майбутніх вихователів необхідних умінь щодо формування цифрової компетентності дітей означеної вікової категорії); уточнено зміст понять: «цифрова компетентність вихователя», «цифрова компетентність дошкільника»; визначено сутність феномену «підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку»; здійснено розробку моделі підготовки

вихователів до формування цифрової компетентності старших дошкільників. Втілення цієї моделі передбачало поетапну реалізацію педагогічних умов, зокрема це включало такі етапи: інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний та рефлексивно-оцінний; таких методологічних підходів як системний та компетентнісний; принципів активності в діяльності, моделювання професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти в межах освітнього процесу закладу вищої освіти, фундаментальності освіти, освітньої рефлексії; критеріїв підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності з чітко визначеними до них показниками (організаційно-мотиваційного, когнітивно-діяльнісного, операційно-результативного); рівнів підготовленості (достатній, задовільний, низький), а також опис засобів, форм і методів, задіяних на кожному етапі експериментальної роботи. Методика професійної підготовки майбутніх вихователів була подальше розроблена та апробована експериментально.

Практична значущість дисертації розкрита через розробку та апробацію діагностичної і експериментальної методик підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, а також в розробці елективного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку», системи вправ, спрямованих на володіння цифровою компетентністю, цифровою культурою, тренінгів, прес-конференцій тощо. Використання матеріалів поточного дослідження може виявитись корисним для працівників закладів вищої освіти, що готують фахівців педагогічних спеціальностей, викладачів фахових і психолого-педагогічних дисциплін, вихователів закладів дошкільної освіти, а також в межах розробки навчально-методичного забезпечення для студентів і фахівців дошкільної освіти. Висновки дисертації можуть бути використані як фундамент для подальших наукових досліджень на дотичні чи суміжні тематики, а отже будуть корисні студентам в ході написання курсових чи кваліфікаційних робіт, викладачам та науковим співробітникам закладів вищої

освіти, слухачам курсів післядипломної освіти, аспірантам в написанні дисертацій, статей, підручників, монографій тощо.

У **вступі** було обґрунтовано фактори актуальності теми поданого дослідження, визначено предмет та об'єкт, гіпотезу і мету, завдання, методи роботи, наукову новизну, практичну значущість, а також подано відомості щодо апробації та впровадження одержаних результатів, загальну кількість опублікованих праць з теми дослідження, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичний аналіз підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку»** здійснено обширний та детальний аналіз стану дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності старших дошкільників, було уточнено зміст таких термінів як «професійна підготовка», «компетентність», «цифрова компетентність», «цифрова культура», «цифрова компетентність вихователя»; визначено сутність і структуру феномену «підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку»; обґрунтовано педагогічні умови підготовки вихователів до формування цифрової компетентності у дітей означеної вікової категорії.

Розглядаємо підготовку майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку як динамічний освітній процес у закладах вищої освіти, спрямований на ефективний розвиток умінь та навичок використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності з метою формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Педагогічними умовами, що необхідні для забезпечення якісної підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку є: формування у майбутніх вихователів позитивної мотивації щодо необхідності розвитку цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку; створення комфортного та безпечного цифрового освітнього середовища у дошкільних закладах; набуття

майбутніми вихователями відповідних умінь для формування цифрової компетентності у старших дошкільників.

У другому розділі **«Експериментально - дослідна робота з підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку»** були визначені основні критерії та показники, а також рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, надано їх характеристику, здійснено розробку та апробацію діагностичної та експериментальної методики, представлено модель підготовки вихователів, структура моделі включає мету, етапи та умови, принципи, методологічні підходи, критерії, засоби, форми та методи, а також ступінь підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Подано результати констатувального та заключного етапів дослідження.

Ключові слова: професійна підготовка, професійно-педагогічна підготовка, компетентність, професійна компетентність, цифрова компетентність, цифрова культура, цифрова компетентність вихователя, цифрова компетентність дошкільника, цифровий простір, інформаційно-комунікаційні технології, формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

ABSTRACT

Alona Lazarenko. Preparation of future educators for the formation of digital competence of older preschoolers - Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy – 012 Preschool Education. Kryvyi Rih State Pedagogical University.

The materials of the dissertation research present a theoretical generalization and the author's scientific solution to the problem of training specialists in preschool

education for the formation of digital competence of older preschoolers. The substantiation of pedagogical conditions was carried out, which would allow to ensure the process of training future educators, the development of a diagnostic model and the verification of experimental methods of training future educators for the formation of digital competence of older preschoolers, which allowed us to draw appropriate conclusions.

The purpose of the research is scientific substantiation and experimental verification of pedagogical conditions for training future teachers of preschool institutions for the formation of digital competence in children of older preschool age.

The scientific novelty of the study arose from the following: for the first time, the definition and justification of pedagogical conditions for training future educators for the formation of digital competence in older preschool children was provided, the organization of a comfortable and safe digital educational environment, the availability of future educators with the necessary skills for the formation of digital competence of children of a certain age category); the content of the concepts: "digital competence of an educator", "digital competence of a preschooler" has been clarified; the essence of the phenomenon "preparation of future educators for the formation of digital competence in children of older preschool age" is defined; the development of a model of training educators for the formation of digital competence of older preschoolers was carried out. The implementation of this model provided for the step-by-step implementation of pedagogical conditions, in particular, it included the following stages: informative-instructive, productive-active, creative-reproductive and reflective-evaluative; such methodological approaches as system and competence; principles of activity in activity, modeling of the professional activity of a preschool teacher within the educational process of a higher education institution, fundamentals of education, educational reflection; criteria for the readiness of future educators for the formation of digital competence with clearly defined indicators for them (organizational-motivational, cognitive-active, operational-resultative); levels of preparedness

(sufficient, satisfactory, low), as well as a description of the means, forms and methods used at each stage of experimental work. The methodology of professional training of future educators was further developed and tested experimentally.

The practical significance of the dissertation was revealed through the development and testing of diagnostic and experimental methods of training educators for the formation of digital competence in older preschool children, as well as in the development of the elective course "Information and communication technologies in work with preschool children", a system of exercises aimed at mastering digital competence, digital culture, trainings, press conferences, etc. The use of the materials of the current research may be useful for employees of higher education institutions that train specialists in pedagogical specialties, teachers of professional and psychological-pedagogical disciplines, educators of preschool education institutions, as well as within the framework of the development of educational and methodological support for students and specialists of preschool education. The conclusions of the dissertation can be used as a foundation for further scientific research on related or related topics, and therefore will be useful to students in the course of writing course or qualification papers, teachers and researchers of higher education institutions, students of postgraduate education courses, postgraduate students in writing dissertations, articles, textbooks, monographs, etc.

In the introduction, the relevance factors of the topic of the presented research were substantiated, the subject and object, hypothesis and goal, task, methods of work, scientific novelty, practical significance were defined, as well as information on the approbation and implementation of the obtained results, the total number of published works on the topic of the research was presented, structure and scope of the dissertation.

In the first chapter "Theoretical analysis of the training of future teachers for the formation of digital competence in older preschool children" an extensive and detailed analysis of the state of research on the problem of training future educators for the formation of digital competence of older preschoolers was carried out, the meaning of such terms as "professional training", "competence" was clarified ",

"digital competence", "digital culture", "digital competence of the teacher", the essence and structure of the phenomenon "preparation of future educators for the formation of digital competence in children of older preschool age" is defined; the pedagogical conditions for training teachers for the formation of digital competence in children of a certain age category are substantiated.

We consider the preparation of future educators for the formation of digital competence of older preschool children as a dynamic educational process in institutions of higher education aimed at the effective development of skills and abilities in the use of digital and information and communication technologies in educational activities with the aim of forming the digital competence of older preschool children.

Pedagogical conditions necessary to ensure quality training of future educators for the formation of digital competence of older preschool children are: formation of positive motivation in future educators regarding the need to develop digital competence in older preschool children; creation of a comfortable and safe digital educational environment in preschool institutions; acquisition by future teachers of appropriate skills for the formation of digital competence in older preschoolers.

In the second section "Experimental - exploratory work on the preparation of future educators for the formation of digital competence in children of older preschool age" the main criteria and indicators were determined, as well as the level of preparedness of future educators for the formation of digital competence in children of older preschool age, their characteristics were provided, carried out development and testing of diagnostic and experimental methods, the model of training educators is presented, the structure of the model includes the goal, stages and conditions, principles, methodological approaches, criteria, means, forms and methods, as well as the degree of readiness of educators for the formation of digital competence in older preschool children. The results of the ascertainment and final stages of the research are presented.

Keywords: professional training, professional and pedagogical training, competence, professional competence, digital competence, digital culture, digital competence of an educator, digital competence of a preschooler, digital space, information and communication technologies, formation of digital competence in children of older preschool age, preparation of future educators for the formation of digital competence of children of older preschool age.

**Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях
автора:**

Публікації в наукових фахових виданнях України

Лазаренко А. Аналіз проблеми формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. *Збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. Вип.43 Т. 2, 2021 С.208-212

Лазаренко А.В. Педагогічні умови формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. *Збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. Вип.50.2022 С.335-338

Лазаренко А. Засоби формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Збірник наук. праць. Умань*. Вип.1(11), 2024 С. 112-117

Лазаренко А.В. Використання гейміфікації для формування цифрової компетентності у майбутніх вихователів. *Педагогічні науки: теорія та практика. Запоріжжя*. Вип. 2(50), 2024 С. 136 – 141

Тези, матеріали конференцій

Лазаренко А. Особливості формування інформаційно-комунікативної компетенції старших дошкільників шляхом використання комп'ютерних технологій в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. *Дошкільна і початкова освіта: реалії та перспективи: матеріали III Всеукраїнської наук.-практ. конф., м.Суми, 11-12 квітня 2019р. Суми, 2019. С. 50-54.*

Лазаренко А.В. Шляхи використання комп'ютерних технологій у напрямку формування інформаційно-комунікативної компетенції у дітей старшого дошкільного віку. *Інновації у професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика: матеріали II регіональної наук.-практ. конф., м.Нікополь, 31 травня 2019р. Нікополь, 2019.*

Лазаренко А.В. Особливості застосування сучасних педагогічних технологій у практику закладу дошкільної освіти з метою навчання і виховання дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти*: зб. наук. праць V міжнародної наук.-практ. конф., м. Одеса, 29-30 жовтня 2019р. Одеса, 2019. С. 162-165

Лазаренко А.В. Тенденції розвитку дошкільної освіти сьогодення. *З нагоди 90-річчя Криворізького державного педагогічного університету*: матеріали Міжнародної наук. інтернет-конф., м. Кривий Ріг, 27 квітня 2020р. Кривий Ріг, 2020. С. 136-137

Лазаренко А.В., Борисьонк М.О. Особливості формування творчих здібностей молодших школярів шляхом впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в освітній процес. *Debats scientifiques et orientations prospective du developpement scientifique*: зб. наук. праць Міжнародної мультидисциплінарної наук.-практ. конф., м. Париж, 5 лютого 2021р., Париж, 2021. С.79-83

Лазаренко А.В. Аналіз теоретичних понять «компетентність», «компетенція» в сучасному освітньому просторі. *Vzdelavanie a spolocnost VI. Medzinarodny nekonferencny zbornik*. Presov, 2021. С. 195-198

ЗМІСТ

ВСТУП.....	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.	22
1.1. Аналіз ключових понять дослідження	22
1.1.1. Професійно-педагогічна підготовка як наукова категорія	22
1.1.2. Проблема професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в теорії педагогіки вищої школи	28
1.2.Цифрова компетентність: її сутність і характеристика	32
1.2.1 «Компетентність» як наукова категорія	32
1.2.2. Особливості формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку	36
1.3. Проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності в теорії педагогіки вищої школи.....	44
1.4. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.....	48
Висновки до першого розділу	60
Список використаних джерел до першого розділу	62
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.	84
2.1. Стан підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.....	84
2.2. Модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного	

віку.....	111
2.3. Експериментальна методика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.....	123
2.4. Порівняльний аналіз результатів рівнів підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку констатувального та прикінцевого етапах експерименту.....	141
Висновки до другого розділу	153
Список використаних джерел до другого розділу	155
ВИСНОВКИ	162
ДОДАТКИ	165

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні процеси реформування і модернізації вищої освіти в Україні, що охоплюють політичну, соціальну та ідеологічну сфери, вимагають пошуку розумних підходів до забезпечення високоякісної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. В межах Національної стратегії розвитку освіти в Україні визначено шляхи вдосконалення системи професійної підготовки педагогічних кадрів.

Однією з ключових проблем у підготовці сучасних педагогів є розвиток цифрової компетентності. Інтенсивне використання цифрових технологій у сфері освіти підвищує ефективність провадження освітнього процесу на кожному окремому рівні та сприяє формуванню необхідних професійних компетентностей фахівців зокрема і в межах дошкільної освіти. Інформатизація освіти сьогодні є обов'язковим елементом формування професійних компетентностей. Виходячи з цього зазначимо, що інформатизація освіти є важливим напрямом реформування освітніх закладів, такий підхід дозволить враховувати різні аспекти індивідуалізації розвитку особистості, яка на сьогодні є головною потребою суспільства та держави. Отже, проблема формування цифрової компетентності в реаліях сьогодення є вельми актуальною.

Згідно окреслених проблем особливої уваги заслуговує підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до оволодіння сучасними цифровими та інформаційно-комунікаційними технологіями та подальшої їх підготовки до формування цифрової компетентності у дітей дошкільного віку. В залежності від того, як грамотно використовуються дані технології, оволодіння відповідними компетентностями у професійній діяльності залежить успіх гармонійного розвитку особистості дошкільника. Стратегічні орієнтири підготовки професійних загальних та спеціальних компетентностей майбутніх педагогів-вихователів прослідковуються в законодавчих та нормативних документах, таких як: (Закони України «Про освіту», 2017 р.,

«Про фахову передвищу освіту», 2019 р., «Про Національну програму інформатизації», 2022 р, Постанови Кабінету міністрів України «Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», «Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації», 2021 р., «Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі» [90], 2021 р., «Базовий компонент дошкільної освіти», 2021 р.) [12].

Загалом, на сьогодні доцільно розглядати цифрову компетентність як одну із засадничих компетентностей не лише для фахівця-педагога, але і для сучасної людини, а особливо для забезпечення можливостей до навчання протягом усього життя. При цьому через новизну означеного терміну в українській та зарубіжній науково-педагогічній думці відмічаємо відсутність єдиного та сталого підходу до його визначення та потрактування. Вважаємо, що володіння означеною компетентністю дозволить досягти максимальної ефективності у використанні цифрових технологій в різних сферах діяльності, забезпечивши при цьому необхідну безпеку.

До дослідження питання формування цифрової компетентності в професійній сфері, долучилися різні українські (В. Вембер, А. Гуржія, М. Лапчик, Н. Морзе, С. Прохорова, О. Сисоєва, О. Спіріна) та зарубіжні (Д. Букантате, С. Джан, Дж. Равен, , Л. Салганік) науковці.

Під час дослідження за орієнтир використовувались праці, присвячені тлумаченню таких понять, як «цифрова культура» в різних аспектах знання: із позицій філософії (К.Гарбузенко, О.Дзьобань, Г.Захарова, О.Овчарук, О.Пінчук, О.Соколюк, О.Спірін, М.Шишкіна та ін.), за інформаційним підходом і взаємозв'язку інформатизації з освітою (В.Биков, М.Жалдак, М.Лещенко, С.Литвинова, Н.Морзе, О.Овчарук, О.Пінчук, О.Спірін, та ін.).

Дошкільний вік характерний першими кроками сучасної дитини в цифровому середовищі, отже формування цифрової компетентності та культури у дітей дошкільного віку, – є одним із пріоритетних завдань закладу

дошкільної освіти. Отже, сучасний вихователь має володіти відповідними професійними цифровими компетенціями.

Під час дослідження розглядалися наукові праці вчених з різних галузей освіти (І.Богданова, А.Богущ, Н.Кічук, І.Княжева, О.Ковшар, А.Линенко, Н.Листопад, І.Пальшкова, І.Рогальська-Яблонська, О.Співаковський, та ін.), у яких висвітлено різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогів.

Незважаючи на суттєвий досвід з різних аспектів формування цифрової компетентності, наявні підходи не є досконалими, а саме: відсутня система підготовки майбутніх педагогів-вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Проаналізувавши результати наукових досліджень і сучасних практик підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, виокремили низку суперечностей між:

- підвищенням вимог до сучасного вихователя закладу дошкільної освіти, якому притаманні професійні компетентності, які регламентуються базовим стандартом та станом підготовки до професійної діяльності;
- потреба в підборі нових, сучасних підходів щодо формування професійної підготовки майбутніх вихователів;
- недостатня кількість оснащення та методичного забезпечення для якісного освітнього процесу;
- професійною підготовкою майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку та необхідністю розроблення системи методів і форм процесу навчання.

Отже, теоретична та практична значущість проблеми дослідження, визначення суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної праці «Підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку».

Тему дисертації затверджено вченою радою Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 5 від 09 грудня 2021 р.).

Мета дослідження - науково обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Відповідно до поставленої мети дослідження було визначено такі **завдання**:

- уточнити зміст понять «цифрова компетентність вихователя», «цифрова компетентність дошкільника»; науково обґрунтувати зміст феномену «підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку»;
- виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку;
- визначити й науково обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку;
- розробити й апробувати модель та експериментальну методикау підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у закладах фахової перед вищої освіти.

Предмет дослідження – зміст і методика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження: підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови:

– наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку;

– організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища закладу дошкільної освіти;

– наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

З метою розв'язання завдань дисертаційної роботи використано комплекс **методів педагогічного дослідження:**

теоретичні - аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури з теми наукового дослідження для розкриття основних положень підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, обґрунтування педагогічних умов щодо підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку; інтерпретація теорій і методик, які надали змогу систематизувати теоретичні напрацювання з теми дослідження, визначити сутність поняття «підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку», розробити модель підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку;

емпіричні – анкетування, бесіди, тестування, педагогічні спостереження, аналіз творчих робіт, усні та письмові відповіді респондентів – для визначення рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку; педагогічний експеримент, що складався з констатувального, формувального та прикінцевого етапів, з метою перевірки ступеня ефективності експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку;

статистичні – кількісна та якісна обробка результатів педагогічного експерименту (λ -критерій Колмогорова-Смирнова) – застосовано для визначення рівня достовірності даних, які отримано в процесі експериментального дослідження щодо підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

База дослідження. Дослідно-експериментальну роботу здійснено на базі Комунального закладу «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» Дніпропетровської обласної ради», Комунальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж».

Експериментальним дослідженням було охоплено 80 майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: уперше визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку (наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища закладу дошкільної освіти; наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку); уточнено зміст понять: «цифрова компетентність вихователя», «цифрова компетентність дошкільника»; визначено сутність феномену «підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку»; розроблено модель підготовки вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку. Реалізація моделі передбачала поетапну (інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний, рефлексивно-оцінний) реалізацію визначених педагогічних умов; методологічних підходів (*системного, компетентнісного*), принципів (*принцип активності в діяльності; принцип фундаментальності освіти, моделювання майбутньої професійної діяльності вихователів ЗДО в освітньому процесі ЗВО, принцип*

освітньої рефлексії), критерії підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку (організаційно-мотиваційного, когнітивно-діяльного, операційно-результативного), із відповідними показниками; схарактеризовано рівні (достатній, задовільний, низький) означеної підготовленості; описані засоби, форми, методи, які були задіяні в експериментальній роботі на кожному етапі. Подальшого розвитку набула методика професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Практична значущість дослідження дослідження полягає в розробленні й експериментальній апробації діагностувальної й експериментальної методик підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності старших дошкільників; розробленні елективного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку»; системи вправ, спрямованих на володіння цифровою компетентністю, цифровою культурою, тренінгів, прес-конференцій тощо. Матеріали дослідження можуть бути використаними в педагогічних закладах вищої освіти викладачами фахових і психолого-педагогічних дисциплін, які здійснюють підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; вихователями закладів дошкільної освіти – для формування цифрової компетентності старших дошкільників; у процесі розроблення посібників, підручників для студентів і фахівців дошкільної освіти. Результати дисертаційної роботи, викладені в її висновковій частині, можуть бути використані студентами в межах написання курсових і магістерських робіт; викладачами закладів фахової перед вищої та вищої освіти, а також слухачами післядипломної освіти; аспірантами при підготовці методичних рекомендацій, посібників, статей, підручників тощо.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів фахової передвищої освіти (Додатки Ж, З).

Достовірність результатів дослідження підтверджено на основі проведеного порівняльного аналізу одержаних результатів, через

застосування різноманітних методів дослідження які мають репрезентативний характер, ефективністю поєднання як теоретичних так і емпіричних методів в межах дисертації, які є відповідними її предмету, меті, гіпотезі та завданням, а також на основі положення про цілісність особистості, загальних здобутків сучасної психолого-педагогічної науки.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки і результати дослідження викладено на міжнародних, усеукраїнських та регіональних конференціях: *Міжнародних науково - практичній конференціях* «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти» (м. Одеса, 29-30 жовтня 2019р.); «Тенденції розвитку дошкільної освіти сьогодення» (м. Кривий Ріг, 27 квітня 2020р.); *Міжнародній мультидисциплінарній науково – практичній конференції* «Debats scientifiques et orientations prospective du developpement scientifique» (м. Париж, 5 лютого 2021р.); «Vzdelavanie a spolocnost» (м. Пресов, 2021р.); *III Всеукраїнській науково – практичній конференції* «Дошкільна і початкова освіта: реалії та перспективи» (м. Суми, 11-12 квітня 2019р.); *II регіональній науково-практичній конференції* «Інновації у професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика» (м. Нікополь, 31 травня 2019 р.)

Основні результати дослідження викладено у 9 одноосібних публікаціях автора, із них 4 статей у фахових виданнях України, 2 – в зарубіжному науковому періодичному виданні, 4 – апробаційного характеру.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел до кожного розділу, додатків. Основний зміст дисертаційної праці викладено на 164 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 12 рисунків, що обіймають 8 сторінок основного тексту, 10 додатків викладено на 19 сторінках. Список використаних джерел містить 238 найменувань. Повний обсяг дисертації – 184 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.

1.1. Аналіз ключових понять дослідження

1.1.1. Професійно-педагогічна підготовка як наукова категорія

Сутність професійної підготовки фахівців-педагогів в межах особливостей сучасної системи вищої освіти України окреслено такими науковцями як: Г. Беленька [21], І. Бех [18], А. Богуш [40], О. Богініч [32], І. Богданова [31], Н. Кічук [76], Р. Найда [115] та ін. Вони визначають процес підготовки як один із ключових факторів, що дозволяє фахівцю бути готовим до впровадження змін і розуміння позитивної суспільної динаміки.

Питання підготовки майбутніх спеціалістів у сфері вищої освіти досліджували численні науковці з різних аспектів. Зокрема, розроблені концептуальні положення оновлення змісту вищої освіти (А. Алексюк, В. Андрущенко, Е. Карпова, Н. Кічук, В. Кремень, З. Курлянд, В. Огнев'юк та інші). Іншим бік дослідження – теоретико-методичні основи професійної підготовки педагогів різних профілів (А. Богуш, Е. Карпова, І. Княжева, Т. Койчева, С. Литвиненко, В. Лозова, Р. Пріма, Т. Танько, О. Семенов, Л. Хомич, Г. Яворська та інші). Також увага науковців була зосереджена на проблемі формування основ педагогічної майстерності, як основи загальної професійної підготовки майбутніх педагогів у сфері дошкільної освіти (Н. Гавриш, Н. Голота, І. Княжева, О. Ковшар, Н. Лисенко, О. Листопад, В. Логінова, В. Нестеренко, Т. Поніманська, Л. Семушина, Т. Степанова та інші).

У законі України «Про вищу освіту» поняття професійної підготовки визначається як процес і результат оволодіння сукупністю знань, умінь, навичок, ключових фахових компетентностей, передбачених на різних рівнях і окреслених освітньо-професійними та освітньо-науковими програмами [70].

Враховуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що успішне впровадження вимог і завдань професійної освіти, орієнтованих на майбутнє, напряму корелює з якістю професійної підготовки, і формування відповідних професійних якостей у нового покоління фахівців [60, с. 132–136].

Враховуючи важливість підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, що обґрунтовано в нормативних документах, необхідно уточнити зміст ключових понять: «підготовка», «професійна підготовка», «готовність» в сучасних науково-педагогічних джерелах.

Кожна професія потребує як загальної так і спеціалізованої підготовки під час навчання.

У словникових джерелах термін «підготовка» визначено як процес надання необхідного обсягу знань, навичок і досвіду через навчання та практичну діяльність [141, с. 127].

В деяких тлумачних джерелах термін «професійна підготовка» [150, с. 371], потрактовано як підготовку молоді до трудового життя, завдання якої полягає в забезпеченні достатнього рівня кваліфікації для ефективної роботи в майбутньому [119, с. 167]; її здійснення забезпечено навчанням в педагогічних вишах, університетах, на факультетах що надають послуги з підвищення кваліфікації [176, с. 873].

Аналізуючи термін *«професійно-педагогічна підготовка»* варто спочатку з'ясувати сутність понять *«підготовка»* та *«підготовленість»*. Тлумачні джерела потрактовують поняття «підготовка» як певну сукупність досвіду, знань, і навичок що були набуті під час цілеспрямованої освітньої діяльності, яка включала зокрема і практичну діяльність [160,с.417]; «діяльність, спрямована на навчання, надання необхідних знань» [162, с. 202]; можливість виконання низки специфічних завдань на основі набуття відповідних знань [133]; термін на позначення можливостей людини виконувати прикладні завдання через екстраполявання набутого соціального досвіду на пізнавальну або освітню діяльність, а також навчання, як процес формування готовності, під якою розуміється наявність компетенції, знань,

умінь, навичок, необхідних при виконання конкретних видів завдань [161]. Термін «*підготовленість*» у словникових джерелах потрактовується як «готовність до дії, діяльності» [22].

В сучасних дослідженнях науковців (З.Курлянд, А.Ліненко, В. Семиченко, Г. Троцько, Р.Хмелюк та ін.) термін «підготовка» розглядається як процес навчання, що включає соціально зумовлені цілі, зміст, дидактичні умови, форми і методи освітньої діяльності, а також аналіз і самоаналіз результатів навчання. Наприклад, Г. Троцько стверджує, що підготовка студентів до педагогічної діяльності охоплює систему змістовно-педагогічних та організаційно-методичних заходів, спрямованих на забезпечення готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності [174].

Л. Березовська визначає підготовку як цілеспрямований, керований педагогом процес в межах якого студенти мають набути, а також відточити професійні знання, вміння та навички, особистісні якості що є необхідними для успішного виконання посадових обов'язків [17, с. 42]. А. Панчук розглядає підготовленість здобувачів освіти як цілісне особистісно-професійне утворення, що інтегрує сукупність всіх професійних якостей а також сформовану систему знань, умінь та навичок професійної діяльності [126].

Таким чином поняття «*підготовка*» має подвійне значення, маркуючи одночасно і процес діяльності і її результат; термін «*підготовленість*» потрактовується як готовність до дії, діяльності і суголосне із поняттям «*готовність*».

Засадничим в підготовці фахівців в сфері дошкільної освіти є розуміння значення поняття «*професійна підготовка*». Здійснимо аналіз наявних потрактувань поняття «*професійна підготовка*», що їх зустрічаємо у наукових дослідженнях фахівців. Так, на думку Г. Підкурғанної, професійну підготовку варто визначати в розрізі трьох основних складників, як-от: загальноосвітній, спеціально-предметний, спеціально-професійний (психолого-педагогічний і методичний). Водночас учена поділяє систему фахової підготовки на низку підсистем: професійна культура; професійна

усталеність; професійна індивідуальність; професійне мислення, професійна компетентність; професійно-педагогічна майстерність [131]. Повністю поділяємо підхід І. Княжевої до розуміння поняття «професійна підготовка». Вчена визначає цей процес як такий, що відбувається у закладах вищої освіти і спрямований на цілеспрямоване здобуття знань, умінь та методів роботи, які формують як теоретичний, так і практичний фундамент педагогічної професії. Окрім цього, процес включає формування відповідних ціннісних орієнтацій, що дозволяють людині досягти високої педагогічної майстерності в здійсненні відповідної діяльності [79, с. 27].

За В.Корнєшук, поняття «професійна підготовка» репрезентує як процес, що забезпечує формування відповідних кваліфікації професійних характеристик, сформованої системи знань, умінь, навичок, адже, на думку дослідниці, сформовані професійні риси повинні забезпечити успішне виконання обов'язків в професійній діяльності [91, с.30]. На думку Т. Танько, система педагогічної та організаційної діяльності, що здатна забезпечити формування достатнього рівня знань, умінь, професійної спрямованості та готовності і є професійною підготовкою [171]. Так, В. Бенера визначає професійну підготовку як інтегративну систему змістово-технологічної, соціально-гуманітарної, загальнопрофесійної, предметної галузей і позааудиторної соціально значущої діяльності майбутніх фахівців [16].

В. Сластьонін розглядає «професійну підготовку» як цілісний в своїй структурі процес, спрямований на досягнення конкретних цілей і завдань, що забезпечують розвиток у майбутнього педагога необхідних професійних навичок, умінь, а також формування особистісних якостей, переконань і цінностей . [188, с. 76–84].

Водночас, на думку В. Сергєєвої, «ефективна професійна підготовка» являє собою сукупність управлінських і педагогічних умінь, які передбачають застосування на практиці знань з педагогіки, психології, передового педагогічного досвіду, основ наукового управління, а також використання та

освоєння методів психолого-педагогічних і соціальних досліджень. [157, с. 323–329].

Погоджуємось із твердженням О. Богініч яка підкреслює, що основною метою сучасної вищої освіти є підготовка фахівців, які здатні оперативно реагувати на суспільні виклики, адаптувати професійну діяльність до швидких змін, постійно розвивати свої знання та навички, а також накопичувати педагогічний досвід [34].

С. Литвиненко стверджує, що фахова підготовка в університетах не лише сприяє професійному розвитку студентів, але й виконує низку важливих функцій, таких як орієнтаційна, розвивальна, теоретична, методологічна і діяльнісна, що дозволяють майбутнім педагогам освоювати методи теоретичного аналізу [105, с. 51].

За твердженням Т. Танько, розглядати «професійну підготовку» слід через призму системи організаційних та педагогічних заходів, які формують професійну свідомість, а також необхідні знання, навички та вміння [171, с. 24].

Погоджуємося з думкою М. Рогачко-Островська, що професійні знання, вміння і навички формуються завдяки процесу готовності, адже вона є результатом засвоєння спеціальних знань і навичок [150, с. 372]. В. Корнешук вважає, що професійна підготовка, як частина педагогічного процесу у закладах вищої освіти, спрямована на оволодіння професійно значущими знаннями, практичними уміньми та навичками, а також розвиток необхідних в професійній діяльності якостей на такому рівні, який відповідатиме освітньо-кваліфікаційним вимогам [92, с. 148].

Розглядаючи «професійну підготовку» як підготовку до педагогічної діяльності, доцільно використовувати термін «професійно-педагогічна підготовка» [150, с. 372], що в науковій літературі визначається з кількох позицій: як освітній процес у закладах освіти які здійснюють всебічну педагогічну підготовку, що спрямований на формування і розвиток професійних навичок майбутніх педагогів [112, с. 223]; як система

організаційно-педагогічних заходів, що сприяють особистісному та професійному розвитку в процесі прикладної педагогічної діяльності.

І. Підласий вважає, що професійно-педагогічна підготовка – це система дій, спрямованих на здобуття та удосконалення всіх необхідних професійних якостей і на формування готовності до виконання поставлених завдань в чітко окресленій професійній сфері. Цей процес вимагає цілеспрямованих дій, необхідних для оволодіння майбутніми педагогами всіма важливими професійними якостями [186, с. 178].

На думку В. Семиченко, результатом успішної професійної підготовки фахівців має бути факт сформованості професійної готовності. Як вважає дослідниця, основоположними елементами професійної готовності варто вважати сукупність спеціальних професійних знань, умінь та навичок, в результаті яких відбувається процес готовності особистості до здійснення успішної діяльності в професійній сфері [154, с. 60].

В межах дослідження А. Линенко знаходимо визначення ключових критеріїв готовності до педагогічної діяльності. Це позитивне та стабільне емоційне ставлення; механізми саморегуляції, здатність доцільно виконувати педагогічні дії; забезпечення освітньої, виховної й розвивальної ефективності; наявність високого рівня сформованості основних педагогічних здібностей, без яких неможливо досягти педагогічної майстерності. Автор також підкреслює значення перспективних педагогічних здібностей, таких як комунікативні навички, уміння управляти власним настроєм, знижувати психологічне навантаження, ефективно спілкуватися з вихованцями, батьками та колегами. Крім того, важливо мати професійно значущі властивості та якості, серед яких: високий рівень самоконтролю, емоційна стабільність, самодостатність, щирість, доброта, організованість, совісність, ініціативність, наполегливість та цілеспрямованість, старанність. [102].

Отже, можемо зробити висновок, що науковці мають різні погляди на поняття «процес підготовки майбутніх фахівців» і «результат підготовки майбутніх фахівців». Дослідники поділяються на тих, хто вважає, що

результат підготовки майбутніх фахівців полягає у досягненні стану готовності, та тих, хто розглядає поняття «підготовленість» як тісно пов'язане з процесом підготовки.

Сутність професійної підготовки полягає у системі взаємопов'язаних заходів, що мають змістовно-педагогічний та організаційно-методичний характер. Результатом такої системи є досягнення процесу готовності, що у Великому тлумачному словнику визначається як специфічний стан бажання здійснювати цілеспрямовану діяльність [43, с. 1116].

Одним із пріоритетних завдань сучасної системи вищої освіти України є підготовка компетентного й конкурентоспроможного професіонала, що готовий проваджувати діяльність в умовах постійних змін, оновлень, на основі саморозвитку, постійного самовдосконалення, самостійного пошуку необхідної інформації [150, с. 371; 191].

Відповідно до Закону України про «Вищу освіту» [58] заклади вищої освіти зобов'язані створити всі необхідні передумови для набуття здобувачами загальних засадничих і спеціальних знань, розвитку їх здібностей до самостійного отримання знань в контексті суспільних перетворень, кількість та якість яких постійно зростає [70]. Усвідомлення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зумовлює подальше дослідження професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів-вихователів в теорії вищої освіти.

1.1.2. Проблема професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в теорії педагогіки вищої школи.

Формування фахової, професійно-педагогічної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення діяльності з дітьми дошкільного віку вивчається в ряді напрямків. Зокрема, досліджуються теоретико-методологічні основи підготовки фахівців дошкільної освіти (наприклад, роботи Л. Артемової, А. Богущ, О. Кононко, В. Кузя, О.

Кучерявого, І. Підласого, та ін.). Інші дослідники концентруються на загальних аспектах професійно-педагогічної підготовки вихователів до педагогічної діяльності, серед яких Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Зданевич, Л. Іщенко, К. Крутій, О. Кучерявий, Н. Лисенко, В. Нестеренко, І. Рогальська-Яблонська, Т. Степанова та ін. Інший напрямок досліджує компетентнісний аспект підготовки майбутніх вихователів (Г. Беленька, А. Богуш, Л. Завгородня, Л. Зданевич, І. Мардарова, Н. Маковецька, А. Машкіна, І. Рогальська-Яблонська, Р. Савченко, С. Семчук, О. Трифонова, Х. Шапаренко та ін.), а також особливості формування специфічних якостей необхідних для професійної діяльності (В. Бенера, Л. Завгородня, Ю. Смолянко, В. Тарасова та ін.). Інші дослідження акцентують увагу на розвитку професійних умінь і навичок (Н. Голота), культури професійного спілкування та професійної діяльності (К. Коновалова, Н. Лисенко, Ю. Смолянко та ін.), розвитку творчості в педагогічній діяльності (С. Гаврилюк, О. Листопад, та ін.), дитячої особистісної творчості (Н. Гавриш, С. Гаврилюк, Л. Іщенко, О. Листопад, та ін.). Окремі дослідження також розглядають підготовку вихователів до професійного здійснення конкретних окремих видів діяльності в освітньому процесі з дітьми дошкільного віку (В. Баранова, О. Богініч, Н. Гавриш, Н. Кононенко, Н. Лисенко, З. Плохій, О. Швець та ін.), взаємодію з різними сторонами освітнього процесу, зокрема батьки чи особи що їх замінюють (А. Залізник, М. Машовець та ін.). Важливим аспектом є також особливості здійснення наступності і перспективності в освітній діяльності з дітьми від дошкільного до молодшого шкільного віку (А. Богуш, О. Ковшар М. Машовець, Т. Піроженко, Т. Степанова та ін.).

Науковці визначають підготовку кадрів у галузі дошкільної освіти як багатовимірну діяльність, основною метою якої є формування у людини особистісного змісту педагогічної діяльності, поява та розвиток, а в подальшому і успішна інтеграція до освітнього процесу фахової педагогічної майстерності, постійне зацікавлення та пошук нових інструментів в роботі з дітьми та їх батьками, а також повноцінна самореалізація в професії [130,

с.101].

Важливою частиною фахової підготовки є формування професійних якостей, які є визначальними при оцінці професійної придатності. Вони дозволяють не лише схарактеризувати загальні та професійні здібності особистості, але і загалом є її структурними компонентами, які розвивають в ході накопичення знань, в ході безпосереднього здійснення практичної діяльності.

Виходячи з праць педагогів, готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності є інтегрованим особистісним утворенням, що є основою для появи умов для формування всебічної професійної грамотності фахівця в його трудовій діяльності. [108, с. 19].

Отже, аналіз фахової літератури показує, що поняття готовності є вельми вживаним в дослідженнях педагогів застосованих до професійної діяльності в сфері освіти.

Аналіз наукових джерел показує різноманітність підходів до визначення терміна «готовність» у психолого-педагогічній літературі. Це поняття може стосуватися особливостей самоконтролю та саморегуляції особистості, її налаштованості особистості на здійснення певних поведінкових актів, цілеспрямованості, сукупності особистісних якостей тощо.

В контексті підготовки майбутніх фахівців з дошкільної освіти поняття *«професійна підготовка»* розуміємо як системний, заснований на міцній теоретичній базі процес, який має на меті сформувати сукупність загальних та спеціальних компетентностей, необхідних для організації успішної освітньої діяльності.

Наукові розробки К. Ушинського базуються на ідеї якісної професійної підготовки вихователів [177].

Педагогом підкреслено важливість виховання дітей дошкільного віку через особистий приклад вихователя, зазначаючи, що основна виховна сила, виховний потенціал полягає в самій особі вихователя, в живому прикладі [53].

В. Сухомлинський також акцентував на важливості особистості вихователя у дошкільній освіті, відзначаючи, що результати виховного впливу часто проявляються лише через тривалий час, і що сім'я та навколишнє середовище активно впливають на дитину. Основними об'єктами праці вихователя є розум, почуття, воля, переконання і самосвідомість, а творчість вихователя полягає у тому, відбуваються неперервні зміни в особистості дитини, які впливають на її розвиток та становлення [169, с. 420-421].

С. Русова наголошувала на підготовці майбутніх вихователів як на процесі виховання «садівниці», відзначаючи важливість щирої та глибокої любові до дітей [59, с. 56].

Таким чином, в класичній педагогічній літературі підкреслено значення особистості вихователя через його особистісну педагогічну культуру, педагогічну майстерність та загальні соціальні якості.

Як зазначає Р. Найда, професійна підготовка фахових молодших бакалаврів дошкільної освіти передбачає озброєння майбутніх вихователів сучасними інноваційними технологіями та методичною системою роботи з дітьми в закладах дошкільної освіти [115].

М. Рогачко-Островська зазначає, що термін «професійно-педагогічна підготовка» [150, с. 372], доречний для опису організаційних і педагогічних заходів, які формують у майбутнього вихователя професійно важливі знання, уміння, навички та готовність до здійснення ефективної та всеосяжної педагогічної діяльності [161, с. 15].

Отже, підготовку майбутніх вихователів визначаємо як динамічний освітній процес у закладах вищої освіти, спрямований на формування готовності до роботи з дітьми дошкільного віку через розвиток професійно значущих знань, практичних умінь і особистісних якостей. Відповідно готовність, як системна особистісно-професійна якість, формується в процесі фахової підготовки та є основою для успішної педагогічної діяльності.

1.2.Цифрова компетентність: її сутність і характеристика.

1.2.1 «Компетентність» як наукова категорія.

Питання використання сучасних інформаційно-комунікаційних та комп'ютерних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, розглянуто в роботах вітчизняних та зарубіжних учених (Р. Вільямс, Б. Гершунський, В. Глушков, Ю. Горвиц, С. Дяченко, А. Єршов, К. Маклін, Ю. Машбиц, В. Могільов, В. Моторін, С. Новосьолов, Ю. Олійник, С. Пейперт, Є. Полат та ін.). [156; с.193]. Учені стверджують, що застосування комп'ютерних технологій з дітьми може бути доцільним шляхом до підвищення загальної ефективності освітнього процесу.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ, англ. Information and Communications Technology - ICT) часто використовуються як синонім інформаційних технологій (ІТ), хоча інформаційно-комунікаційні технології є більш загальним терміном, який акцентує увагу на об'єднанні різних технологій зокрема на інтеграції комп'ютерів, програмного забезпечення, телекомунікацій, накопичувальних та аудіовізуальних систем. Ці технології дозволяють створювати, зберігати, змінювати та передавати дані.

М. Кадемія визначає інформаційно-комунікаційні технології як сукупність методів і технічних засобів, які інтегруються для забезпечення інтересів користувачів в зборі, обробці, зберіганні, відображенні, розповсюдженні та використанні інформації [74, с. 90].

На думку вчених, серед сучасних компетентностей педагогі в контексті інформаційних технологій чільне місце займають цифрова компетентність (digital competence) та цифрова грамотність (digital literacy).

Розглянемо, насамперед, поняття компетентність та компетенція, професійна компетентність, цифрова компетентність.

У психолого-педагогічній літературі досить часто можемо зустрітись із поняттями «компетентність» та «компетенція». Останнім часом відзначається

активність, що неухильно зростає, до досліджень з цієї проблематики (І. Білодід, Л. Гончарова, Т. Ісаєва, І. Льохіна, Дж. Равен, Г. Селевко, Л. Степашкіна, В. Стрельников, Н. Хомський, С. Шишов, Е. Шорт тощо).

Науковці підкреслюють, що заклади вищої освіти мають випускати фахівців, які володіють необхідними компетентностями для ефективного виконання освітніх завдань, спрямованих на розвиток особистості. Компетентність відображає здатність фахівця до активної діяльності, ефективного вирішення життєвих проблем, а також вміння мобілізувати знання, досвід і цінності для досягнення цих цілей.

Теоретичному аналізу понять «компетенція», «компетентність» присвячені роботи вітчизняних науковців, таких як О. Антонова, Н. Бібик, С. Бондар, М. Головань, О. Грішнова, І. Зимня, Л. Маслак, О. Кучай, Н. Нагорної, В. Лозовецької, В. Плохій, О. Пометун, Г. Руденко, А. Хуторський, та ін. Такі зарубіжні науковці, як Ф. Вейнерт, Дж. Гуді, Дж. Карсон, Р. Кеган, Дж. Куллахан, У. Мозер, Дж. Равен, Д. Райхен, Л. Салганік, та ін.

Сучасна наука не пропонує однозначного визначення цих термінів, тому доцільно звернутися до словників і енциклопедій. У «Новому тлумачному словнику української мови» слово «компетентний» має кілька значень: по-перше, це той, хто має достатні знання в певній галузі, добре обізнаний, кваліфікований; по-друге, той, хто має певні повноваження, повноправно керує/володіє чимось, є повновладним. [119, с. 874].

В інших тлумачних словниках термін «компетентність» визначається як проінформованість, обізнаність, авторитетність [45, с. 560].

У Законі України «Про освіту» 2017 року поняття «компетентність» визначено як поєднання усієї сукупності знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей та інших особистих якостей в їх динаміці, що має забезпечити здатність особи до адаптації, успішної навчальної або професійної діяльності [142].

Відповідно до рекомендацій Ради Європи та Європейського парламенту, компетентність розуміється як здатність успішно відповідати на

індивідуальні та соціальні виклики, виконувати завдання та досягати цілей, використовуючи знання, уміння, навички, ставлення, емоції, цінності, етичні норми та мотивації [78, с. 4].

Алла Богуш підкреслює, що «компетентність — це інтегральна характеристика особистості, яка включає всю сукупність попереднього розвитку психіки включаючи знання, вміння, навички, креативність, ініціативність, самостійність, самооцінювання та самоконтроль. В межах компетентності можна виділяти показники розвитку на кожний етап життя, так звані вікові характеристики розвитку, ці показники носять орієнтовний характер [35, с. 75].

Компетенція розглядається дослідниками як сукупність знань, що стосуються змістових і нормативних аспектів діяльності, що вимагає їхнього використання, але не обов'язково гарантує автоматичне застосування на практиці [153, с. 190].

Професор Надія Алмазова визначає компетенцію як знання та навички в певній галузі діяльності, тоді як компетентність — це здатність якісно використовувати ці компетенції [22, с. 11].

А. Богуш також підкреслює, що компетенція є внутрішнім потенціалом, який включає приховані психологічні новоутворення (уявлення, алгоритми дій, знання, системи цінностей та відношень), що в подальшому проявляються у вигляді компетентностей у діяльності людини. [39].

Л. Мамчур визначає компетенцію як сукупність конкретних знань, сфер обізнаності людини необхідних для успішної діяльності, відповідно до загальноприйнятих норм, правил і законів. [87, с. 55].

Н. Бібік наголошує, що компетенція є соціально закріпленим результатом, який визначає необхідний рівень освітньої підготовки для продуктивної діяльності в певній сфері, що властиво специфічна своїм предметним чи загально предметним характером [26, с. 48].

Л. Айзікова вказує, що поняття «компетенція» переважно пов'язане з внутрішніми якостями особистості, тоді як «компетентність» відображає її

поведінкові прояви. Вона також підкреслює, що недостатня увага до цього аспекту в дослідженнях західних науковців стала причиною відсутності єдиного підходу до трактування ключових категорій компетентнісного підходу [7, с. 294].

Проаналізувавши вищезазначені поняття, можемо припустити, що «компетентність» стосується особи, характеризує її здатність та готовність до роботи, спонукальним фактором в цьому є внутрішні чинники, а якісні знання екстраполюються в якісне виконання діяльності. А «компетенція» - це характеристика особи, обізнаність, знання в певній проблемі. Подальше дослідження буде спрямовано на формування цифрової компетентності у майбутніх педагогів-вихователів.

В сучасному світі існують ще поняття «професійна компетентність».

Сучасний фахівець повинен демонструвати високий рівень професійної компетентності, яка включає здатність до творчого мислення, постійного прагнення до інновацій та використання науково-технічних знань для вирішення педагогічних задач, а також організації роботи з впровадження новітніх технологій.

Основна мета підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у сучасних соціально-економічних умовах інформаційного суспільства полягає не лише в отриманні знань у вибраній вузькоспеціальній галузі, а й у формуванні та розвитку певних компетентностей, що забезпечують здатність адаптуватися до швидко змінюваного світу. Це вимагає відповідних змін у змісті професійної підготовки, зокрема в корекції діяльнісного підходу, його переході до інформаційної діяльності, як до сукупності процесів збору, аналізу, трансформації, збереження та інших інформаційних операцій, та постійному підвищенні кваліфікації педагогів протягом життя.

Ю. Рибка розглядає професійну компетентність вихователів закладів дошкільної освіти як здатність ефективно виконувати професійні обов'язки, відповідно до вимог посади, на основі фундаментальної наукової освіти та емоційно-ціннісного ставлення до освітньої праці. Це передбачає володіння

важливими професійними установками, особистісними якостями, теоретичними знаннями, а також професійними навичками та уміннями. [149, с. 261].

Г. Беленька визначає професійну компетентність вихователів дошкільних закладів як здатність вирішувати професійні завдання на основі спеціалізованих знань та навичок, інтегрованих з розвитком особистісних якостей, серед яких основними є любов до дітей, поєднана з вимогливістю, комунікабельністю, емпатією [23, с. 38].

«Компетентність у галузі інформаційних технологій» - це неодмінний та суттєвий складник професійної компетентності.

1.2.2. Особливості формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку

Інформаційно-комунікаційні технології все більше домінують в суспільстві. Українські вчені (В.Биков і В.Лапінський) приходять до висновків, що динамічний розвиток сучасного світу відбувається за рахунок впровадження цифрових технологій в повсякдення життя особистості. За допомогою даного прогресу відбувається інформатизація освіти, доступ до будь-якої інформації, швидкість комунікації, покращення якості освітнього процесу [29].

Повсюдна цифровізація (Digitalization) спонукає до істотних змін і в соціальному житті громадян. Цифровізація викликала появу таких термінів, як – цифрове врядування (Digital governance), цифрові споживачі (Digital consumers), цифрове громадянство (Digital citizenship), електронна безпека (Cyber security), Інтернет речей (Internet of things), електронна торгівля (Ecommerce), Інтернет іграшок (Internet of toys) тощо.

Відповідно до Національної стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки питання використання інноваційних технологій і новітніх

засобів навчання в освітньому процесі - є основним принципом для освітньої політики держави. [168].

Проаналізувавши державні документи України, можемо дійти висновку, що питання цифровізації дуже актуальне згідно із законодавством (Закони України: «Про інформацію» від 02.10.1992, № 2658-ХІІ; «Про звернення громадян» від 02.10.1996, № 394/96-ВР, «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011, № 2939-VI; розвиток та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій; ефективне формування та використання національних інформаційних ресурсів і забезпечення широкого, вільного доступу до них; забезпечення громадян суспільно значущою інформацією та розвиток незалежних засобів масової інформації; підготовка молоді до життя і роботи в цифровому суспільстві, створення необхідної нормативної правової бази побудови в суспільстві цифрового простору.

Серед українських науковців, які вивчають проблематику цифровізації освіти, теоретичні та практичні аспекти використання та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України, слід назвати таких учених як В.Биков [27], М.Жалдак [114], Г. Захарова [182], М.Кадемія [75], Т.Койчева [85], М.Лещенко [101], С.Литвинова [106], Н.Морзе [113], О.Овчарук [120], О.Пінчук [132], О.Соколюк [114], О.Спірін [165], Т.Цегельник [182], М.Шишкіна [186] та ін.

Науковець Н. Баловсяк [14] інформаційну компетентність визначає як інтегровану складову освіти, що відображає здатність особистості визначати свої інформаційні потреби; здійснювати пошук, обробку, зберігання та передачу даних у різних формах, будь-то друковані чи електронні матеріали. Вона також включає вміння працювати з комп'ютерною технікою та інформаційно-комунікаційними технологіями, використовуючи їх як у професійній діяльності, так і в повсякденному житті.

На сьогоднішній день все частіше вживається термін «цифрова компетентність», що зумовлено дослідженнями українських учених, спрямованими на інтеграцію в міжнародний освітній простір. Здатність

застосовувати цифрові технології в освітньому процесі характеризує людину як сучасного фахівця.

Перша згадка про цифрову компетентність у Європі з'явилася в 2006 році, коли Європейський Союз виділив вісім ключових сфер компетентності для навчання впродовж життя, цифрова компетентність є однією з цього переліку [5, с. 2]. У 2013 році було розроблено Європейську систему цифрової компетентності громадян, відому як DigComp (Digital Competence), яка стала орієнтиром для стратегічного планування ініціатив із розвитку цифрової компетентності на рівні ЄС та окремих держав-членів. [5, с. 2]. У 2016 та 2017 роках, у зв'язку зі стрімким розвитком комп'ютерних технологій та змінами в економіці й суспільстві, ця система була оновлена до версії DigComp 2.0.

В Україні цифрова компетентність визнана важливою складовою професійної компетентності що характеризує майбутнього фахівця. З метою інтеграції в глобальні процеси у 2016 році Кабінет Міністрів України презентував проєкт «Цифровий порядок денний України 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020»). Як продовження цієї ініціативи, на засіданні Уряду була схвалена Концепція та План дій що визначав подальший розвиток цифрової економіки в Україні до 2020 року. [51, с.10].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що поняття «цифрова компетентність» досить добре досліджене в сучасному науково-педагогічному та загальнонауковому дискурсі (зокрема Л. Гаврілова, Л. Карташова, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Тимченко, Я. Топольник, С. Толочко). Також слід зазначити, що цифрова компетентність дітей старшого дошкільного віку була предметом глибоких досліджень науковців (О. Авраменко, А. Богуш, О. Жерновникова, М. Каравелло, Т. Коваленко, Л. Лаврова, О. Махонша, Н. Морзе, О. Овчарук, В. Пендальчук, О. Романовський, К. Суятинова, Л. Ходаковська).

Проблему формування цифрової компетентності, ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, а також підготовка майбутніх фахівців через цифрові освітні технології, є

предметом досліджень багатьох українських і закордонних вчених. Зокрема, Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдак, Н. Морзе, О. Спирін аналізують як суть, так і структуру цифрової компетентності та цифрової культури, особливо у контексті підготовки педагогів [67, с.11].

Питання визначення терміна «цифрова компетентність» залишається дискусійним як в Україні, так і за кордоном. Різні дослідники використовують різні терміни для опису схожих характеристик, включаючи інформаційно-комунікаційну компетентність, інформаційно-цифрову компетентність та цифрову компетентність. Основні міжнародні організації та великі корпорації, які підтримують розвиток і використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, включають Європейський фонд освіти (ЄФО), Організацію Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Європейську сертифікацію комп'ютерних користувачів (ECDL), Корпорацію Майкрософт (Microsoft), Корпорацію Integrated Electronics (Intel) та інші. [122].

Під час аналізу феномену «цифрова компетентність», спостерігаємо наступне.

Г.Захарова трактує поняття інформаційно-цифрова компетентність як сукупність знань, навичок, умінь і вмінь, необхідних для ефективного використання інформаційних і комунікаційних технологій для досягнення особистих, професійних та соціальних цілей у сучасному інформаційному суспільстві. Ця компетентність включає розуміння природи інформації, уміння ефективно її знаходити, оцінювати, обробляти, створювати та спілкуватися за допомогою ІКТ, мати інноваційне мислення [182, с.32].

С. Прохорова визначає цифрову компетентність педагога як здатність ефективно і результативно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у фаховій діяльності та професійному розвитку. Вона виділяє такі компоненти цифрової компетентності: технічні навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, здатність використовувати ці ресурси в освітньому процесі, а також вміння планувати, аналізувати і керувати освітнім процесом послуговуючись можливостями що їх надають

інформаційно-комунікаційні технології. Важливо, щоб педагог також критично оцінював ресурси та розумів соціальні й етичні аспекти користування ними. [143].

Дж. Крумсвік під цифровою компетентністю вчителя розуміє майстерність у застосуванні інформаційних технологій у професійній діяльності [2]. Педагог має бути здатним критично оцінювати означені ресурси, зважаючи на педагогічні аспекти та специфіку освітньої дисципліни, особливості студентів і тему заняття.

Дослідник С. Скотт під цифровою компетентністю вбачає уміння ефективної комунікації, використання цифрових ресурсів і технологій, вміння критичної оцінки інформації отриманої таким шляхом [4]. Згідно з ним є такі складові цифрової компетентності: грамотність в інформаційному та медіа-середовищі, навички онлайн-комунікації, технічний і споживацький компоненти.

Звертаємо увагу, що А. Феррарі визначає цифрову компетентність як сукупність знань та навичок, необхідних для використання інформаційних технологій і джерел цифрової інформації для виконання різноманітних завдань, наприклад спільної діяльності та задоволення потреб, розв'язання проблем, співпраці, комунікації, створення і поширення контенту, управління інформацією [6].

Заслуговує уваги твердження Г. Солдатової, яка вважає, що цифрова компетентність включає не лише загальні користувацькі та професійні знання, які присутні в різних моделях інформаційно-комунікаційних технологій компетентності, але й орієнтацію на ефективну діяльність відповідальне, особистісне ставлення. Враховуючи, що елементом соціальної компетентності людини сьогодні є цифрова компетентність, її основною мають бути знання, мотивація, навички виконання завдань та сформоване відчуття відповідальності за досягнення цілей, саме це дасть можливість вдалого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери діяльності людини.

Згідно з дослідженням «Цифрова компетентність на практиці: рамковий аналіз», що було опубліковане Європейською комісією, основною для можливості здійснювати навчання протягом життя в реаліях сьогодення є цифрова компетентність. Виходячи з цього вона має охоплювати вміння критично і відповідально підходити до взаємодії з цифровими технологіями в будь-яких сферах ужитку, і для навчання, і для професійної діяльності або участі в суспільному житті.

Концепція виховання дітей і молоді в цифровому просторі визначає цифрову компетентність вихователя як здатність орієнтуватися в інформаційному середовищі, отримувати інформацію та користуватися нею згідно зі своїми потребами та особливостями сучасного цифрового суспільства [90].

Проведений аналіз дав можливість визначити, що цифрова компетентність вихователя – це сукупність знань, вмінь та навичок з використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності.

К. Суятинова акцентує на тому, слід переформатовувати сучасну систему дошкільної освіти, як першу ланку загальної освітньої системи України згідно з вимогами сьогодення. І тут необхідно враховувати переорієнтацію соціального життя з фізичної у віртуальну сфери, розумно підходити до ризиків такого явища та до його можливої користі. [170].

Поділяємо цю думку, вважаємо дошкільний вік найбільш доцільним для початку формування цифрової компетентності, яка становитиме основу для появи спрямованості особистості на освіту протягом життя.

Найважливішими інвестиціями в майбутнє України сьогодні є освіта і навчання, сприяючи зростанню, інноваціям і створенню нових робочих місць вони є основою суспільної інтеграції сьогодення. Системи освіти Європи повинні забезпечувати знання, вміння та навички що будуть основами інноваційного розвитку, а також сприяти створенню європейської

ідентичності, що спиратиметься на надбання світової культури, на засадничі загальнолюдські цінності. Освіта має стати основним поштовхом для молоді, який спонукатиме брати участь у створенні майбутнього Європи, на основах інклюзивності, демократії, свободи. Цифрові технології є джерелом великої кількості інформаційних джерел та ресурсів, що значно збагачує освітній процес, надає нові можливості, а отже має бути максимально загальнодоступним.

Важливим викликом сучасності є розуміння та врахування всіх аспектів взаємодії людини і інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, необхідно захистити цифрових споживачів від небезпечної реклами та шахрайства в Інтернеті, а також забезпечити краще обслуговування цифровими державними послугами, такими як електронне здоров'я, електронне навчання та урядові електронні послуги. Крім того, цифрові продукти можуть бути використані для просування суспільно корисних практик, таких як здоровий спосіб життя або екологізація суспільства. Тож надання дитинні цифрових компетентностей вже в ранньому дитинстві є пріоритетом сьогодні.

Для трактування поняття «цифрова компетентність» майбутніх фахівців слід звернутися до стандартів цифрової компетентності європейської мережі EUROPASS, які включають:

- управління інформацією (Information management): знання та навички для пошуку, аналізу і використання інформації в професійній діяльності, включаючи доступ до інформації, її пошук в Інтернеті, формулювання інформаційних запитів, здійснювати вибір ефективних ресурсів, обирати власну стратегію відбору інформації та критичної оцінки інформації, вміння її ефективно зберігати, відновлювати в разі втрати;
- співробітництво (Collaboration): навички ефективної взаємодії в межах онлайн-спільнот і інші формати співпраці з користувачами Інтернету;
- комунікація (Communication): знання для спілкування з використанням інтернет-інструментів, забезпечення конфіденційності, дотримання

мережевого етикету, обміну інформацією та змістом, а також готовність і здатність ділитися знаннями і ресурсами;

- контент та знання (Creation of content and knowledge): навички для створення нових ресурсів і контенту в різних форматах, розуміння особливостей надання авторських прав і ліцензій тощо;
- технічна операція (Technical Operation): знання для ефективного і безпечного використання інформаційних технологій, захисту персональних даних і боротьби зі шахрайством в Інтернеті.

Під час формування ключових компетентностей людини у нових медійних та інформаційних умовах, формується цифрова культура – специфічна, інтегрована і здатна до освоєння способу життя в цифровому суспільстві (О.Дзьобань [63], О. Шайкіна).

Представники першої групи, розглядаючи феномен «цифрова культура», приходять до висновків, що дана культура виступає яскравим предствником в інформаційному суспільстві, розкривають всю її специфіку, феномен інформаційної цивілізації (О.Овчарук [123], О.Пархоменко [128]).

Представники другої групи, проаналізувавши дане поняття, приходять до висновків, що цифрова культура - це культура Інтернету, віртуальна культура, електронна культура тощо (О.Прудникова [145], О.Радутний [147]).

Стосовно цифрового простору, при вивченні новітньої форми існування відносин науковці застосовуються термін середовище, зауважуючи, що «цифрове середовище – це широке поняття, воно охоплює в себе цифрові засоби, включає у себе створення та використання веб-сайтів, робота з віртуально-електронними документами [43, с. 272].

Виходячи зі змісту зазначених вище тлумачень можна дійти висновку, що цифровий простір - це вид простору штучно створеного за допомогою цифровий технологій, з нескінченним числом внутрішніх ступенів свободи її учасників. Цифровий простір є похідним простору звичайного, складовим простору інформаційного, де кіберпростір виконує функцію переходу від

«індустріальної економіки і інформаційного суспільства до «цифрової» економіки та «цифрового» суспільства» [97, с. 7].

Європейські дидакти розглядають цифровий освітній простір як організацію та послідовність діяльності для реалізації навчального процесу [1; 3].

Дослідники наголошують, що цифровий освітній простір створений завдяки великій цифровій інфраструктурі, тобто взаємопов'язаним системам і мережам університету та іншим Інтернет-ресурсам, що дає змогу постійно впроваджувати нові можливості та зберігати придатність для навчання в різних контекстах, що змінюються [1].

В Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі зазначаються стратегічні напрями виховання молодого покоління в умовах цифрової реальності. Велика увага приділяється вихованню, збереженню фізичного, психічного, соціального й духовного здоров'я дітей та молоді в цифровому світі. Приділяється увага цифровій компетентності вихователя та партнерській взаємодії з батьками, задля усунування ризику негативного впливу цифрового середовища на дитину [90].

1.3. Проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності в теорії педагогіки вищої школи.

Педагогічні колективи дошкільних закладів активно інтегрують різноманітні інновації, зокрема, орієнтуючи увагу на інформатизацію освітнього процесу. У сучасному динамічному середовищі діти дошкільного віку стикаються з численними викликами, які визначають їх розвиток. Вони характеризуються високою емоційною чутливістю та інтенсивною розумовою активністю, а також значною обізнаністю в широкому спектрі навколишньої реальності. Проте, їх нервова система може бути нестабільною, а стан здоров'я часто незадовільним. Крім того, діти демонструють різноманітні

ціннісні орієнтації, які можуть суттєво відрізнятися одна від одної. У цьому контексті вихователям важко адаптувати освітній процес до особливостей дітей. Вони часто не готові враховувати ці специфічні риси, що ставить перед ними нові виклики. Підвищені вимоги до професійної компетентності вихователя, від якої залежить ефективний розвиток дітей у дошкільні роки, стають актуальними. Таким чином, питання забезпечення високого рівня професійної компетентності педагогів у системі дошкільної освіти є надзвичайно важливим. Це має вирішальне значення для успішного розвитку дітей і прогресу в розвитку суспільства в цілому.

Педагоги-вихователі, сучасні науковці дошкільної освіти акцентують увагу на тому що, сучасне покоління, а особливо діти старшого дошкільного віку, приділяють багато уваги сучасним цифровими пристроями. Дане явище можемо прослідкувати під час гри у комп'ютерні ігри, перегляд відеоблогів, використання соціальних мережах, використання онлайн-платформ – саме з вище зазначеного вікового періоду слід формувати навички безпечого використання інформаційно-комунікаційних технологій (І.Мардарова [109], І.Тимофєєва [172], О.Чекан [183] та ін.).

Важливо зазначити, що дослідження з формування цифрової компетентності у дітей дошкільного віку розпочалися в зарубіжних країнах ще з 70-х років ХХ століття. Аналіз результатів цих досліджень підтвердив необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання дошкільників. Встановлено, що інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у дошкільну освіту сприяє розвитку у дітей логіко-математичного і наочно-образного мислення, а також активізації творчих здібностей. Важливою задачею для дорослих є направлення інтересу дітей до інформаційно-комунікаційних технологій у пізнавальному та корисному напрямку. Сучасний педагог, який володіє інформаційно-комунікаційними технологіями, відіграє ключову роль у вихованні майбутніх активних членів суспільства. Для досягнення цієї мети, закладам вищої освіти необхідно забезпечити майбутнім педагогам відповідні професійні компетентності.

В Державному стандарті на важливість формування інформаційно – комунікаційної компетентності, цифрової компетентності та культури стверджує Професійний стандарт «Вихователя закладу дошкільної освіти» (2021 р.) [144].

Так функціям, інформаційно-комунікаційна (Г.2 «Професійний розвиток та самовдосконалення») відносять:

- здатність зорієнтуватись в інформаційному просторі;
- здатність ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології та електронні освітні ресурси в професійній діяльності;
- здатність дотримуватись правил безпечної поведінки в цифровому середовищі [144].

Висвітлення окресленої проблематики в нормативних документах свідчить про те, що цифрова компетентність є важливою складовою освітнього процесу для дітей дошкільного віку. Зокрема в Базовому компоненті дошкільної освіти (редакція 2021 року) у варіативній частині в освітньому напрямі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота» чітко визначено, що цифрова компетентність включає здатність ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення особистих потреб і вирішення освітніх, ігрових завдань, базуючись на набутті елементарних знань і вмінь, а також позитивному ставленні до комп'ютерної і цифрової техніки [12].

Під цифровою компетентністю дошкільника розуміємо як обізнаність дитини в розв'язанні пізнавальних, навчальних та повсякденних завдань з використанням цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз сучасних досліджень вказує на різноманітні аспекти підготовки фахівців дошкільної освіти. Теоретичні і методичні основи ступеневої підготовки фахівців у закладах вищої освіти висвітлені в роботах Л. Артемової. А. Богуш та І. Рогальська-Яблонська зосереджуються на сутності компетентнісного підходу в підготовці майбутніх педагогів. Г. Беленька аналізує специфіку розвитку професійної компетентності вихователів закладів

дошкільної освіти в умовах ступеневої освіти, тоді як Н. Грама розглядає підготовку до економічного виховання дітей. Т. Жаровцева зосереджується на роботі з неблагополучними сім'ями, а Л. Зданевич досліджує роботу з дезадаптованими дошкільниками. Підготовка майбутніх вихователів до здійснення музично-педагогічного виховання дітей розглянута в дослідженнях Т. Танько, а Т. Поніманська досліджує підготовку за кредитно-модульною системою організації освітнього процесу. В. Нестеренко досліджує особливості заочної форми підготовки підготовці фахівців дошкільної освіти, а М. Машовець – на організації педагогічної практики як обов'язкової складової підготовки вихователів. Н. Лисенко та З. Плохій аналізують підготовку до організації еколого-дослідницької діяльності в природі, а І. Луценко – до комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Сьогодні підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядається як комплексна та багатофакторна структура. Головна мета цього процесу полягає в тому, щоб кожен студент набув особистісного смислу своєї діяльності, сформував фахову майстерність, розвивав інтерес та набір навичок в роботі з батьками, яка є невід'ємним елементом виховання дітей, а також підвищував свою ефективність у професійній сфері [139, с. 101].

Вихователь в реаліях сьогодення – це не просто фахівець, а професіонал, який активно орієнтується в наукових досягненнях і інноваціях, здатний інтегрувати найкращі здобутки передового педагогічного досвіду в свою діяльність. Такий педагог може послуговуватись найдоцільнішою технологією виховання, знаходиться в постійному саморозвитку а також активно працює над самомоделюванням та самопроєктуванням у всіх аспектах своєї життєдіяльності, включаючи професійну.

Підготовка сучасного вихователя, який відповідає вимогам нового типу, можлива лише за умови, що навчання у закладах вищої освіти буде тісно пов'язане з реальними умовами професійної діяльності. Становлення майбутнього фахівця залежить насамперед від постійного вдосконалення його

професійних компетентностей, що включають інтегровані, міжособистісні, системні та спеціальні навички. Тому необхідно переглядати методику проведення всіх видів навчальної діяльності закладів вищої освіти, зокрема семінарських, практичних і лабораторних занять з інформаційно-комп'ютерних дисциплін, адже вища школа має на меті підготувати майбутніх вихователів до ефективного використання цифрових технологій у своїй роботі.

В умовах сучасного інформаційного суспільства, майбутні вихователі дошкільних закладів повинні не лише володіти базовими навичками роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, а й мати компетентність у їх професійному застосуванні. Зокрема здатність ефективно інтегрувати ці технології у освітній процес та використовувати їх для розвитку дітей, що є критично важливим для успішної професійної діяльності в наш час.

Враховуючи вищезазначене, можемо дійти висновку, що підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку - це динамічний освітній процес у закладах вищої освіти, спрямований на ефективний розвиток умінь та навичок використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності з метою формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

1.4. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку

Підбір оптимальних педагогічних умов в експериментальному процесі напряму впливає на ефективність та результативність його протікання. Тому важливо спочатку з'ясувати, що таке «умова» в різних наукових контекстах.

Філософія трактує «умову» як взаємозв'язок між явищами, який визначає умови їхнього існування. Сюди відносять об'єкти, стани і взаємодії,

що формують середовище для появи та функціонування певного явища. Таким чином, умови забезпечують контекст, в якому явища розвиваються і існують, вони є вихідною точкою та причиною що зумовлює певні зміни [180, с. 533].

У психології поняття «умова» розглядається через призму психічного розвитку людини. Тут воно описується як набір внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на динаміку і результати психічного розвитку. Ці умови можуть як сприяти, так і гальмувати розвиток, визначаючи темп і характер змін. [146, с. 332].

Є. Рапацевич бачить «умову» як набір елементів середовища, що мають опосередкований вплив на розвиток певних психічних явищ. Це можуть бути як зовнішні, так і внутрішні фактори, включаючи загальну активність людей або груп. У цьому контексті умови розглядаються як необхідні передумови для успішного проведення освітнього процесу [167, с. 206]. З іншого боку, З. Курлянд пропонує розглядати явища як причини, чинники або умови залежно від їхнього взаємозв'язку. Якщо явище викликає інше, то воно є причиною; якщо явище впливає на інше в процесі розвитку, це чинник; а якщо явище зумовлює існування іншого, це є умова. З іншого боку, З. Курлянд пропонує розглядати явища як причини, чинники або умови залежно від їхнього взаємозв'язку. [124, с. 78], Якщо явище викликає інше, то воно є причиною; якщо явище впливає на інше в процесі розвитку, це чинник; а якщо без певного явища неможливе саме існування іншого явища, це є умова. [158, с. 78].

Щодо потрактування педагогічних умов в довідниках зазначимо, що їх визначають як набір вимог, що встановлюються на державному рівні для організації освітнього процесу в дошкільних закладах. Ці вимоги охоплюють різні аспекти навчання, методи, форми та професійну компетентність педагогів. [24, с. 271-272].

У фаховій літературі немає єдиного визначення поняття «педагогічні умови». Дослідники часто трактують їх як передумови або правила освітнього процесу (А. Алексюк, Ю. Бабанський, Г. Назаренко, О. Попова) або як обставини (О. Бражнич, І. Княжева, Є. Хриков). Інші вчені описують їх як

сукупність правил і факторів, що сприяють успішному функціонуванню системи (Г. Назаренко) [41, с. 34]; або як сукупність потенцій в просторі, що спрямовані на досягнення вирішення конкретних завдань (А. Найн). Є. Хриков розглядає їх як певну низку обставин, мінливих за своєю суттю, що визначають розвиток освітнього процесу та характерні топичністю та мінливістю [184, с. 11].

Оскільки існують різні тлумачення поняття «педагогічні умови» в розвідках науковців, вбачаємо за необхідне здійснити уточнення розуміння цього поняття в межах нашого дослідження. Науковці визначають поняття «педагогічні умови» різними способами, що відображає багатогранність цього поняття в педагогічних дослідженнях. Ю. Бабанський характеризує педагогічні умови як чинники або обставини, що безпосередньо впливають на ефективність функціонування будь-якої педагогічної системи. М. Дуранов розглядає їх як середовище і обставини що зумовлюють процес реалізації певних чинників педагогічного процесу. В. Манько вказує на те, що педагогічні умови являють собою сукупність пов'язаних між собою внутрішніх параметрів і зовнішніх характеристик, що детермінують одна одну і тим самим є джерелом значних показників результативності освітнього процесу і можуть вважатися оптимальними за основними психолого-педагогічними критеріями [56, с. 153-161].

О. Пехота підкреслює, що педагогічні умови включають в себе комплекс форм і методів, а також життєві ситуації, які створені як об'єктивно, так і суб'єктивно, з метою досягнення конкретних педагогічних цілей [133, с. 212]. Педагогічні умови також виконують роль показників ефективності державного стандарту, спрямованого на формування кваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців. [133, с. 212].

Н. Житнік виділяє ключові педагогічні умови для якісної фахової підготовки педагогів. До таких умов належать: повноцінне методичне забезпечення освітнього процесу на всіх його етапах, впровадження інноваційних технологій в освітній процес, забезпечення реалізації змісту

освіти, організація освіти на засадах особистісно-орієнтованого підходу, належний рівень виховної роботи та професіональних здібностей викладачів [69].

Підтримуємо думку О. Пожидаєвої [137], що запропоновані тлумачення дозволяють дійти висновку, згідно з яким педагогічні умови є детермінантами які зумовлюють процес засвоєння і формування основних знань, навичок та умінь. Згідно з підходами Ю. Костюшко, педагогічні умови розглядаються як сукупність обставин, які впливають на життєдіяльність суб'єктів (педагогів і студентів), що спричиняє постійне покращення особистісних якостей та сприяє готовності до діяльності в умовах формування нових соціокультурних ситуацій [93].

Педагогічні умови формування цифрової культури майбутніх педагогів-вихователів розуміємо як комплексну систему взаємопов'язаних чинників, які спрямовані на формування компетентностей, які б могли ефективно використовувати під час практичної діяльності.

Таким чином, послуговуючись терміном «педагогічні умови» маємо розв'язати низку специфічно-педагогічних проблем. Враховуючи, що розглядаємо поняття «педагогічні», то слід розуміти що вони впливатимуть на цілісний освітній процес, який в свою чергу стане основою формування професійно-компетентного фахівця з дошкільної освіти. Спільною рисою поданих визначень є те, що вони акцентують на конкретності педагогічних завдань, а також на підвищенні їх ефективності. Узагальнюючи наукові підходи, можна визначити педагогічні умови як спеціально створені обставини та чинники, комплекс заходів, що спрямовані на забезпечення вдалого та повноцінного формування різних елементів професійної культури майбутніх вихователів під час здійснення цілеспрямованого процесу з їх підготовки.

Вважаємо, що підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови:

- наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку;

- організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища закладу дошкільної освіти;

- наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Розглянемо педагогічну умову - наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Визначаючи педагогічну умову формування цифрової компетентності майбутніх вихователів «наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку» виходимо з того, що у формуванні цифрової компетентності одну з ключових ролей відіграє система освіти, яка здатна готувати майбутніх фахівців, які володіють необхідними в цифровому суспільстві знаннями, вміннями та навичками, високий рівень цифрової компетентності сприяє всебічному розвитку особистісних якостей фахівця.

Мотивація трактується різними науковцями як сукупність чинників, які спрямовують та, в подальшому, підтримують поведінкові акти (Ж. Годфруа, Дж. Нюттен), також як сукупність поєднаних мотивів (К. Платонов). М. Магомед-Емінов визначає її як процес психічної регуляції певної діяльності, тоді як Х. Хекхаузен вважає мотивацію процесом дії мотиву. І. Джидар'ян бачить мотивацію як механізм, який стає причиною конкретної спрямованості а також вибору способи реалізації поведінки в конкретних формах діяльності, а В. Вілюнас – як певну об'єднану сукупність процесів що виступають підштовхуючим до діяльності фактором. На думку С. Занюк мотивацією є кожен з факторів що стають причинами активності або діяльності, в тому числі власних, внутрішніх, а також зовнішніх, випадкових, або залежних від ситуації [71].

Згідно з філософським словником мотивація визначається як комплекс психічних факторів, які можуть бути як усвідомленими, так і неусвідомленими, але саме вони підштовхують індивіда до дій, формуючи їх спрямованість та мету [179, с. 266]; Окрім того, мотивація може розглядатися як сукупність підстав або доказів для обґрунтування чогось, включаючи мотивування та заохочення. Мотивування виступає причинним фактором спрямованим на тлумачення або детермінування певних вчинків чи певної діяльності, а також обґрунтуванням їхнього виконання [180, с. 692].

Ключову роль у формуванні спрямованості та в регулюванні діяльності студента відіграє наявність позитивної мотивації. Усвідомлена потреба в досягненні певних умов і результатів діяльності, яка перетворюється на форму внутрішніх спонукань, є основою внутрішньої мотивації студента. Зовнішні спонукання до певної поведінки, які виникають під впливом різних стимулів, формують зовнішню мотивацію. Водночас, для того щоб ці зовнішні стимули були ефективними, вони повинні стати суб'єктивно значущими для студента, а отже набути відповідності до власних потреб, власних інтересів. Важливо також зазначити, що кожна особистість має власну ієрархію мотивів, яка варіюється від загальних життєвих цілей і установок до ситуативних мотивів, пов'язаних із задоволенням деяких потреб в залежності від наявних умов.

Мотивація в психолого-педагогічній літературі трактується як сукупність усіх типів спонукань, в наслідок яких відбувається здійснення цілеспрямованої активності. Вона об'єднує такі елементи, як спрямованості, цінності, переконання, потреби, інтереси, ідеали, бажання і т. ін. У контексті фахової підготовки студентів провідними є мотиви, що пов'язані з розумінням соціальної значущості, появою персональної зацікавленості у вирішенні різноманітних освітніх завдань; поява мотивації до прояву себе та своїх здібностей, соціально адаптивне самоствердження за рахунок цього, потреба зрозуміти й оволодіти цифровою компетентністю; вибірковість у формуванні власного стилю мислення, а також набуття досвіду комунікації та цифрових навичок.

Знаходимо в психологічній літературі також і те, що мотиваційна сфера людини більш схильна до змін, ніж її пізнавальні або інтелектуальні здібності. Від того, в якому напрямі - позитивному чи негативному - розвивається мотивація, залежить загальний поступ або регрес особистості. Особливо важливим це стає в студентському віці, коли необхідно сформувати позитивно спрямовану мотивацію до майбутньої професії та різних аспектів діяльності в межах цієї професії, а також створити основу для постійного самовдосконалення. У освітньому процесі слід звертати увагу на емоційну складову, що формує емоційний інтелект, який є важливим для визначення загального напрямку діяльності особистості. Таким чином, цілеспрямована педагогічна робота з підготовки фахівців з дошкільної освіти має враховувати побудову міцної мотиваційної основи, акцентуватися на становлення та розвиток емоційного інтелекту студентів.

Мотивація може бути як зовнішньою, так і внутрішньою. Зовнішня мотивація пов'язана з вимогами, що встановлюються навчальними програмами, освітніми закладами, педагогами та батьками. Вона ґрунтується на почутті обов'язку перед суспільством, родиною, викладачами та однолітками, і включає переконання у важливості певної діяльності, відповідальності за виконання вимог та бажання зберегти репутацію сумлінного студента. Водночас внутрішня мотивація обумовлена сукупністю унікальних персональних факторів серед яких зацікавленість, мрії, ідеї та бажання їх втілення тощо.

Враховуючи особливості мотивації студентів що були окреслені, можна коригувати освітню діяльність, інтегрувати в неї інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, робити на основі цього максимально індивідуалізовану та персональну освітню модель. Особливості мотивів прямо детерміновані особливостями потреб конкретних студентів. При цьому такі внутрішні аспекти мотивації завжди корелюють із зовнішніми умовами, можливостями, орієнтацією на професійний розвиток отриманою ззовні і т.д.

Друга умова – «організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища закладу дошкільної освіти».

Поняття «середовище» є предметом вивчення багатьох наук: філософії, соціології, антропології, психології, педагогіки тощо. У ширшому розумінні «середовище» розкривають як суспільні, матеріальних та духовні умови, що оточують особистість (І.Бех [18]).

Під освітнім середовищем розуміють «природне або штучно створюване соціокультурне оточення особистості, що включає різні види засобів і змісту освіти, здатні забезпечити продуктивну діяльність здобувачів освіти» (В.Кремень [95]).

Освітнє середовище – це «підсистема соціокультурного середовища, сукупність історично сформованих чинників, обставин, ситуацій, тобто цілісність спеціально організованих педагогічних умов розвитку особистості» (А.Богуш [37]). Освітнє середовище є невід’ємною частиною культури (І.Бех [19]). Підкреслюється тісний зв’язок освіти із загальними процесами в різних сферах культури. Наголошено на двосторонньому характері цього зв’язку: будь-які зміни в культурі призводять до змін в освітньому середовищі, а зміни в освіті накладають відповідний відбиток на перебіг загальнокультурних процесів (І.Зязюн [72]). Отже, освітнє середовище слід розглядати як цілісну систему, компоненти якої у взаємодії один з одним забезпечують освітній і розвивальний потенціал особистості.

Аналіз сучасних концепцій (Т.Вакалюк [42], М.Гайдур [49] та ін.), які звертаються до змісту поняття «цифрове освітнє середовище», показав, що цифрове освітнє середовище – це система, що акумулює програмно-методичні, організаційні та технічні ресурси, інтелектуальний, культурний потенціал закладу освіти.

Розвивальне цифрове освітньо-виховне середовище освітнього закладу включає матеріально-технічну базу, психолого-педагогічну підтримку, дидактичні засоби, а також комунікативні ресурси для забезпечення цілісного та ефективного освітнього процесу. Це середовище охоплює низку необхідних

засобів розвитку, навчання та виховання, широкий спектр науково-технічного, інформаційно-комунікаційного забезпечення, а також інформацію, спрямовану на розвиток соціально значущих якостей у всіх учасників освітнього процесу - від адміністрації та педагогів до вихованців і їхніх батьків.

Як підкреслюється в Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі, головною метою при створенні цифрового освітньо-виховного середовища має стати прагнення виховати духовно розвинену особистість - будь то керівник, педагог чи вихованець, що має високий рівень цифрової компетентності й здатна ефективно застосовувати цифрові та інформаційно-комунікаційні технології в різних аспектах своєї діяльності: управлінській, навчальній, виховній, методичній, а також під час організації дозвілля, самостійній освітній діяльності [90].

Формування єдиного освітньо-виховного цифрового середовища в освітньому закладі можливе в форматі відкритої системи, де всі суб'єкти освітнього процесу - адміністрація, методичні служби, педагоги, вихованці, їхні батьки, педагогічна спільнота та органи управління освітою пов'язані між собою на інформаційному рівні.

Цифрове освітньо-виховне середовище сучасного закладу освіти має забезпечити реалізацію таких завдань:

- сприяти постійному та системному розвитку цифрової компетентності як керівних, методичних і педагогічних кадрів, так і вихованців та їхніх батьків;
- системно модернізувати та інтенсифікувати освітній процес, а також вдосконалити систему управлінського контролю, методичної роботи та науково-методичного забезпечення освітньої діяльності як окремих гуртків і творчих об'єднань, так і закладу в цілому за рахунок широкого введення інформаційно-комунікаційних технологій;
- зосередити зусилля на збиранні та впровадженні передового досвіду у сферах управління, методичної роботи, освітньо-виховної, інноваційної

та дослідно-експериментальної діяльності, з подальшим його пристосуванням до практичного використання у педагогіці;

- вводити в освітній процес з вихованцями нові підходи, методи та форми освітньої діяльності (наприклад веб-квести, інтерактивні навчальні курси в дистанційному форматі, мережеве партнерство, онлайн проєкти тощо);
- налагодити активний діалог і взаємодію між батьківською спільнотою, освітніми закладами, органами влади та територіальною громадою через різні форми комунікації, такі як форуми, віртуальні приймальні та психолого-педагогічні консультації онлайн [90].

Доцільно виокремити такі функції цифрового освітньо-виховного середовища закладу освіти: комунікаційну, інформаційну, розвивальну, творчу, координувальну, контрольну-аналітичну.[90]

Ключову роль у цифровому освітньо-виховному середовищі освітнього закладу відіграють освітні та інформаційно-методичні ресурси. Важливими складовими таких ресурсів мають бути: вебсайт або портал закладу; віртуальний методичний кабінет та мережеві об'єднання педагогів, що надають усім сторонам освітнього процесу можливість обмінюватися інформацією, демонструвати власні методичні розробки та досліджувати, залучати до власних розробок досвід колег; презентація здобутків отриманих в межах освітньої діяльності, а також постійний моніторинг покращення та розвитку закладу можна зrealізувати через електронні портфоліо адміністрації, педагогів і вихованців. Вони ж можуть стати основою для роботи з аналізу та планування подальшого вдосконалення; для збору методичних матеріалів в різних форматах (фото, аудіо, відео тощо) можна використати створення структурованої медіатеки, матеріалами якої можуть користуватися як колеги так і батьки, та інші зацікавлені сторони; віртуальна бібліотека, як збірка каталогів та доступних електронних посібників, книг, розробок тощо [90].

Наступна педагогічна умова - наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності старших дошкільників.

Забезпечувати реалізацію умови потрібно через поєднання класичних (лекції, семінари, лабораторні заняття), та нестандартних форм організації студентів – гейміфіковані заняття, які реалізуємо через залучення студентів до педагогічного гуртка «Освітні геймери», що має на меті накопичення студентами досвіду з організації процесу формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Під час проведення гурткової роботи зі здобувачами освіти було опрацьовано такі теми: «Роль цифровізації в сучасному суспільстві», «Вплив інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій на особистість», «Важливість формування цифрової компетентності у формуванні свідомості сучасного дошкільника», «Онлайн платформи для формування цифрових компетенцій»

Наведемо приклади платформ:

- додаток Ourbox доцільно використовувати з метою створення електронних книг з ілюстраціями. Плюси платформи полягають в її широкому інструментарії, безкоштовності, легкості і доступності інтерфейсу;
- додаток Tinypar для виготовлення дидактичних ігор також характерний легкістю в освоєнні та зручністю в користуванні;
- онлайн – забезпечення Canva доцільно використовувати для побудови сучасних, репрезентативних та якісних презентацій, де можна налаштувати її дизайн, додати зображення різних типів, інтегрувати відеоматеріали;
- за допомогою JIGSAW Planet майбутні вихователі створювали пазли з будь-яких картинок чи фотографій. Застосунок безкоштовний, це чудовий інструмент для розвитку креативного та логічного мислення дітей. Саме в старшому дошкільному віці, діти з великою зацікавленістю збирають пазли.

- використання Google-сервісів для спільної роботи [98].

Загалом відзначимо, що ми навели приклади лише найбільш зручних та легкодоступних платформ для забезпечення цифрової освітньої діяльності, загалом сьогодні їх дуже багато, що відкриває широкі можливості для ознайомлення студентів, для адаптації до роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

Під час проходження виробничо-педагогічної практики в ЗДО, майбутні вихователі демонстрували вміння поєднувати набуті теоретичні знання з практичною діяльністю. Цей вид діяльності дав змогу закріпити професійні компетентності щодо формування цифрових компетентностей у дітей старшого дошкільного віку. Також, студенти використовували Google-сервіси, онлайн-платформи для проведення цікавих і різноманітних занять, проводили захоплюючі гейміфіковані заняття, поринувши дітей в чарівний світ природи, пошуку скарбів. Діти з великим інтересом долучались до активної співпраці. Вони ділилися своїми навичками і вміннями роботи з вихователями, щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій.

Отже зазначимо, що ступінь вмотивованості та ступінь інтересу дитини до сукупності пропонованих їй інформаційно-комунікаційних технологій є індикатором готовності до формування цифрової компетентності, а отже виступає педагогічною умовою цього.

Визначено й описано педагогічні умови, за яких процес формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку буде ефективним: необхідність усвідомлення майбутніми вихователями значення формування цифрової компетентності у дошкільників; упровадження інтеграційних підходів у процес підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку; розвиток спеціальних умінь майбутніх вихователів у процесі формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Висновки до першого розділу

У першому розділі ми визначили основні наукові підходи до трактування значення феномену «підготовка», «професійна підготовка», «компетентність», «цифрова компетентність», «цифрова компетентність вихователя».

Було окреслено дефініцію поняття «педагогічні умови», як певних спеціально-організованих обставин, за яких процес освітньої діяльності забезпечуватиме якісну підготовку майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

З'ясовано значення феномену «професійна підготовка», яку розглядаємо як систему впровадження і використання організаційних і педагогічних заходів, які сприяють якісному процесу професійної готовності здобувачів освіти до діяльності, відповідно набутих знань, умінь і навичок.

Підготовку майбутніх вихователів визначаємо як динамічний освітній процес у закладах вищої освіти, спрямований на формування готовності до роботи з дітьми дошкільного віку через розвиток професійно значущих знань, практичних умінь і особистісних якостей. Відповідно готовність, як системна особистісно-професійна якість, формується в процесі фахової підготовки та є основою для успішної педагогічної діяльності.

Уточнено, ключові поняття «цифрова компетентність вихователя» - це сукупність знань, вмінь та навичок з використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності; «цифрова компетентність дошкільника» розуміємо як обізнаність дитини в розв'язанні пізнавальних, навчальних та повсякденних завдань з використанням цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій; «цифрова компетентність майбутніх вихователів» як базова особистісна якість, яка передбачає наявність у майбутніх педагогів-вихователів освіти

цифрових компетентностей, знань та навичок використання сучасних цифрових технологій в професійній діяльності, впровадження їх в освітній процес ЗДО.

Визначено сутність феномену «підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку» - це динамічний освітній процес у закладах вищої освіти, спрямований на ефективний розвиток умінь та навичок використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності з метою формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Цифрову компетентність студентів розглянуто як інтегровану особистісну якість засвоєння низки предметно-цифрових компетенцій (знань, умінь і навичок цифровізації) та досвід їх використання в освітньому процесі, наявність потенціальної готовності студентів закладів фахової передвищої освіти виробляти, ухвалювати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в цифровому освітньому середовищі та ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Ефективна підготовка майбутніх вихователів ЗДО до формування цифрової компетентності старших дошкільників, сприяє реалізації таких педагогічних умов: наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища закладу дошкільної освіти; наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел до першого розділу

1. Bygstad, B., Ovrelid, E., Ludvigsen, S., Dæhlen, M. From dual digitalization to digital learning space: Exploring the digital transformation of higher education. *Computers & Education*. 2022. № 182-104463. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2022.104463>. URL: https://www.researchgate.net/publication/358384440_From_dual_digitalization_to_digital_learning_space_Exploring_the_digital_transformation_of_higher_education (last accessed 2023/05/15).
2. Krumsvik R. Situated learning and digital competence. *Education and Information Technology*. URL: <http://www.icitte.org/Proceedings2013/Papers%202013/05-1-Krumsvik.pdf>
3. R.A. Ellis, P. Goodyear. Models of learning space: Integrating research on space, place and learning in higher education. *The Review of Education*. 2016. № 4, P. 149 - 191. <https://doi.org/10.1002/rev3.3056> (last accessed 2023/05/15).
4. Scott, C. *The Futures of Learning 3: What kind of pedagogies for the 21st century* UNESCO Education Research and Foresight, Paris. [ERF Working Papers Series, no. 15]
5. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Van den Brande, G. (2016). *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 104 1: The Conceptual Reference Model*. Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517. URL: [ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101254/jrc101254_digcomp%202.0%20the%20digital%20competence%20framework%20for%20citizens.%20update%20phase%201.pdf](https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101254/jrc101254_digcomp%202.0%20the%20digital%20competence%20framework%20for%20citizens.%20update%20phase%201.pdf) [In English]

6. Ferrari, A. Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. Luxemburg: IPTS-JRC. 2011. URL: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC68116.pdf>
URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002431/243126e.pdf>
7. Айзікова Л. В. Компетенція та компетентність: до визначення понять у пошуках зарубіжних дослідників. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Збірник наукових праць, Одеса, ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2008. Випуск 12. С. 291 – 296.
8. Алексюк А. М. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий та ін. – Київ : ІСДО, 1993. – 336 с.
9. Андрієвська В. М. Теоретичні й методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2019. 540 с.
10. Артемова Л. В., Косенко Ю. М. Модель ступеневої підготовки фахівця дошкільної освіти у вищих навчальних закладах. Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства : матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф. до 80-ї річниці НПУ імені М. П. Драгоманова. 2000. Вип. 1. С. 84–86.
11. Базелюк О. Формування цифрової культури педагогічних працівників у закладах професійної освіти. Вісник післядипломної освіти. 2018. Випуск 6 (53). С. 23–36. DOI :10.32405/2218 7650 2018 6(35) 23 36
12. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. [Чинний від 2021-01-12] 38 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
13. Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2004. № 5. С. 21-28

14. Баловсяк Н. В. Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2006. 326 с
15. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Київ, 2004. - 24 с.
16. Бенера В.Є. Розвиток вітчизняного досвіду організації самостійної роботи студентів у сучасній практиці вищої школи України. *Актуальні проблеми гуманітарної освіти* : зб. наук. праць. Кременець : ВЦ КОГП ім. Тараса Шевченка, 2015. Вип. 12.
17. Березовська Л.І. Технології викладання фахових методик дошкільної освіти : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 264 с.
18. Бех І. Д. Це не просто професія, а життєвий шлях. Педагогічна газета. 1999. № 8 (62). С. 1.
19. Бех І. Д. Компонентна технологія сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2017. Вип. 21(1). С. 6–20.
20. Беленька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки : дис. ... д-р. пед. наук : 13.00.08 / Київ. ун-т імені Бориса Грінченка. Київ, 2012. 493 с.
21. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія. Київ : Світич, 2006. 304 с.
22. Беленька Г. В. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід: Монографія / За загальною редакцією Г. В. Беленької, О. А. Половіної. – Київ: Вид-тво, 2015. – 244с
23. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Г. В. Беленька. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 320 с

- 24.Беленька Г. Формування професійної мотивації учіння у студентів спеціальності «Дошкільне виховання». Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. М. Гоголя, 2006. – № 5. – С. 56–61.
- 25.Беленька Г. В. Технології активного навчання крізь призму педагогічних поглядів М. П. Драгоманова. Науковий вісник Миколаївського державного педагогічного університету. Том 2. Проблеми передшкільної освіти в сучасних умовах. – Миколаїв : МДУ, 2008. – С. 21–29.
- 26.Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід в освіті: світовий досвід та українські перспективи; Бібліотека освітньої політики /під заг. ред. О.В. Овчарук. К. : «К.І.С.» 2004. С. 47-52
- 27.Биков В. Сучасні завдання інформатизації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2010. № 1 (15). URL: <http://www.ime.eduua.net/em.html> (дата звернення: 10.12.2023).
- 28.Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ: Атіка, 2008. 683 с.
- 29.Биков В. Ю., Лапінський В. В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2012. № 2. С. 3–6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2012_2_2 (дата звернення: 10.12.2023).
- 30.Биков В., Лещенко М., Тимчук Л. Цифрова гуманістична педагогіка : посібник; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. Полтава : Астроя, 2017. 180 с.
- 31.Богданова І. М. Модульний курс педагогіки : навчальний посібник. Одеса : Пальміра, 2007. 232 с.
- 32.Богініч О. Л. Педагогічні технології як фактор удосконалення підготовки фахівців дошкільної освіти. Науковий вісник Миколаївського державного університету. Передшкільна освіта: проблеми та перспективи : збірник наукових праць у 2-х т. Спецвипуск

- : Педагогічні науки. Т. 2. Проблеми передшкільної освіти в сучасних умовах / ред. : В. Д. Будаєв, О. М. Пехота. Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2008. С. 29–40.
33. Богініч О. Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку. Вісник Прикарпат. ун-ту імені Івана Франка. 2008. Вип. 17–18 : Педагогіка. С. 191–199.
34. Богініч О. Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. 2008. Вип. 1. URL: <http://surl.li/iucfe> 12
35. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник. Київ: Вища школа. 2007. 542 с.
36. Богуш А. Дошкільня в сучасному педагогічному просторі. Вісн. Ін-ту розвитку дитини. Сер.: Філософія. Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т розвитку дитини. Київ, 2010. Вип. 11. С. 48–53. URL : <http://surl.li/iuptcpdf>. (дата звернення: 07.01.2022).
37. Богуш А. М. Методологічний контент психолого-педагогічного супроводу формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти: (колективна монографія) / А. М. Богуш, Л. І. Березовська, С. В. Діхтяренко, Н. В. Маліновська, Р. Г. Найда / За загальною і науковою редакцією дійсного члена НАПН України доктора педагогічних наук, професора А. М. Богуш. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. С. 9–62.
38. Богуш А. М. Культурологічний підхід до організації розвивального середовища у вищому навчальному закладі в аспекті спадщини В. Сухомлинського Наука і освіта. 2010. № 7. С. 8–11
39. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації. Дошкільне виховання. 1999. № 6. С. 3-5.

40. Богущ А. М. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти. Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр.ь (спецвипуск): Матеріали Всеукр. науково-практ. конференції «Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової ланок у контексті суб'єктної парадигми освіти» 17–18 травня 2007 року. / за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2007. С. 3.
41. Бондар В. І. Дидактика : Підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Либідь, 2005. 262 с.
42. Вакалюк Т. А. Проектування хмаро-орієнтованого навчального середовища для підготовки бакалаврів інформатики : теоретико-методологічні основи : монографія / за заг. ред. проф. О. М. Спіріна. Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2018. 388 с.
43. Вінник О. Нормативно-правове регулювання відносин у сфері цифрової економіки. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. № 2. С. 124–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2018_2_15
44. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ–Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.
45. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ. Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2009. 1736 с.
46. Воронова Н. С. Система формування професійної компетентності майбутніх культурологів засобами цифрових технологій : автореф. дис. ... дра пед. наук : 13.00.04 ; Держ. ВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т». Слов'янськ, 2020. 41 с.
47. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 61. № 5. С. 1–11.
48. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєво-творчої діяльності в дошкільному дитинстві : монографія. Донецьк, 2001. 218 с.

- 49.Гайдур М. І. Підготовка майбутніх вчителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Респ. ВНЗ «Крим. гуманітар. ун-т» (м. Ялта). Ялта, 2010. 278 с
- 50.Галіцан О. А., Койчева Т. І., Осипова Т. Ю. Полікультурна освіта у процесі професійної підготовки майбутніх учителів Інноваційна педагогіка. 2022. Вип. 43(1). С. 87–91. DOI 10.32843/2663-6085/2022/43/1.17
- 51.Генсерук Г.Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. Open educational e-environment of modern University. 2019. №6. С.8-16
- 52.Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді. Грані: наук.-теорет.і громад.-політ. альманах. Дніпроп. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.-політ. дослідж. Дніпропетровськ. 2011. № 1(81). С. 102-104.
- 53.Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи : підручник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- 54.Голота Н. М. Формування художніх і конструктивних умінь у майбутніх вихователів дошкільних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2000. 20 с.
- 55.Гончар Л. В. Теоретичні і методичні засади формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2021. 422
- 56.Горопаха Н. М. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Наталія Михайлівна Горопаха, Тамара Іллівна Поніманська. – 2-ге вид., випр. і доповн. – Київ : Слово, 2014. – 232 с.
- 57.Грама Н. Г. Професійна підготовка педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей / Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Вид. 2-ге., доп. Одеса, 2002. 380 с.

58. Грищенко Л. В. Формування правової культури майбутніх учителів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2020. 19 с
59. Груць Г. Проблеми виховного ідеалу у педагогічній спадщині С. Русової. Наук. записки ТДПУ. Сер. Педагогіка і психологія. Тернопіль. 1998. Вип. 3. С. 76.
60. Гузій Н. В. Досвід формування основ професіоналізму майбутніх фахівців у системі багатоступеневої педагогічної освіти. Наукові записки КІТЕП. Псих. пед. пробл. удоскон. проф. підготов. фахівців сфери туризму в умовах неперервн. освіти. 2001. №2. С. 132–136.
61. Деміденко В. В. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів у системі науково-методичної роботи коледжу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Держ. ВНЗ «Донбас. держ. пед. унт». Слов'янськ, 2018. 20 с
62. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Чинний від 2011-11-23. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF.#Text>
63. Дзьобань О. П. Сучасний віртуальний простір: конгеніальність віртуальності й міфу. Стратегічні пріоритети. Серія: «Філософія». 2017. № 3. С. 163–170
64. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підруч. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 302 с.
65. Дорошенко Ю.О. та ін. Концептуальні засади формування інформатичної компетентності майбутніх архітекторів. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. 2012. С.133-139
66. Драч І.І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади. Монографія / І. І. Драч. — К.: «Дорадо-Друк», 2013. — 456 с.

67. Жалдак М. І., Рамський Ю. С., Рафальська М. В. Модель системи соціально-професійних компетентностей вчителя інформатики. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. № 7. 2009. с. 3-10
68. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : автореф. дис.... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2007. 43 с
69. Житник Н. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки бакалаврів економіки у коледжі II рівня акредитації: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кривий Ріг, 2002. 233 с.
70. Закон України «Про вищу освіту» № 1556 VII від 1.07. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
71. Занюк С. С. Психологія мотивації: Навч. посібник. Київ, 2002. 304 с
72. Зязюн І. А. Культура в контексті політики та освіти. Мистецтво та освіта. 1998. № 2. С. 2–6.
73. Іванова С. М. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності наукових працівників з використанням системи EPRINTS (педагогічний експеримент). Інформаційні технології в освіті. 2014. № 19. С. 80–92.
74. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: термінологічний словник. Львів: Вид-во «СПОЛОМ», 2009. 258 с.
75. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Планер», 2011. 220 с
76. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя : монографія. Київ: Вища школа, 1994. 156 с
77. Кириленко В. В. Формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2013. 20 с

- 78.Ключові компетентності для освіти впродовж усього життя: з рекомендацій Європейського парламенту та Європейської ради. Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2010. №1. С. 4-10
- 79.Княжева І.А. Системний і синергетичний підходи дослідження феномена «методична культура майбутніх викладачів педагогічних дисциплін спеціальності «Дошкільна освіта». *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук. праць.* 2015. № 2 (49). С. 82–87.
- 80.Княжева І. А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури: монографія; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса: Бондаренко М. О., 2014. 327 с.
- 81.Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія. Київ : Центр навч. літ., 2006. 664 с.
- 82.Ковшар О. В. Педагогічні умови формування медіакультури майбутніх педагогів-вихователів. *Інноваційна педагогіка.* 2022. Вип. 52(1). С. 155–159.
- 83.Койчева Т. І. Теорія і методика формування корпоративної культури викладачів педагогічного університету в процесі наукової діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2014. 44 с.
- 84.Козак Л. В. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності : монографія / за ред.С. О. Сисоєвої ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Едельвейс, 2014. 599 с.
- 85.Койчева Т. І. Підготовка майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як тьюторів для системи дистанційної освіти : автореф.

- дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т (м. Одеса) ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2004. 20 с.
86. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. (Бібліотека з освітньої політики) : монографія / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.; за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. – 112 с
87. Коменський Я. А. Велика дидактика : хрестоматія. Історія зарубіжної педагогіки / заг. ред. Є. І. Коваленко. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. Р. 28: Нарис (ідея) материнської школи. С. 141–146.
88. Компетентнісний підхід до навчання української мови в основній школі (матеріали круглого столу). Українська мова і література в школі. 2012. № 4. С. 51–64.
89. Коновалова К. І. Готовність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до педагогічної діяльності. Дошкільна освіта : проблеми, пошуки, інновації : збірник наукових і навчально-методичних праць / За заг. ред. Ковшар О. В., Кондратенко Р. В. – Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2015. – Вип. 5. – С. 53–55.
90. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. Національна академія педагогічних наук України. 2021. 52 с.
91. Корнещук В.В. Теорія і практика формування професійної надійності майбутніх спеціалістів соціальної сфери діяльності: Автореф. дис. ... доктора пед. наук Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». Одеса, 2010. 44 с.
92. Корнещук В. В. Сучасна професійна освіта в Україні і надійність спеціалістів. Наука і освіта. 2007. № 1-2. С. 147–151.
93. Костюшко Ю. О. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя до міжособистісної взаємодії в ситуації конфлікту: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2005. 263 с.

94. Красовська О. О. Технології культурологічного підходу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. № (III) 21. С. 25–29.
95. Кремень В. Світ знання: людина, наука, освіта. Київ: Знання України, 2016. 87 с.
96. Кузь В.Г. Нова освітня парадигма – нові освітні технології. *Педагогіка і психологія*. 2011. № 2. С. 28–35.
97. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»)*. 2018, № 1, С. 5-10. URL: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/974f8478-cfe8-4d31-971bd5116efff458.pdf?fbclid=IwAR2N7BfJ4wqtZLIw1IGX60L6tLJd9FYi4yvHySDn2fT-7-gYwofaqzcEw>
<https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/issue/view/206/187>
98. Лазаренко А. Засоби формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Збірник наук. праць. Умань, 2024. Вип.1(11). С. 112-117*
DOI: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(11\).2024.304948](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(11).2024.304948)
99. Лазаренко Н. І. Структурні компоненти інформаційної культури викладача педагогічного вищого навчального закладу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. 2016. № 47. С. 18–22
100. Левінець Н. В. Формування професійної готовності майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників на засадах народних традицій: дис ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2006. 211 с.
101. Лещенко М. П. Порівняльно-педагогічні дослідження зі спеціальності 13.00.10 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» Педагогічна

- компаративістика-2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст: матеріали наук.-практ. семінару Інститут педагогіки НАПН України. Київ, 2013. С. 17–19.
102. Линенко А. Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 1996. 44 с.
103. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дошкільників. Київ : Освіта, 1993. 160 с. 259.
104. Листопад Н.Л. Педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2024. 297 с.
105. Литвиненко С. А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук., спец : 13.00.04. Рівне, 2005. 443 с.
106. Литвинова С. Г. Теоретико-методичні основи проектування хмаро-орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу : дис... д-ра пед.наук : 13.00.10 / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання. Київ, 2014. 602 с.
107. Лукашів В. Б. Формування інформаційної культури майбутніх фахівців зв'язку: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. Кіровоград, 2014. 268 с.
108. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. вид. 3- тє, переробл. та допов. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 272 с.
109. Мардарова І. К. Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2012. 21 с.

110. Машовець М. А. Підготовка сучасного педагога дітей дошкільного віку в умовах мінливого соціуму. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 4(48). С. 339–347.
111. Мельник Н. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. доктора пед. наук: спец: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, 13.00.08 – дошкільна педагогіка. 2017. 43.
112. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 200 с
113. Морзе Н., Варченко-Троценко Л. Формування навичок ефективної співпраці студентів під час використання Вікі-порталу. Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. №2(40). С. 92–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2014_40_2_11. (дата звернення: 06.12.2018).
114. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник/ ав.: Жалдак М. І., Шут М. І., Жук Ю. О., Дементієвська Н. П., Пінчук О. П., Соколюк О. М., Соколов П. К. / За редакцією: Жука Ю. О. Київ: Педагогічна думка, 2012. 112 с.
115. Найда Р. Г. Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у педагогічних коледжах: монографія. Рівне: Волинські обереги, 2023. 323 с
116. Нестеренко В.В. Теоретичні і методологічні засади підготовки фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». Одеса, 2013. 505 с.
117. Нестеренко В. В. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання:

- автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.08; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса., 2013. 42 с
118. Нестерова О. Ю. Розвиток інформаційної культури майбутніх перекладачів в умовах вищого технічного навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; ДВНЗ «Нац. гірн. ун-т». Дніпропетровськ, 2014. 264 с.
119. Новий тлумачний словник української мови (у трьох томах). Том 1, А-К укладачі: В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ, Вид-во «АКОНІТ», 2006. 926 с.
120. Овчарук О. В. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення : міжнародні підходи. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2013. №7. С. 3–6.
121. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ : К.І.С., 2004. С. 6–15.
122. Овчарук О. Цифрова компетентність учителя: міжнародні тенденції та рамки. Нова педагогічна думка. 2019. №4. С.52-55.
123. Овчарук О. В. Сучасні підходи до розвитку цифрової компетентності людини та цифрового громадянства в європейських країнах. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. № 2. Т. 76. С. 1–13. <https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.3526>
124. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2013. С. 211–223.
125. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) : [навч.-метод. посіб.] В. Г. Кремень, М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш та ін. ; за ред. В. Г. Кременя. Тернопіль : ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. [Ч. 1] 146 с.

126. Пальшкова І. О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до викликів сьогодення Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 29(2). С. 56–59. DOI: 10.32843/2663-6085/2020/29-2.10
127. Панчук А., Панчук І., Проказюк С. Психолого-педагогічні основи формування готовності студентів до здійснення фізичного виховання дітей на засадах народної педагогіки. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки* № 1(68), лютий 2020.
128. Пархоменко О. В., Пархоменко В. Д. Людина майбутнього в умовах формування інформаційно-знаннєвої парадигми цивілізаційного розвитку. *Наука, технології, інновації*. 2017. № 4 (4). С. 3-9.
129. Петренко С. А. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку основних рухових умінь і навичок : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 19 с.
130. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. В. Беленька та ін. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.
131. Підкурганна Г.О. Теоретико-методологічні та методичні основи художньо-педагогічної підготовки студентів факультету дошкільного виховання педагогічного університету : автореф. дис. д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2003. 40 с.
132. Пінчук О. Історико-аналітичний огляд розвитку соціальних мережних технологій і перспектив їх використання у навчанні. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. № 4. Т. 48. С. 14–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_48_4_4 (дата звернення: 17.11.2023).
133. Пехота О. М. Освітні технології : навчально-методичний посібник. Київ : А.С.К. 2001. 256 с.
134. Педагогічний словник / за ред. дійсного члена НАПН України М.Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.

135. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів : дис. ... дра пед. наук: спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти. Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2009. 564 с.
136. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників : метод. посіб. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. 175 с.
137. Пожидаєва О. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до консультативної діяльності. Наукові записки : зб. ст. Сер. Психолого-педагогічні науки. Київ. 2012. №6. С. 133–139.
138. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. Рідна школа. 2003. № 5. С. 65–69.
139. Поніманська Г. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академ-видав, 2006. 456 с.
140. Попова О. В. Класифікаційні детермінанти культурологічного підходу до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у вищих навчальних закладах. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. 2016. № 4. С. 100–106.
141. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. Київ, 2012. 328 с.
142. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
143. Прохорова С. М. Поняття цифрової компетентності вчителя іноземної мови у світовому освітньому просторі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2015. Вип. 4. С. 113-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_4_24
144. Професійний стандарт «Вихователя закладу дошкільної освіти» [Чинний від 2021-10-19] 27 с. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>

145. Прудникова О. В. Феномен інформаційної культури: онтологічний статус та соціоантропологічні детермінанти: монографія; за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків: Право, 2017. 496 с.
146. Психологія особистості: словник-довідник / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. Київ, 2001.
147. Радутний О. Е. Цифрова людина з точки зору загальної та інформаційної безпеки: філософський та кримінально-правовий аспект. Інформація і право. № 2(25). 2018. С. 158-170.
148. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : монографія. Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. 442 с.
149. Рибка Ю. В. Формування професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу. Переяславская рада: ее историческое значение и перспективы развития восточно-славянской цивилизации : сб. науч. трудов: по матер. VI Междунар. науч.-практ. конф. 15-16 декабря 2011 г. Под ред. А. Г. Романовского, Ю. И. Панфилова. Харьков: НТУ «ХПИ», 2012. С. 261-264.
150. Рогачко-Островська М. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти як наукова категорія. *Problems of implementation of science into practice*: м-ли XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Осло, Норвегія, 20-21 квітня). С. 371–373.
151. Рогачко-Островська М. С. Роль педагога у вихованні дітей у спадщині К Д. Ушинського. *Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій*: м-ли Міжнародної наук.-практ. конф., (20 листопада 2017 р.). Хмельницький. С. 279– 283.
152. Родигіна І. Реалізація компетентнісного підходу до навчання. Освіта і управління. 2004. Т. 7, № 3–4. С. 18–22.

153. Світ дитинства : комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд. : О.М. Байєр, Л.В. Батліна, А.М. Богуш та ін. ; наук. керівник акад. А.М. Богуш ; за заг. ред. Л.В. Батліної. – Тернопіль : «Мандрівець», 2015. – 200с.
154. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2004. 335 с.
155. Семчук С. І. Актуальні питання формування комп'ютерної компетентності фахівців дошкільної освіти. Наука і освіта : наук.- практ. журн. / Півд. наук. Центр АПН України. 2011. № 4 : Педагогіка. С. 379–382.
156. Семчук С. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вихователів дошкільної освіти. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2013. № 8 (Ч. 2). С. 193 – 200.
157. Сергеева В. Ф. Технологічний підхід до професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 3 до Вип. 31 : Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». Київ : Гнозис, 2014. С. 323–329.
158. Сиротич Н. Б. Підготовка майбутніх вихователів до формування творчих умінь у старших дошкільників засобами театральномовленнєвої діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2017. 20 с.
159. Сисоєва С. О. Інформаційна компетентність фахівця: технології формування: Навч.-метод. посіб / С. О. Сисоєва, Н. В. Баловсяк. – Чернівці.: Технодрук, 2006. 208 с.
160. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. 692 с.
161. Словник-довідник з професійної педагогіки. за ред. А.В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221 с.

162. Соціолого-педагогічний словник. За ред. В. Радула. Київ: «ЕксОб», 2004. 304 с.
163. Співаковський О. В. Теоретико-методичні основи навчання вищої математики майбутніх вчителів математики з використанням інформаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2004. 360 с.
164. Спірін М.О. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. №5. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em13/content/09somtio.htm>
165. Спірін О. М., Вакалюк Т. А. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності бакалаврів інформатики щодо використання хмаро-орієнтованого навчального середовища Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 72. № 4. С. 226–245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2019_72_4_20.
166. Степаненко А. І. Формування інформаційної культури студентів політехнічних коледжів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 2017. 21 с.
167. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки. Київ : Академвидав, 2006.
168. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. [Чинний від 2022-02-23] URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-na-2022-2032-roki>
169. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти томах. Т. 2 . Київ : «Рад. школа», 1976. – 670 с.
170. Суятинова К. Формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. Інноваційна педагогіка. 2022. № 44. Т. 2. С. 148-151.

171. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2004. 41 с.
172. Тимофєєва І. Б. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проблем виховання. Київ, 2017. 20 с.
173. Ткачук І. О. Педагогічні умови формування інтерпретаційної компетентності студентів педагогічного коледжу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2015. 21 с.
174. Троцько Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах: Автореф. дис. ... доктора пед. наук /Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПНУ. Київ, 1997. 54 с.
175. Трубачова С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики : кол. Монографія. Н. М. Бібік; під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 53–58.
176. Універсальний словник-енциклопедія / за заг. ред. М. В. Поповича. – К.: Вид-во «ТЕКА», 2006. 1551 с.
177. Ушинський К. Д. Про сімейне виховання. Київ : Рад. школа, 1974. 148 с.
178. Федорчук В. М. Розвиток комунікативної компетентності викладача. Соціально-психологічний тренінг : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2004. – 240 с.
179. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія. Київ, 2002. 742 с.

180. Філософський словник соціальних термінів : близько 900 слів / за ред. В. Крисаченка. Харків : Корвін, 2002. 672 с.
181. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. –352 с.
182. Цегельник Т., Захарова Г., Силенко Ю. Потенціал застосування цифрових технологій в освітньому середовищі ЗВО при підготовці майбутнього педагога. Молодь і ринок. №5(225). 2024. С. 30–34.
183. Чекан О. І. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2014. 21 с.
184. Чернишова Є. Р. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.
185. Шайкіна О. Профілактика комп'ютерної залежності як одне із завдань практичної педагогіки. Духовність особистості : методологія, теорія і практика. 2013. №1 (54). С. 239–248.
186. Шишкіна М. П. Теоретико-методичні засади формування і розвитку хмаро-орієнтованого освітньо-наукового середовища вищого навчального закладу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.10. Київ, 2016. 441 с.
187. Ярошинська О. О. Дидактика : навч. посіб. Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. 344 с.
188. Ярощук Л. Теорія та методика виховання : навч. посіб. Бердянск, 2019. 400 с.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.

2.1. Стан підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Визначення фактичного стану підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку стало метою для констатувального етапу експериментальної частини поточної роботи.

Студентами, що були залучені до експериментальної роботи стали майбутні вихователі закладів фахової передвищої освіти (Комунальний заклад «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» Дніпропетровської обласної ради», Комунальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж») у кількості 80 осіб.

Для проведення цього етапу експерименту ми поділили студентів на експериментальну та контрольну групи (ЕГ – 37 респондентів, КГ – 43 респонденти), завдяки чому вдалося констатувати стан прояву досліджуваного феномену.

На пошуково-розвідувальному етапі експерименту основними завданнями було визначено такі:

- 1) проаналізувати теоретично Базовий компонент дошкільної освіти, а також комплексні та парціальні програми задля окреслення ключових завдань процесу формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку;

2) провести анкетування вихователів щодо їх усвідомлення необхідності процесу формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку;

3) провести анкетування батьків дітей передшкільного віку щодо їх усвідомлення значення формування цифрової компетентності у дітей;

4) провести анкетування майбутніх вихователів щодо визначення рівня їх підготовленості до формування цифрової компетентності у старших дошкільників.

Оскільки завдання експериментального дослідження включають в себе особливості підготовки фахівців дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, здійснено теоретичний аналіз Державного стандарту дошкільної освіти, освітніх і парціальних програм для закладів дошкільної освіти з метою з'ясування присутності завдань із формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Першочергово ми проаналізували Державний стандарт дошкільної освіти України – Базовий компонент дошкільної освіти (далі – БКДО) [2, с. 14-15], у якому зазначено норми й положення, окреслено державні вимоги щодо визначення рівня освіченості, розвиненості і вихованості дитини шести-, семирічного віку. У Державному стандарті визначено, що основним ресурсом розвитку особистості дитини є системний рух діяльності суспільства [2, с. 5], тому суб'єктом освітнього процесу закладу дошкільної освіти постає дитина.

Зміст дошкільної освіти в Стандарті поділено на інваріантну та варіативну складові. До інваріантної частини входять зокрема напрями «Особистість дитини», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини» тощо [2]. Кожен освітній напрям БКДО передбачає кінцевий результат процесу засвоєння та формування відповідних видів компетенцій.

Варіативну частину змісту дошкільної освіти структуровано за такими напрямами: «Особистість дитини», «Мовлення дитини», «Дитина в сенсорно-

пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота», «Дитина в соціумі», «Дитина у сіті мистецтва» тощо [2]. Кожен освітній напрям БКДО передбачає кінцевий результат процесу засвоєння та формування відповідних видів компетенцій.

Проаналізуємо освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота» завдання щодо формування у дошкільників навичок з інформаційно-комунікаційних технологій.

Під час розгляду даного освітнього напрямку, було уточнено, що відбувається процес оволодіння здобувачем освіти цифрової компетентності.

За БКДО, цифрова компетентність визначається як здатність до ефективного використання й поєднання інформаційно-комунікаційних технологій із цифровими задля задоволення індивідуальних потреб і розв'язання окреслених завдань (освітні, ігрові) завдяки набутим елементарним знанням, умінням, позитивним ставленням до комп'ютерної й цифрової техніки. Розвиток комп'ютерної грамотності сприяє формуванню у дітей ґрунтовних знань про значення інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, які допомагають їм орієнтуватися в сучасних умовах інформатизації суспільства. Діти відповідно до вікових можливостей демонструють обізнаність щодо сучасних технічних засобів навчання, способів керування ними, назвах частин, у свідомому їх використанні. Володіючи навичками пошуку й передачі інформації, діти стають обізнаними з основними інтернет-ресурсами, правилами сучасного інформаційного суспільства, вміють захиститися від різних форм вияву інформаційних загроз, практично володіють цифровим інструментарієм, уміють застосовувати інтерактивні вправи, виконувати елементарні операції й алгоритмічні дії початкового рівня користувача, що становлять одну з основних складових змісту освітньої діяльності. Дитина усвідомлює значення цифрових технолгій, які спрямовані на формування необхідних навичок для розвитку аналітичного та критичного мислення, креативності з урахуванням співпраці, співпереживання тощо. Проявляє здатність до самостійного або з частковою допомогою дорослих, використання комп'ютерної техніки під час гри,

конструювання, малювання та моделювання. Через призму власного досвіду вміє свідомо споживати медіапродукцію, управляти собою під час спілкування в інтернеті, комп'ютерних іграх, виявляє вміння безпечного поводження з незнайомцями в мережі. Здатна до свідомої диференціації та вибору пізнавального й освітнього контенту, що характеризує його зміст. Проявляє навички вчасного завершення заняття при роботі з пристроєм [2, с. 6].

Підтримка батьків щодо процесу формування інформаційно-комунікаційних навичок дитини може здійснюватися такими способами: раціональне використання батьками ресурсів комп'ютера як сучасного засобу організації діяльності дітей старшого дошкільного віку; правильним доббором пізнавальних та ігрових програм, які спонукають дитину до навчання, свідомого обрання способу дій, спрямованого на розв'язання окреслених завдань; ознайомлення дитини з функціональними можливостями цифрових технологій у повсякденному житті; створення умов, які сприяють формуванню цифрової компетентності; роз'яснення дитині основних правил роботи з комп'ютером, безпеки й загрози, які може містити мережа Інтернет [2].

Проаналізувавши державний стандарт дошкільної освіти (БКДО) робимо висновки, стосовно того, що зміст освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота», зосереджений на оволодінні та формуванні навичок роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями. Задля реалізації такого сучасного освітнього процесу необхідно підготувати сучасного вихователя закладу дошкільної освіти.

Здійсно аналіз освітніх програм для закладів дошкільної освіти стосовно організації цифрової компетентності.

Освітніми завданнями програми «Дитина» (2020) визначено такі, що характеризують зміст роботи до ознайомлення дітей старшого дошкільного віку із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. В розділ «Комп'ютерна грамота» окреслено освітні завдання, як-от: формування уявлень про комп'ютер; формування елементарних навичок роботи за комп'ютером; виховання основ інформаційної культури. На цьому етапі життя

діти знайомляться з зовнішнім виглядом та функціональними призначеннями комп'ютера, навичками роботи – відкривати і закривати потрібні програми. Формуються навички роботи з текстовим редактором Word – знаходити та друкувати цифри і знайомі літери, короткі речення – 2-3 слова. Діти знайомляться з електронними носіями інформації та мережею Інтернет – користь та небезпека, правила електронного листування [9, с.267].

Як зазначено в програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля», старшому дошкільному віку притаманно вибіркоче усвідомлення і запам'ятовування. Пам'ять дитини починає набувати нових кількісних та якісних характеристик, серед яких основними стають довільність процесів запам'ятовування та відтворення, а також збільшення обсягу й міцності пам'яті. Мислення малюка поступово відділяється від безпосереднього сприймання і від практичних дій, стаючи більш самостійним і переходячи від словесно-образного до суто словесного. Сприймання набуває категоріального характеру. Відбувається поступовий перехід від діалогічного мовлення до більш розгорнутих висловлювань. У старшому дошкільному віці виникає новий вид мовлення – внутрішнє мовлення. Уява стає більш творчою, дитина вже здатна розрізнати фантастичне й дійсне, уявне та реальне, вигадане й справжнє. Значно зростає стійкість уваги, збільшується обсяг мимовільної і довільної уваги. Емоції стримані, формуються елементи самоконтролю. Провідною діяльністю залишається гра, але зміст набуває більшої інтелектуальності [35].

Старший дошкільний вік з точки зору педагогіки відокремлює такі заняття, які треба ускладнювати новими різнобічними завданнями. Діти старшого дошкільного віку, вже можуть достатньо довше працювати над завданням, діяти самостійно, та адекватно вправлятися з невдачами, та йти до своєї цілі.

Взаємодія дитини з цифровими пристроями відбувається ще у дошкільному віці, тому старший дошкільний вік сприятливий до формування цифрової компетентності. Саме дорослі, а особливо вихователі, повинні

ввести дитину в цифровий світ грамотно, враховуючи її вік, особливості та можливості.

Старший дошкільний вік – це найсприятливіший вік, щодо формування цифрової компетентності. Це можна прослідкувати в фізичному так і психологічному розвитку дитини. Саме в цьому віці дитина здатна до швидкого та якісного отримання знань, а тому, формування цифрової компетентності старших дошкільників – це одна з важливих задач педагогічної діяльності, що займає окреме положення у Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.).

Задля успішного формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, сучасні вихователі повинні вміло використовувати цифрові та інформаційно-комунікаційні технології в освітній діяльності, які б збагатили освітньо процес у закладах дошкільної освіти.

Отже, на сьогодні, проблема розвитку цифрової компетентності старших дошкільників під час навчання в закладах дошкільної освіти є однією з провідних задач теоретиків та практиків дошкільної освіти.

З метою сприяння реалізації варіативної частини Базового компоненту дошкільної освіти (освітній напрям «Комп'ютерна грамота») фахівцями було розроблено парціальну програму «Комп'ютерна грамота для малят» (2023 р.), проаналізуємо її.

Метою парціальної програми для дітей старшого дошкільного віку «Комп'ютерна грамота для малят» є всебічний розвиток дитини, зокрема навчання комп'ютерної грамоти в старшому дошкільному віці; формування цифрової компетентності; розвиток пізнавальних процесів; формування віри у власні можливості. [30]

Програма побудована на принципах розвивального навчання, єдності навчання і виховання, систематичності і послідовності, доступності, свідомості та активності дітей у засвоєні знань та їх реалізації.

Основними завданнями програми є формування базової обізнаності дітей з комп'ютером та способами його керування за допомогою клавіатури і

миші; розвитку здатності розуміти та застосовувати спеціальну термінологію, таку як, «екран», «диск», «клавіатура», «клавіша», «комп'ютерні ігри», «програма» тощо; навчанні елементарним навичкам роботи з комп'ютером під час використання програм ігрового характеру а також навчально-розвивального, спеціально розробленого для дошкільників; формуванні навичок безпечної роботи з комп'ютером; розвитку основ абстрактного та логічного мислення; а також вихованні акуратності, інформаційної культури, посидючості, та дисциплінованості [30].

Парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку «Комп'ютерна грамота для малят» складається із трьох розділів:

- I. «Ознайомлення з комп'ютером»
- II. «Комп'ютер - чарівник»
- III. «Комп'ютер і гра»

Назва першого розділу говорить сама за себе. Реалізація цього розділу спрямована на обізнаності дітей роботі з комп'ютером, ознайомлення з його складовими, способами керування комп'ютером, використання певної спеціальної термінології. В другому розділі діти перетворюються на маленьких чарівників і він спрямований на перші кроки в оволодінні графічним редактором Paint. Під час вивчення третього Розділу діти вчаться навичкам роботи за комп'ютером під час ознайомлення з низкою програм ігрового або навчально-розвивального характеру, знайомляться з мережею Інтернет та особливостями пошуку інформації.

Програма містить 36 орієнтовних конспектів занять (17 занять до першого розділу, 8 занять до другого розділу, 11 занять до третього розділу).

Під час реалізації програми вихователі намагаються зробити так, що комп'ютери стали засобами пізнання, а не ще однією з іграшок у житті дитини.

Здійснений аналіз програм показав, що цифрова компетентність займає одне з головних місць в розвитку сучасної дитини.

Особливістю старшого дошкільного віку є його сенситивність, коли відбувається інтенсивний розвиток психічних процесів, зокрема фантазії та

творчої уяви. У цей час важливо зосередити увагу на розкритті творчого потенціалу кожної дитини, щоб у майбутньому сприяти повній реалізації її можливостей.

Особливий рівень цифрових компетентностей, цифрової культури повинні мати педагоги-вихователі, щоб стати конкурентоспроможними фахівцями в цифровому суспільстві, тому, що як свідчить досвід більшості розвинених країн, саме люди із професійною освітою становлять основу будь-якої економіки та забезпечують розвиток своїх держав.

Підготовка до усвідомленого, безпечного та продуктивного використання інформаційно-комунікаційних технологій для задоволення своїх інтелектуальних і соціально-економічних потреб, формування цифрової грамотності має починатися із закладу дошкільної освіти. Доцільно стверджувати, що цифрова грамотність є головним ресурсом цифрової соціалізації членів цифрового суспільства та розвитку цифрової цивілізації.

Для того щоб з'ясувати відношення педагогів-вихователів до проблеми формування цифрової компетентності у дітей дошкільного віку, зокрема обізнаності з поняттям «цифрова компетентність дітей дошкільного віку»; оцінки стану готовності до використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій; оцінки рівня сформованості цифрової компетентності; визначення чинників, які перешкоджають процесу формування цифрової компетентності; думки вихователів-практиків щодо доцільності формування у студентів, майбутніх вихователів уміння формувати цифрову компетентність у своїх вихованців було запропоновано анкетування вихователям-практикам закладів м. Нікополя (ДНЗ № 18 «Горобинька»), м. Кривого Рогу (КЗДО (ясла-садок) комбінованого типу №79 Криворізької міської ради) (Додаток А). Були використані анкети напівзакритого типу, яка складалась із запитань, які були направлені на відношення до окресленої проблеми, за конструкцією відповідей анкета мала поліваріантний формат.

В анкетуванні прийняли участь 32 вихователів-практиків віком від 28 до 70 років.

На питання анкети «Як Ви відноситеся к процесу цифровізації в своїй професійній діяльності?» всі одногосно відповіли дуже добре. Це свідчить про те, що педагоги – вихователі готові змінюватись, навчатись і бути обізнаними в останніх тенденціях освіти задля навчання і виховання майбутнього покоління.

Відповідаючи на питання «Оцініть за 5-ти бальною шкалою свій рівень володіння комп'ютерними та цифровими пристроями.» 67 % респонденти відповіли, що добре, 33% зазначили, що володіють комп'ютерними та цифровими пристроями достатньо.

На запитання: «Чи створені умови в закладах дошкільної освіти для використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій?» 79% відповіли так, 21 % - ні.

Всі респонденти дали 100% відповідь «так» на питання: «Чи варто, на Вашу думку, формувати цифрову грамотність у дітей старшого дошкільного віку?»

Проаналізувавши анкети, дійшли висновків, що вихователі згодні щодо важливості формування цифрових компетентностей у дітей дошкільного віку, але не всім педагогам-вихователям вистачає знань з цифрової компетентності. Недостатньо володіти навичками користування цифровими технологіями та компетентностями, повинні бути створені умови для формування цифрової компетентності у дошкільників.

Для стимулювання вихователів закладів дошкільної освіти було проведено онлайн-семінар на тему «Значення цифрової компетентності в розвитку сучасного дошкільника».

Мета заходу – ознайомити вихователів із ключовими поняттями «цифрова компетентність», «цифрова грамотність», із сучасними підходами до проблеми формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, які знання повинна набути дитина під час формування даної компетентності.

Головним питанням було розкрити сутність поняття «цифрова компетентність», її важливість в повсякденному та професійному житті всіх учасників освітнього процесу. Окреслено проблему формування цифрової компетентності працівників сфери освіти.

Ознайомлення з державними та міжнародними документами щодо цифрової компетентності: «Про Національну програму інформатизації» (2022 р.), «Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації» (2021 р.), «Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі» (2021 р.), пам'ятка для батьків «Діти в мережі» та ін. Вище подані документи дають чітке розуміння про основні положення щодо формування цифрової компетентності. Дана компетентність виступає ключою у сфері державної політики. Для того, щоб підготувати дітей та молодь до цифровізації, грамотним володінням сучасними цифровими технологіями, потрібно створити та сприяти розвитку цілісної системи цифровізації в Україні.

Під час проведення онлайн-семінару була використана інтерактивна вправа «Мікрофон». Вихователі ділилися своїм досвідом щодо впровадження цифрових технологій та формування цифрової компетентності у дошкільників.

Також використали з учасниками семінару інтерактивну гру «Гаряче сидіння». У «The Hot Seat» один учасник взяв на себе роль опитуваного, а інші ставили спонтанні запитання на тему цифровізації. Це захоплююче заняття сприяло швидкому мисленню, навичкам спілкування. Це чудовий інструмент для виявлення рівня обізнаності учасників з заданої теми.

Були підготовлені та презентовані методичні рекомендації для вихователів по формуванню цифрової компетентності у дітей саршого дошкільного віку.

Можемо зазначити, що під час проведеної роботи з вихователями ЗДО сприяла позитивній мотивації до застосування цифрових технологій в освітньому процесі.

Під час роботи з вихователями, були долучені до роботи і батьки вихованців, яким пояснювались санітарно-гігієнічні норми та безпечне використання цифрових технологій з дітьми.

Були розроблені пам'ятки для батьків щодо оволодіння дітьми цифрової компетентності. (Додаток Б)

Елементом подальшого розгортання даного етапу експерименту стало діагностування рівня готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Серед майбутніх вихователів таких закладів: КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР», КЗ «Одеський педагогічний фаховий коледж», задля визначення рівня вмотивованості та використання цифрових технологій, були запропоновані анкети щодо оволодіння і використання цифрової грамотності. В анкетуванні взяли участь 80 майбутніх педагогів-вихователів.

На запитання «Що Ви розумієте під цифровою компетентністю?» 38 респондентів (47,5%) відмітили «Не приділяв значення». Інші респонденти намагалися дати твердження самостійно, були погрішності у відповідях або ж відповідали неправильно. Зокрема, 31 (38,75%) респондент дали такі визначення наступним поняттям «цифрова освіта», «цифрова культура»: як спосіб організації освітнього процесу з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій, засобів; як систему знань про цифрові технології; як уміння правильно користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями; самостійно шукати необхідний матеріал для саморозвитку. Ще 11 (13,75%) учасників опитування, за допомогою мережі Інтернет дали відповіді (наприклад: «Цифрова освіта – освіта з використанням електронних технологій, насамперед інтернету; це наймасштабніша платформа з цифрової грамотності.»). Таким чином здобувачі освіти продемонстрували уміння пошуку інформації в мережі Інтернет, відповідно можна стверджувати, що в них прослідковується певний рівень сформованості цифрової компетентності.

Під час запитання «Чи доцільно формувати цифрову компетентність у дітей старшого дошкільного віку?» більшість анкетуючих відповіли на питання: «Так, оскільки це важливо» 63 (78,75%); на другому місці були відповіді «Ні, діти забагато часу проводять із гаджетами» 8 (10%); відповідь «Важко відповісти» обрали 9 (11,25%) респондентів.

Можемо дійти висновків, що майбутні вихователі не розуміють значення термінів «цифрова компетентність», «цифрова освіта», «цифрова культура» в науково-педагогічній літературі, вони асоціюють їх з використанням комп'ютера та мобільними технологіями. Питання цифрової компетентності зацікавив учасників опитування. Це сприяло вибору цифрових дисциплін, прийнятті активної участі у лекційних, семінарських та практичних заняттях.

Задля об'єктивного дослідження стану готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку необхідно виокремити показники, компоненти, критерії й охарактеризувати рівні готовності.

Постало завдання вибору критеріїв і показників. Під час опрацювання наукової літератури та досліджень прослідковуємо відсутність єдиної системи трактувань феномену «критерій» і «показник».

3. Курлянд визначає поняття «критерій» як міру оцінки, судження або необхідну й достатню умову для існування чи прояву певного процесу або явища[20, с. 9].

Враховуючи це, можна сказати, що оцінка стану формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на підставі критерію є ознакою об'єкта дослідження, і, відповідно, ключовим показником в їх фаховій підготовці.

Отже розглянемо основні тлумачення поняття «критерій». Від лат. *criterium* – мірило, засіб судження, довідковою літературою в основному позначений як певний маркер, ознака на основі якої здійснюється визначення, класифікація, оцінка тощо [27, с. 143]; або міра оцінки, ознака чи правило, яке

використовується для оцінки діяльності загальнонаукового чи прикладного характеру [34, с. 224].

Педагогічна література пропонує наступне трактування поняття «критерій» - це об'єктивна ознака для здійснення порівняльної оцінки досліджуваного явища та його оцінки [19].

Таким чином, можна зробити висновок, що критерії — це ознаки, за допомогою яких відбувається оцінка явищ або їхня класифікація на основі тих чи тих показників. Важливо, щоб система критеріїв точно відображала сутність розглядуваного явища, враховувала зміни в процесі й охоплювала всі його основні аспекти [36, с. 168].

Головною ознакою «показника» є конкретність, яка дозволяє розглядати його як більш вузьке поняття стосовно «критерію» і стати доступним для обліку і спостереження [41]. Поняття «показник» у науці доволі часто використовується як виражена числом характеристика якої-небудь властивості, критерію, процесу. Він є конкретним вимірником критерію, а також робить його більш доступним для вимірювання та спостереження.

Відповідно до контексту дослідження проблему формування цифрової компетентності майбутніх вихователів розглядаємо як складне новоутворення, результат якого передбачає позитивну й ефективну взаємодію майбутнього педагога з цифровим простором. Вище зазначений процес надає змогу до ефективного розвитку знань, навичок, умінь сприймати, опрацьовувати, перетворювати та передавати інформацію за допомогою цифрових технологій.

Зазначимо, що вміння послуговуватись цифровими технологіями для досягнення низки різноманітних цілей соціального, комерційного чи особистого характеру, стимулювання на їх основі творчих здібностей, соціалізації та залучення до активної громадянської позиції є ознакою цифрової компетентності особистості.

Отже, у дослідженні процес підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку

окреслимо як такий, що має на меті сформувати у них всі необхідні теоретичні знання, практичні навички, особистісні якості які дозволили б повноцінно та ефективно виконувати поставлені завдання з формування цифрової компетентності. Цей процес є складовою частиною загальної підготовки фахівця дошкільної освіти і носить цілеспрямований характер.

Формуємо дефініцію поняття «готовність майбутнього вихователя до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку» як особистісне утворення, яке охоплює мотиваційний (позитивну мотивацію ціннісне ставлення майбутнього вихователя щодо формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку; інтерес до цифрових технологій); когнітивний (система знань про цифрову компетентність; обізнаність із сучасними цифровими та програмовими вимогами організації цифрового процесу) та діяльнісний (проектування креативної діяльності дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій, діагностування креативних проявів у дітей) компоненти, має інтегральний та системний характер і забезпечує відповідну здатність вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Отже, взаємопов'язаними та взаємозалежними компонентами структури готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку є мотиваційний компонент, когнітивний та діяльнісний.

Кожен компонент має свої критерії, ці критерії є свідченнями певного стану досліджуваної реальності фіксованими в показниках та найбільш суттєвих характеристиках.

Мотиваційний компонент включає організаційно-мотиваційний критерій, який має складники: позитивну мотивацію щодо формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку; ціннісне ставлення майбутнього вихователя до цифрової культури, інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними; усвідомлення доцільності цифровізації (для дитини та для дорослих).

Когнітивний компонент включає когнітивно-діяльнісний критерій, спрямований на формування комплексу знань у студентів про цифрову компетентність; обізнаність із новітніми цифровими засобами, з безпекою сучасних цифрових технологій для дитини; критерій сформованості у майбутніх вихователів професійних знань щодо програмових вимог організації цифрового процесу, необхідних для ефективної роботи в закладах дошкільної освіти.

Діяльнісний компонент реалізується через операційно-результативний критерій і спрямований на формування практичних умінь і навичок, необхідних студентові задля розв'язання окреслених проблем проектування діяльності дітей старшого дошкільного віку із використанням цифрових технологій.

Виокремлені компоненти, критерії й показники готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку подано в таблиці 2.1.1.

Таблиця 2.1.1

Компоненти, критерії та показники готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку

Компоненти готовності студентів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку	Критерії готовності студентів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку	Показники готовності студентів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку

Продовження таблиці 2.1.1

1.Мотиваційний	Організаційно-мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> - позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, усвідомлення доцільності цифрової компетентності (для дитини та для дорослих); - інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними
2. Когнітивний	Когнітивно-діяльнісний	<ul style="list-style-type: none"> - обізнаність із новітніми цифровими технологіями та системне удосконалення в оволодінні ними; - усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини
3.Діяльнісний	Операційно-результативний	<ul style="list-style-type: none"> - здатність проєктувати діяльність дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій; - дотримання правил використання сучасних цифрових технологій

Організаційно-мотиваційний критерій мотиваційного компоненту готовності студентів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку має ознаки наявних мотивів до майбутньої професійної діяльності, які зосереджені на формування цієї компетентності у дітей відповідної вікової категорії; ціннісне ставлення майбутнього вихователя до цифрової компетентності, інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними; усвідомлення доцільності цифрової компетентності (для дитини та для дорослих).

Показниками когнітивно-діялісного критерію когнітивного компоненту готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку характеризується:

- обізнаність із новітніми цифровими технологіями та системне удосконалення в оволодінні ними;

- усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини.

Показниками операційно-результативного критерію готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку:

- здатність проєктувати діяльність дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій;
- дотримання правил використання сучасних цифрових технологій

Задля визначення рівнів готовності майбутнього вихователя до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку наведемо методику діагностування відповідних критеріїв визначеного феномену (Див табл. 2.1.2.).

Таблиця 2.1.2.

Методики визначення рівнів готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку

Критерій	Показники	Методики	Бали
Організаційно – мотиваційний	- позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, усвідомлення доцільності цифрової компетентності (для дитини та для дорослих);	Позитивна мотивація	15
	- інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними	Інтерес до цифрових технологій	20
Когнітивно- діяльнісний	- обізнаність з новітніми цифровими технологіями;	Я і новітні цифрові технології	15
	- усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини	Небезпека використання цифрових технологій	20

Операційно-результативний	- здатність проектувати діяльність дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій;	Цифрова діяльність	15
	- дотримання правил використання Інтернет-ресурсів	Безпека в Інтернеті	15

Згідно з визначеними критеріями та показниками, були встановлені та описані рівні підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку (достатній, задовільний, низький). Рівні підготовки оцінювалися за результатами підрахунку балів за спеціально розробленими методиками, а також за обраними для дослідження методиками таким чином: від 100 до 70 балів – достатній рівень, 69-30 балів – задовільний рівень, 29-0 балів – низький рівень. Опишемо їх.

Достатній рівень притаманний здобувачам освіти, які мають високу позитивну мотивацію щодо формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку; які обізнані щодо напрямів цифрової трансформації у галузі дошкільної освіти; студенти усвідомлюють необхідність цифровізації та значущості цифрової культури. У здобувачів освіти наявна позитивна мотивація щодо формування цифрової культури; обізнані з новими цифровими ресурсами та сервісами представленими у мережі Інтернет та правилами їх використання.

Задовільний рівень готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку характеризується наявністю часткової проінформованості щодо напрямів цифрової трансформації галузі дошкільної освіти; майбутні вихователі не зтикаються з труднощами в ефективному застосуванні цифрових технологій у професійній діяльності; студенти демонструють базову обізнаність щодо необхідності цифровізації як ціннісної стратегії розвитку особистості; мають узагальнене

уявлення про значущість набуття цифрової культури; відсутня позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності; здобувачі освіти невміло використовують цифрові ресурси; потребують допомоги у здійсненні рефлексії ефективності застосування цифрового освітнього контенту.

Майбутні вихователі, які мають *низький рівень* готовності припускаються суттєвих помилок у тлумаченні гольних визначень, щодо цифрової компетентності; у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти виникають труднощі у застосуванні цифрових технологій у професійній діяльності; не усвідомлюють важливості цифровізації в розвитку особистості; у студентів наявна негативна мотивація щодо формування цифрової компетентності, не вміють використовувати цифрові інструменти в мережі Інтернет.

Отже, на основі чітко визначених критеріїв та показників матимемо можливість виявити реальний стан проблеми готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку і, відповідно, сформулювати достатні та ефективні педагогічні умови покращення їх підготовки.

Під час визначення готовності майбутніх вихователів, урахування всіх особливостей розроблено та дібрано комплекс діагностичних методик. Опишемо їх докладніше.

Представимо результати згідно з констатувальним етапом дослідження.

На основі питальника «Позитивна мотивація» (**Додаток В**) було здійснено дослідження рівня підготовленості вихователів за організаційно-мотиваційним критерієм (показник «Позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, усвідомлення доцільності цифрової компетентності («для дитини та для дорослих»)). В структурі означеного питальника 15 питань з відповіддю «так/ні».

До низького рівня обізнаності з поняттями «цифрова компетентність», «цифрова культура», «цифрова грамотність», «цифрова освіта» було віднесено

студентів, які набрали менш, ніж 8 балів (56,8% ЕГ і 62,8% КГ). У студентів цього рівня обізнаності спостерігається відсутність розуміння сутності поданих термінів. Студенти що набрали від 9 до 12 балів (24,3% ЕГ та 20,9% КГ) віднесені до задовільного рівня. Характерним для них є розуміння сутності понять «цифрова компетентність», «цифрова культура», «цифрова грамотність», «цифрова освіта», але вони подекуди об'єднують ці поняття.

Здобувачі освіт, які отримали понад 13 балів (18,9% ЕГ і 16,3% КГ), продемонстрували достатній рівень. Вони розмежовують поняття «цифрова компетентність», «цифрова культура», «цифрова грамотність», «цифрова освіта», називають ознаки, які їм характерні та чим вони різняться.

Задля означення рівнів за показником «Інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними» за когнівно-діяльнісним критерієм виявлялися за питальником «Інтерес до цифрової освіти» (**Додаток Г**). Розроблений питальник містить 10 питань із відповідями, які потрібно оцінити від 1 балу до 5 балів.

Здобувачі освіти, які мають менш, ніж 25 балів (64,9% ЕГ і 58,1% КГ), засвідчили низький рівень вияву інтересу до цифрової освіти. Ці студенти не виявляють інтересу до цифрових технологій, їм важко дається опанування цих технологій; не розуміють, навіщо потрібна цифрова освіта. До задовільного рівня було віднесено здобувачів освіти, які отримали від 26 до 39 балів (21,6% ЕГ та 23,3% КГ). Такі студенти мають поняття про важливість цифрової освіти, із зацікавленістю розглядають можливості нових цифрових технологій, мають бажання до опанування та застосування цифрових технологій в освітній та професійній діяльності, але у них виникають незначні труднощі.

Студентів, які отримали понад 40 балів (13,5% ЕГ і 18,6% КГ), продемонстрували достатній рівень. Майбутні вихователі цікавляться тенденціями розвитку нових цифрових технологій, намагаються самостійно опановують за допомогою Інтернет ресурсів методи використання цифрових технологій.

Отже, на основі перевірки за організаційно-мотиваційним критерієм на констатувальному етапі експерименту подамо узагальнені результати рівнів підготовленості (таблиця 2.1.3.).

Таблиця 2.1.3

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за організаційно-мотиваційним критерієм на констатувальному етапі експерименту (у %)

Показники	Рівні					
	Достатній		Задовільний		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
- позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, усвідомлення доцільності цифрової компетентності (для дитини та для дорослих);	18,9	16,3	24,3	20,9	56,8	62,8
- інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними	13,5	18,6	21,6	23,3	64,9	58,1
Σ (середньо-арифметичні дані)	16,2	17,5	23	22,1	60,9	60,5

З таблиці 2.1.3 видно, що за показником «Позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, усвідомлення доцільності цифрової компетентності (для дітей і дорослих)» результати розподілилися таким чином: достатній рівень продемонстрували 18,9% респондентів експериментальної групи і 16,3% контрольної групи; задовільний рівень виявили 24,3% студентів ЕГ і 20,9% КГ; низький рівень зафіксовано у 56,8% респондентів ЕГ та 62,8% КГ.

Щодо показника «Інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними», достатній рівень показали 13,5% респондентів ЕГ і 18,6% КГ; задовільний рівень виявили 21,6% студентів ЕГ і 23,3% КГ; низький рівень

спостерігався у 64,9% студентів ЕГ, для респондентів КГ показник склав 58,1%.

Наступний критерій когнітивно-діяльнісний, окреслимо рівнів готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності за цим критерієм.

Задля визначення рівнів за показником «Обізнаність з новітніми цифровими технологіями» за когнітивно-діялісним критерієм виявлялися за питальником «Я і новітні цифрові технології» (Додаток Г). Питальник складається із 5 запитань, які потрібно оцінити за 5-ти бальною шкалою. Оцінка показників здійснюється за шкалою від 1 до 5 балів, де:

- 5 балів – чітко виражений показник, має частий вияв;
- 4 бали – показник помітно виражений, але не постійний;
- 3 бали – показник виражений, але виявляється обмежено і неефективно;
- 2 бали – слабкий ступінь вираження показника;
- 1 бал – дуже слабкий ступінь вираження показника.

Студентів, які отримали за відповіді менш, ніж 13 балів (56,8% ЕГ і 58,1% КГ), засвідчили низький рівень зацікавленості до вивчення феномену цифрової компетентності. Дана категорія здобувачів освіти не зацікавлені до освоєння вмінь та навичок самостійного використання новітніх цифрових технологій, не цікавляться інформаційним прогресом в даній галузі. Від 14 до 20 балів (29,7% ЕГ та 27,9% КГ) набрали студенти що були віднесені до задовільного рівня. Для них характерним є часте використання у своїй діяльності сучасних технічних засобів (ПК, планшет, смартфон), дотримання санітарних та гієнічних норма, правил Т/Б під час роботи з цифровими пристроями.

Здобувачі освіти, які під час анкетування, отримали понад 20 балів (13,5% ЕГ і 14% КГ), мають достатній рівень. Майбутні вихователі йдуть паралельно разом з цифровим прогресом, цікавляться нововведеннями, мають

бажання самовдосконалюватись під час роботи з цифровими технологіями, задля креативної та нестандартної реалізації своєї освітньої та педагогічної діяльності.

Під час відповідей на питальник «Небезпека використання цифрових технологій» (Додаток Д), за показником «Усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини» за когнітивно-діяльнісним критерієм, який містив 10 запитань, більшість здобувачів освіти не впорались із виявленням та зіставленням назви небезпеки та її значенням.

Майбутні вихователі (73% ЕГ і 62,8% КГ), продемонстрували необізнаність небезпеки використання сучасних цифрових технологій. Студенти не змогли співставити назву небезпеки (небезпеки в мережі) з її описом, характеристикою.

На задовільному рівні виявилось (18,9% ЕГ і 25,6% КГ) майбутніх вихователів, які отримали 6-8 бали. Даній категорії студентів характерно самостійно визначати деякі види загроз, під час використання цифрових технологій в професійній діяльності, мають певні поняття щодо їх розрізнення, самостійно наводять деякі приклади використання цифрових технологій.

Студенти, які отримали 9-10 балів (8,1% ЕГ і 11,6% КГ), продемонстрували достатній рівень. Майбутні вихователі могли співвіднести загрози з їх ознаками та характеристиками, ознайомлені з класифікацією небезпек під час використання цифрових технологій, намагаються вивчати та боротися з ними.

Представляємо узагальнення результатів рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту за когнітивно-діяльнісним критерієм в таблиці 2.1.4.

Таблиця 2.1.4

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за когнітивно-діяльнісним критерієм на констатувальному етапі експерименту (у %)

Показники	Рівні					
	Достатній		Задовільний		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Обізнаність з новітніми цифровими технологіями	13,5	14	29,7	27,9	56,8	58,1
Усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини	8,1	11,6	18,9	25,6	73	62,8
Σ (середньо-арифметичні дані)	10,8	12,8	24,3	26,8	64,9	60,5

Як засвідчує таблиця 2.1.4, результати за показником «Обізнаність з новітніми цифровими технологіями» розподілилися таким чином: на достатньому рівні виявились 13,5% респондентів експериментальної групи і 14% контрольної групи; на задовільному рівні 29,7% студентів ЕГ і 27,9% респондентів КГ; на низькому 56,8% респондентів ЕГ та 58,1% КГ.

Щодо показника «Усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини», результати були такими: достатній рівень засвідчили 8,1% респондентів ЕГ і 11,6% КГ; задовільний рівень – 18,9% студентів ЕГ і 25,6% КГ; низький рівень – 73% респондентів ЕГ і 62,8% КГ.

Процедура дослідження рівнів готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за діяльнісним критерієм представлена через оцінювання за показником «Здатність проектувати діяльність дітей старшого дошкільного віку з використанням цифрових технологій». Оцінка за результативним критерієм проводилася за допомогою питальника «Цифрова діяльність» (Додаток Е), який містить 10 запитань. Для оцінювання використовувалася шкала від 1 до 5 балів. Зокрема, 5 балів присвоюється за показник, що чітко проявляється і

зустрічається часто; 4 бали — за помітно виражений, але не постійний показник; 3 бали вказують на виражений показник, який проявляється обмежено і неефективно; 2 бали відповідають наявності слабо вираженого показника; 1 бал означає дуже слабе проявлення показника. Низький рівень – студенти, які набрали менш ніж 8 балів, задовільний рівень – від 9 до 13 балів, достатній рівень понад 14.

До низького рівня віднесено студентів, які набрали менш, ніж 8 балів (62,2% ЕГ і 53,5% КГ). Дана категорія здобувачів освіти не намагається впроваджувати в свою діяльність використання цифрових технологій, не вміє розпізнати творчу та креативну дитину. Студенти, які отримали від 9 до 13 балів (27% ЕГ та 25,6% КГ) мають бажання використовувати цифрові технології в професійній діяльності, знають етапи та послідовність використання даних технологій, здатні розпізнати творчих та креативних дітей.

До достатнього рівня віднесено студентів, які отримали понад 14 балів (10,8% ЕГ і 20,9 КГ). Для них характерною рисою є обізнаність із показниками прояву креативної дитини, здатні до організації освітньої діяльності за допомогою використання цифрових технологій.

З метою з'ясування рівнів за показником «Дотримання правил використання Інтернет-ресурсів» за операційно-результативним критерієм був розроблена анкета «Безпека в Інтернеті» (Додаток Є). Поданий вище питальник складається із 10 завдань, які спрямовані на визначення рівнів оволодіння інформацією стосовно дотримання правил користування в мережі Інтернет.

Більшість студентів які отримали 1-5 балів не обізнані в тому, як впливає глобальна мережа Інтернет на суспільство та людину окремо; не вміють визначати та класифікувати маніпуляції, які здійснюються за допомогою глобальної мережі Інтернет. Проаналізувавши відповіді здобувачів освіти, (64,9% ЕГ і 58,1% КГ) можна стверджувати, що дана категорія студентів відноситься до низького рівня дотримання доброчесності в мережі.

Відповідно до відповідей майбутніх вихователів, на задовільному рівні, які отримає 6-8 балів, виявилось (18,9% ЕГ і 23,3% КГ). Дана категорія здобувачів освіти має певні поняття про культуру поведінки і використання глобальної мережі Інтернет; за допомогою підказок визначають та класифікують маніпуляції, які здійснюються за допомогою глобальної мережі Інтернет

Під час анкетування, здобувачі освіти, які набрали 8-10 балів (16,2% ЕГ і 18,6% КГ), продемонстрували достатній рівень. Можна стверджувати, що здобувачі освіти добре обізнані з поняттям про культуру поведінки і використання глобальної мережі Інтернет; вміють визначати та класифікувати маніпуляції, які здійснюються за допомогою глобальної мережі Інтернет.

Представляємо узагальнення результатів оцінки рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку за результативним критерієм на констатувальному етапі експерименту в таблиці 2.1.5.

Таблиця 2.1.5

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за операційно-результативним критерієм на констатувальному етапі експерименту (у %)

Показники	Рівні					
	Достатній		Задовільний		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Здатність проєктувати діяльність дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій	10,8	20,9	27	25,6	62,2	53,5
Дотримання правил використання Інтернет-ресурсів	16,2	18,6	18,9	23,3	64,9	58,1
Σ (середньо-арифметичні дані)	13,5	19,8	23	24,5	63,6	55,8

З таблиці 2.1.5 видно, що за показником «Здатність проєктувати діяльність дітей старшого дошкільного віку» рефлексійно-оцінного критерію результати розподілилися таким чином: достатній рівень виявили 13,75% респондентів експериментальної групи та 16,25% студентів контрольної групи; задовільний рівень зафіксовано у 23,75% респондентів ЕГ та 26,25% майбутніх вихователів КГ; низький рівень спостерігався у 62,5% респондентів ЕГ та 57,5% студентів КГ.

Щодо показника «Дотримання правил використання Інтернет-ресурсів», на достатньому рівні 16,2% респондентів ЕГ і 18,6% КГ; задовільний рівень відзначено у 18,9% респондентів ЕГ та 23,3% студентів КГ; низький рівень зафіксовано у 64,9% ЕГ та 58,1% КГ.

Зведені дані про рівні підготовки майбутніх вихователів до розвитку цифрової компетентності у старших дошкільників на констатувальному етапі експерименту представлені в таблиці 2.1.6.

Таблиця 2.1.6

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за всіма критеріями на констатувальному етапі експерименту (у %)

Показники	Рівні					
	Достатній		Задовільний		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Організаційно - мотиваційний	16,2	17,5	23	22,1	60,9	60,5
Когнітивно- діяльнісний	10,8	12,8	24,3	26,8	64,9	60,5
Операційно-результативний	13,5	19,8	23	24,5	63,6	55,8
Σ (середньо-арифметичні дані)	13,5	16,7	23,4	24,5	63,1	58,9

З таблиці 2.1.6 видно, що за організаційно-мотиваційним критерієм 16,2% респондентів експериментальної групи та 17,5% студентів контрольної групи досягли достатнього рівня. Задовільний рівень спостерігався у 23%

респондентів ЕГ і 22,1% КГ, тоді як низький рівень був у 60,9% студентів ЕГ і 60,5% КГ.

Щодо когнітивно-діяльнісного критерію, достатній рівень продемонстрували 10,8% респондентів ЕГ і 12,8% КГ; задовільний рівень був у 24,3% студентів ЕГ і 26,8% КГ. Низький рівень зафіксовано у 64,9% ЕГ і 60,5% респондентів КГ.

На достатньому рівні за операційно-результативним критерієм виявили 13,5% студентів ЕГ і 19,8% КГ, задовільний рівень зберігся у 23% студентів ЕГ і 24,5% респондентів КГ, тоді як низький рівень спостерігався у 63,6% ЕГ і 55,8% студентів КГ.

Таким чином, аналіз рівнів готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у старших дошкільників, здійснений за допомогою встановлених критеріїв та показників, дає можливість формулювати педагогічні умови ефективної професійної підготовки фахівців на основі всебічної оцінки реальної картини досліджуваної проблематики. Для перевірки достовірності отриманих даних на констатувальному етапі експерименту був використаний λ -критерій Колмогорова-Смирнова.

$$K(t) = \sum_{j=-\infty}^{+\infty} (-1)^j e^{-2j^2 t^2}, t > 0$$

Результати вказують на необхідність систематичної та цілеспрямованої роботи з майбутніми вихователями для покращення та удосконалення їхньої підготовки до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

2.2. Модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

З метою забезпечення підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку необхідно використовувати методи моделювання.

Процес створення моделі включав розробку її окремих блоків та визначення їхніх взаємозв'язків. Це дозволило моделювати реальні системи, використовуючи аналогії, які відображають основні властивості об'єктів через певну організаційну та функціональну структуру.

Згідно з довідковими джерелами, поняття «модель» (від франц. *modele*, що походить від лат. *modulus*, що означає міру, зразок або норму) розглядається як умовний, уявний образ, який є аналогом якогось процесу, об'єкта або явища. Модель відтворює основні типові характеристики в символічній формі і є символічним зображенням взаємозв'язків в межах певного явища [10, с. 154].

У психолого-педагогічному словнику термін «модель» розглядається як метод дослідження, побудови та вивчення моделей, які наявні в природі та суспільстві або сконструйовані [14, с. 255].

В. Краєвський розглядає поняття «модель» не як прямий результат експерименту, а як абстрактне узагальнення практичного досвіду [40, с. 268].

Модель слугує уявним або умовним відображенням досліджуваного об'єкта, відтворюючи його характеристики, взаємозв'язки та відносини. Вона виконує роль замітника реального об'єкта, надаючи нову інформацію про нього завдяки своєму аналогу.

Термін «модель» тісно пов'язаний з методом моделювання, який є науковим підходом для непрямого дослідження об'єктів, дослідження яких безпосередньо може бути складним, неможливим або неефективним. Моделювання включає вивчення моделей — предметних, знакових або

концептуальних систем, які імітують або відображають певні властивості, ознаки або принципи функціонування оригіналів [48, с. 392].

Розповсюдженим є потрактування поняття «моделювання» як теоретичного методу в межах якого на базі спеціально створеної моделі здійснюється дослідження тих чи тих явищ, процесів. Сама модель покликана для заміщення предмету/об'єкту/явища дійсності з відтворенням його сутнісних характеристик [33, с. 107].

Науковець Ю. Бабанський розглядає моделювання як особливу форму наочності, як засіб систематизації інформації, що дозволяє більш детально дослідити сутність того явища, яке вивчається [25, с. 93].

Сутнісні характеристики задіяні моделлю що була розроблена та зреалізована для поточного дослідження охоплюють мету, етапи, засоби, педагогічні умови, критерії, форми та результат процесу підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей.

Метою нашої моделі є процес формування підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, який здійснюється за такими етапами: організаційно-мотиваційним, когнітивно - діяльнісним, операційно-результативним (див. рис. 2.1.).

Зазначимо, що окреслені педагогічні умови (наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища закладу дошкільної освіти; наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку) упроваджувалися в комплексі на кожному з етапів формувального експерименту.

Методологічними засадами дослідження визначено *системний та компетентнісний підходи*. Розглянемо позитивні можливості кожного підходу для вирішення поставленої проблеми для обґрунтування необхідності їх застосування, встановлення зв'язків з особливостей формування цифрової

компетентності майбутніх вихователів у процесі реалізації системного та компетентнісного підходів для визначення особливостей формування цифрової культури майбутніх вихователів.

Схарактеризуємо сутність системного підходу для розгляду процесу формування цифрової компетентності майбутніх вихователів, сутність якого полягає в розгляді всіх окремих компонентів в їхньому взаємозв'язку. Проаналізувавши роботи науковців (В.Блауберг, О.Уємов, А.Цофнас та ін.), можемо дійти висновків, що напрям наукового пізнання, а саме методологічний, який допомагає проаналізувати об'єкти певної системи та підсистеми можна віднести до системного підходу.

Як зазначає Л.фон Берталанфі – «система» виступає ключовим поняттям системного підходу. Всі елементи системи та підсистеми повинні злагоджено та чітко взаємодіяти між собою.

На основі аналізу наукових джерел (В.Андрієвська [1], І.Пальшкова [29], Л.Тимчук [46] та ін.) встановлено, що системний підхід має відмінні риси, що дають змогу ідентифікувати досліджуваний об'єкт із науково-обґрунтованих, найповніше врахованих позицій, підвищуючи тим самим рівень довіри до дослідження. До цих позицій належить: по-перше, системний підхід передбачає погляд на об'єкт, що досліджується як на систему; по-друге, системний підхід передбачає дослідження предмета з різних поглядів: спочатку вивчення самого предмета, після цього вивчення предмета як складової певної системи, у зв'язку з іншими предметами; потретє, системний підхід передбачає погляд на об'єкт, що досліджується винятково як на один з елементів єдиної системи, де всі елементи взаємопов'язані та взаємозалежні.

Формування цифрової компетентності майбутніх вихователів має на меті з'ясування взаємозв'язків між елементами системи, функціями та структурною діяльністю формування даної компетентності. Уміння використовувати цифрові та інформаційно-комунікаційні технології в своїй майбутній професійній діяльності.

На думку А.Богуш [5] системний підхід передбачає постійне врахування і використання в процесі пізнання і практичної діяльності закономірних зав'язків, властивих системам. Впровадження системного підходу до процесу формування цифрової компетентності майбутніх вихователів дає змогу не тільки всебічно вивчити поняття «цифрова компетентність», а й окреслити шляхи її формування у закладі фахової передвищої освіти.

В межах освітньої царини компетентнісний підхід досліджувала низка науковців, зокрема це В. Баркасі [15], А. Богуш [6], Н. Бібік [4], О. Заблоцька [11], О. Овчарук [86], С. Паламар [28], О. Пометун [138], В. Химинець [49] тощо.

У науковій літературі існує різноманітність підходів до розуміння терміна "компетентнісний підхід" у професійній педагогіці. Різні дослідники вкладають різний зміст у це поняття.

В. Химинець трактує компетентнісний підхід як орієнтацію освітнього процесу на формування ключових і предметних компетентностей. За його думкою, цей підхід акцентує увагу на формуванні комплексних компетенцій, включаючи знання, уміння, навички та ставлення, які є необхідними для майбутніх фахівців. В. Химинець також підкреслює, що традиційна освітня система акцентувала увагу на накопиченні знань, що часто призводило до догматичного підходу до навчання. Таким чином, акцент був зроблений на знаннях, тоді як їх практичне застосування залишалося поза увагою [49].

С. Паламар бачить компетентнісний підхід як ключовий методологічний орієнтир для модернізації освіти. З його точки зору, цей підхід є принципом організації навчального процесу і змісту, спрямованого на досягнення певних освітніх цілей. На думку автора, основним результатом освіти має бути не просто система знань та навичок, а набір ключових компетентностей в різних сферах, таких як інтелектуальна, комунікативна, інформаційна та соціальна [28].

У Концепції Нової української школи зазначено, що сучасна освіта повинна не лише надавати знання, а й навчати їх практичному використанню. Важливо формувати життєві компетентності, які сприятимуть успішній самореалізації в різних сферах життя, навчання і праці [18].

Ідея формування загальних і предметних компетентностей у особистості в освітньому процесі покладена в основу компетентнісного підходу. Поява необхідного спектру знань, умінь, ставлення, досвіду діяльності та поведінкових моделей є свідченням появи загальної компетентності як інтегрованої особистісної характеристики. Реалізація компетентнісного підходу має чітко підпорядковуватись основним загально педагогічним принципам, відповідати інтересам дітей, бути прив'язаною до реальних життєвих потреб. Державний стандарт дошкільної освіти (БКДО) в основі методології побудований теж саме на компетентнісному підході.

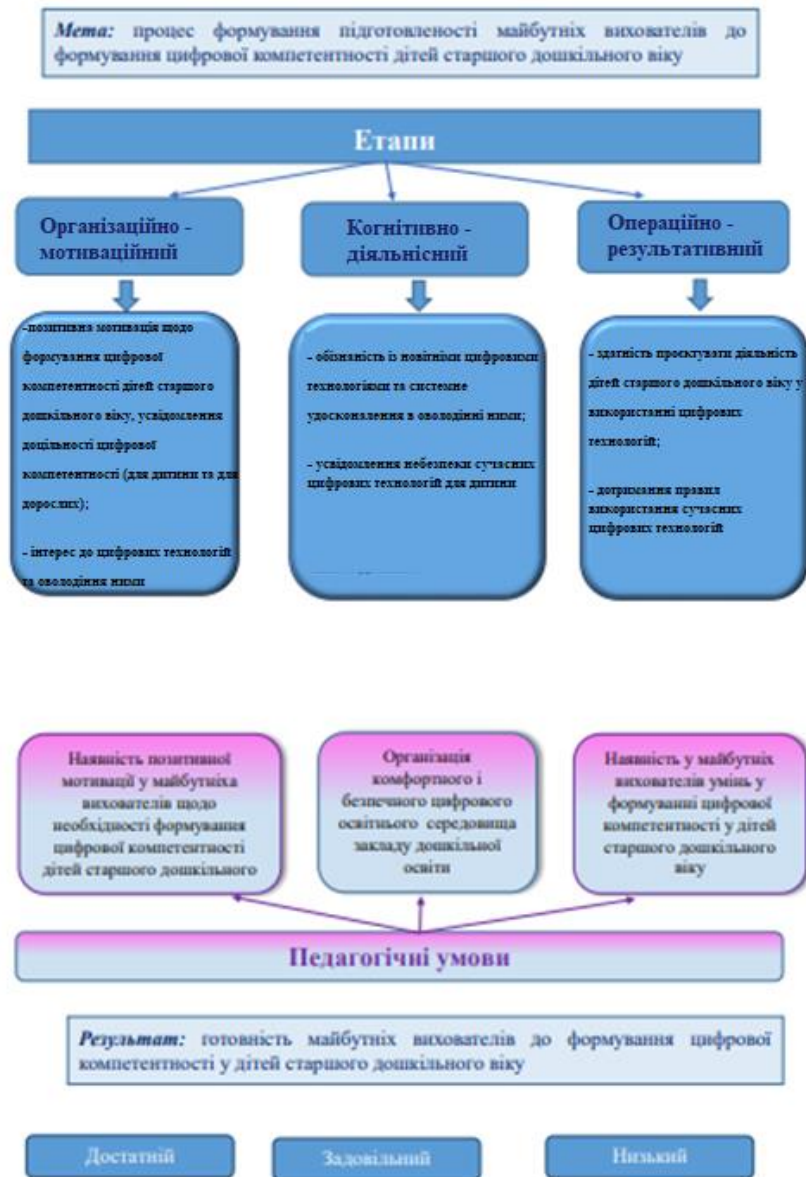
Обґрунтування моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку включало в себе низку загально-педагогічних та специфічних принципів, зокрема: принцип активності в діяльності; принцип фундаментальності освіти, принцип освітньої рефлексії, принцип інтеграційних зв'язків в освітньому процесі, принцип моделювання майбутньої професійної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти в освітньому процесі.

Принцип активності в діяльності характеризується швидким і міцним засвоєнням навчального матеріалу в ході активної діяльності [43, с. 52]; принцип фундаментальності освіти розглядаємо у двох аспектах: як фундаментальну психолого-педагогічну і методичну підготовку майбутніх вихователів до професійної діяльності; як орієнтацію на вузьку професійну підготовку майбутніх спеціалістів дошкільної освіти до використання цифрових технологій під час здійснення діяльності, зокрема формуючи цифрову компетентність дітей старшого дошкільного віку [50, с.115].

Упровадження експериментальної методики в освітній процес підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку здійснювалося на основі рефлексивного усвідомлення змісту та способів діяльності суб'єктами освіти [42, с. 119].

В основу принципу інтеграційних зв'язків під час здійснення освітнього процесу, було покладено збільшення об'єму як теоретичної так і практичної основи роботи з дітьми старшого дошкільного віку з використанням можливостей навчальних дисциплін методичного та психологічного спрямування, поєднання яких відбувалося через послідовне використання прийомів і методів в одній дисципліні, на подальших етапах – іншій [47, с. 119].

В основі моделі лежала поетапність (організаційно-мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, операційно-результативний) втілення окреслених педагогічних умов; методологічних підходів (діяльнісного), принципів (принцип фундаментальності освіти, принцип активності в діяльності, моделювання майбутньої професійної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти, принцип, принцип інтеграційних зв'язків в освітньому процесі, освітньої рефлексії), критерії (організаційно-мотиваційного, когнітивно, результативного), методів, форм, засобів, які були використані в експериментальній роботі на кожному з етапів [47, с.114].

Рис.2.1 «Педагогічна модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку»

Серед викладачів був проведений семінар «Важливість розвитку цифрової компетентності в усіх учасники освітнього процесу». Під час проведення даного семінару, був проведений аналіз змісту навчальних робочих програм. Було з'ясовано, що деякі теми потребують коригування та доповнення, для формування цифрової компетентності у здобувачів освіти. На семінарі був проведений тренінг, на якому ознайомили викладачів із методиками формування цифрової компетентності у здобувачів.

Для студентів було проведено мотиваційний тренінг «Формування цифрової компетентності». Під час тренінгу було впроваджено інтерактивні завдання, використання Google-сервісів, штучного інтелекту, елементи геміфікації, розробка онлайн-пазлів, квестів з використанням цифрових технологій.

Майбутнім вихователям були запропоновані дисципліни за вибором, і саме вони обрали дисципліну «Інформаційно-комунікаційні технології роботи з дітьми дошкільного віку», яка сприятиме розвитку цифрових компетентностей.

На цьому етапі була реалізована педагогічна умова: «наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку».

Значення слова «елективний» походить від латинського терміна «electus» що означає «вибраний», «обраний» (англійською мовою – elective, французькою – électif). Звертаємо увагу на те, що Т. Полонська трактує означене поняття як таке, що передбачає розширення та поглиблення змісту освіти та є вільним в виборі, тим самим відкриваючи дорогу врахуванню інтересів, потреб студентів [31, с. 114]. Як зазначає дослідниця, за допомогою елективних курсів, можна спрямувати освітній процес у русло удосконалення та підтримки індивідуальних уподобань, інтересів, нахилів, вмінь та навичок здобувачів освіти.

Реалізація впровадження елективного курсу в освітню діяльність здобувачів освіти на першому етапі відбувалася один раз на тиждень (почергово лекція та практичне).

Програма елективного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку» розрахована на 30 академічних годин та містить 1 годину семінарських занять, 9 годин лекційних занять, 8 – практичних та 13 годин самостійної роботи.

Мета курсу – сформувати у здобувачів освіти інформаційно-комунікаційної та цифрової компетентності майбутнього вихователя, а саме:

розвиток знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного використання інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, що сприяють створенню психологічно комфортної атмосфери на заняттях та впровадженню особистісно орієнтованої програми навчання і розвитку дитини. Ознайомити та навчити здобувачів освіти користуватися сучасними онлайн-програмами для використання в своїй педагогічній діяльності [22, с.138].

Основними положеннями курсу є: підготовка здобувачів освіти до свідомого використання цифрових технологій в професійній діяльності; вміння користуватися новітніми цифровим онлайн-платформами для урізноманітнення занять та формування цифрової компетентності у дошкільників.

Завданнями вивчення дисципліни визначено:

- 1) удосконалення вмінь роботи з цифровими технологіями;
- 2) навчити критично аналізувати, сприймати, перетворювати, систематизувати, обробляти цифрову інформацію;
- 3) практично навчити правильності та доцільності використання цифрових технологій на всіх етапах освітньої діяльності у майбутній професійній діяльності;
- 4) визначення сутності цифрової компетентності;
- 5) визначати ступінь позитивних та негативних впливів цифрових технологій під час освітнього процесу.

Зазначимо, що стандарт фахової передвищої освіти України зі спеціальності 012 Дошкільна освіта освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» (2021р.) зорієнтована на формування в майбутніх вихователів цифрових компетентностей [45].

Стимулювання майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до ефективного використання цифрових технологій в освітній діяльності мало на меті, продемонструвати здобувачам освіти важливість формування цифрової компетентності. Під час проведення навчальних занять відбувалась постійна стимуляція майбутніх вихователів щодо безпечного та ефективного використання цифрових технологій в освітній діяльності.

Під час семінарських занять та дискусій у майбутніх вихователів формувались уявлення про сутність понять «цифрова освіта», «цифрова грамотність», «цифрова культура», «цифрова компетентність»; формування науково-теоретичного базису для оперування означеними термінами в професійній діяльності.

Практичні заняття удосконалювались та розвивались практичні навичками роботи з цифровими технологіями та онлайн-платформами для використання в майбутній професійній діяльності.

Завдання для самостійної роботи підбирались таким чином, щоб вони розкривали потенціал у майбутніх вихователів до саморозвитку, самовдосконалення, самоаналізу, самокритики, самоосвіти з формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Зазначимо, що на окресленому етапі дослідження було впроваджено педагогічну умову «Організація комфортного та безпечного цифрового освітнього середовища закладів дошкільної освіти».

Формування цифрової компетентності студентів майбутніх вихователів реалізовувалося через використання різноманітних методів, форм і прийомів освітньої діяльності, таких як: мультимедійні проєкти, метод ПРЭС ігрове моделювання, метод проєктів, диспути, майстер-класи, воркшопи, аудіовізуальний метод, рольові ігри, проблемний метод, групова робота, гейміфікація, тренінги, кейс-метод, розробка веб-сторінок, імітаційне моделювання проблем, візуалізація матеріалу, програмоване навчання, брейнстормінг тощо.

В організації цього процесу використовувалися такі програмні засоби, як Microsoft Office, Paint 3D, Google Chrome, сервіси для зберігання мультимедійних ресурсів (YouTube, Picasa), програмне забезпечення Вікі, Google Docs, Google Classroom, Zoom, Skype та інші.

При вивченні курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку» в КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» застосовувалися сучасні цифрові платформи та технології,

спрямовані на розвиток цифрових навичок студентів. Зокрема, використовувалися:

1. **Draw.Chat** - онлайн-додаток для спільної роботи, що дозволяє завантажувати файли, додавати текст і обговорювати результати в чаті.
2. **Tinytap** - платформа для створення інтерактивних вправ та ігор.
3. **Ourbox** - безкоштовна платформа для створення електронних книг з ілюстраціями.
4. **Canva** - онлайн-сервіс для створення презентацій з доступом до фотографій, графіки та шрифтів.
5. **Google-сервіси** - інструменти для створення спільних проєктів і документів в онлайн-режимі.
6. **QR-коди** - спосіб зчитування даних, що закодовані, для швидкого отримання інформації та використання в освітніх квестах.
7. **Acquainted** - платформа для створення вікторин і опитувань.
8. **Venngage** - сервіс для створення інфографіки, що допомагає систематизувати великі обсяги інформації.
9. **Blush** - онлайн-конструктор малюнків, що дозволяє створювати зображення навіть без навичок малювання.
10. **Гейміфіковані заняття** - застосування ігрових елементів у навчальному процесі для підвищення зацікавленості студентів. [21, с.115].

Під час проведення семінарських, лекційних та практичних занять викладач весь час наголошував та намагався демонструвати здобувачам освіти важливість використання цифрових технологій для формування цифрової компетентності. Він стимулював студентів до вмілого, безпечного та ефективного використання цифрових технологій під час освітньої діяльності. За допомогою коротких та позитивних виразів: «Ви все зможете!», «Ви творчі та креативні!», «У Вас прихований великий потенціал!», «Я пишаюся вами!», «Продовжуйте у тому ж дусі!» тощо, викладач підтримував, надавав впевненість здобувачам освіти щодо якості оволодіння теоретичним та практичним матеріалом.

Саме на цьому етапі була реалізована педагогічна умова «Наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку».

Опановуючи зазначений освітній курс, студенти вдосконалювали навички роботи з цифровими технологіями та онлайн-платформами, послідовно та планомірно розвивали свою цифрову компетентність, вибудовували самостійний, особливий, індивідуальний стиль мислення, який притаманний для сучасного цифрового суспільства.

Тільки під час комплексної та системної реалізації вище окреслених педагогічних умов, сприятиме (достатньому, задовільному, низькому) рівнів формування підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

2.3. Експериментальна методика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Перевірка та обґрунтування ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку стало метою формувального етапу цього дослідження.

Упровадження моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку здійснювалася впродовж року зі здобувачами освіти в межах реалізації елективного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку», педагогічного гуртка «Освітні геймери», самостійної діяльності майбутніх вихователів у процесі проходження педагогічної практики.

Мета організаційно-мотиваційного етапу полягала в активізації позитивну настанову щодо майбутньої професійної діяльності та набуття

здобувачами освіти необхідних знань про сутність понять «цифрова компетентність», «цифрова освіта», «цифрова грамотність», «діти старшого дошкільного віку», усвідомленні значущості феномену цифрової компетентності в майбутній професійній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, формуванні у майбутніх вихователів професійних умінь і навичок оволодіння цифровими технологіями; розробленні алгоритму підготовки і проведення заходів з активним упровадженням цифрових технологій [37, с. 115].

Мета лекційних і практичних занять відповідного елективного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку» полягала в теоретичній підготовці майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, набутті та оволодінні ґрунтовними знаннями, які б надали змогу самовдосконалити та реалізувати професійні уміння та навички в професійній діяльності.

Вивчаючи зазначену навчальну дисципліну, майбутні вихователі експериментальної групи вміло, послідовно, планомірно підвищували свою цифрову компетентність, набували теоретичних та ґрунтовних знань, практичних умінь та навичок під час застосування цифрових технологій в освітній діяльності, формування особливого світогляду і стилю мислення, адекватного сучасному цифровому суспільству.

Процес створення різноманітних онлайн-тестів, подорожей до країни знань, відео-завдань професійного спрямування став важливим елементом формування цифрової компетентності майбутніх вихователів.

Під час організації освітнього процесу в педагогічному коледжу, задля кращого усвідомлення та закріплення навчального матеріалу використовувались наступні форми роботи: педагогічна взаємодія (творча, колективна робота за допомогою Google-сервісів, віртуальні подорожі та лабораторії, водкасти, онлайн консультації) тощо.

Так, наприклад, для засвоєння навчального матеріалу майбутніми вихователями в експериментальній групі було використано водкаст з тем:

«Загальна характеристика навчальних інформаційно-комунікаційних технологій», «Інформаційна та цифрова компетентність учасників освітнього процесу.», «Штучний інтелект», «Використання цифрових та мультимедійних пристроїв в професійній діяльності», «Smart-технології». Поданий вище матеріал, зберігався за допомогою хмарної платформи GoogleDrive. Це надало змогу здобувачам освіти колективно працювати з файлами, надавати доступ до використання та редагування всім учасникам освітнього процесу, доповнювати їх, в будь-який зучний час .

Серед переваг преводкастингу, які відзначали здобувачі освіти, можна виділити такі: індивідуальний графік навчання, доступність інформації незалежно від місця знаходження, цікава подача матеріалу, гнучкість і мобільність навчального процесу, широкий вибір матеріалів, можливість отримувати знання вдома, необмежена кількість переглядів водкастів, вибір зручного часу для перегляду, можливість паузи та продовження в будь-який зручний момент, урізноманітнення навчального процесу, глибше засвоєння інформації, можливість призупинити лекцію для роздумів та обґрунтування власних суджень.

Під час реалізації елективного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку» було використано різні типи лекцій: проблемні лекції, лекції-тренінги, лекції-візуалізації, лекції-презентації, бінарна лекція. У ході лекцій розв'язувалися проблемні ситуації, було застосовано метод «мозковий штурм» задля віднайдення конструктивних розв'язків у розгляді проблемних запитань, на завершення лекцій здобувачі освіти залучалися до виокремлення ключових понять і пояснень [37; 38].

Опишемо лекцію-тренінг елективного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку». Зміст теми курсу складався з: окреслення основних завдань дидактичних ігор для дітей старшого дошкільного віку; вікові та психологічні особливості під час використання дидактичних ігор; класифікація комп'ютерних ігор, аналіз їх змісту.

Після вивчення теоретичного матеріалу студентам було запропоновано завдання: підібрати через мережу Інтернет комплекс розвивальних комп'ютерних ігор для дітей старшого дошкільного віку та провести їх аналіз. Майбутні вихователі виділили кілька груп онлайн-ігор для цієї вікової категорії, серед яких розмальовки, аркади, розвивальні ігри та онлайн пазли. Аналіз кожної розвивальної комп'ютерної онлайн-гри здійснювався за такими критеріями: мета гри, завдання, процедура гри, а також оцінка позитивних і негативних аспектів її змісту.

Для закріплення набутих знань, в кінці лекції були поставлені запитання «Які класифікації комп'ютерних ігор ви знаєте?», «Назвіть жанри комп'ютерних ігор», «Чи є переваги у використанні комп'ютерних ігор як дидактичного матеріалу? Які?»

Такий вид лекції вчить особливостям добору комп'ютерних ігор, аналізу їх змісту, вмінню вільно використовувати онлайн-платформи та цифрові технології в професійній діяльності.

Лекція-візуалізація з теми "Можливості використання цифрових технологій у роботі з дітьми дошкільного віку" була покликана на формування у майбутніх вихователів наступних знань та вмінь: підбір і використання цифрових технологій з огляду на особливості психофізичного розвитку дітей, аналіз педагогічної діяльності з їх застосування в освітньому процесі, а також оцінка впливу цифрових технологій на пізнавальний, емоційний розвиток та формування особистості дитини.

Задля виокремленню, систематизації найголовніших понять з поданої теми та значущих елементів був обран метод візуалізації, який сприяв формуванню професійного педагогічного мислення [24].

Під час реалізації обраного методу, для викладу основного теоретичного матеріалу були використані схеми, таблиці, мультимедійні презентації, фрагменти відеороликів.

Під час проведення лекції був використаний інтерактивний метод «Аналіз історій». Студентам були запропоновані реальні та вигадані історії

«позитивний і негативний вплив цифрових технологій на фізичний, розумовий, емоційний розвиток дітей дошкільного віку». Майбутні вихователі повинні були проаналізувати кожен історію та прийти до висновку, який фактор сприяв даній ситуації. Таким чином вкінці були визначені основні позитивні та негативні можливості використання цифрових технологій в освітній діяльності.

Задля узагальнення знань здобувачів освіти з курсу (підсумкових заняттях) використовували лекцію-вікторину («Вплив інформаційно-комунікаційні технологій на розвиток особистості, суспільства і держави», «Цифровізація як основний інструмент розвитку дошкільної освіти. Студентів було розподілено на три команди. Кожна команда отримувала завдання в рандомному порядку, які потребували ґрунтовних знань з теми. Виконували творчі завдання, розв'язували ребуси, анаграми.

Лекція-презентація з теми «Хмарні технології як сервіси мережі Інтернет» сформувала поняття про хмарні технології; опрацюванні технологій щодо орієнтування в інформаційному середовищі сучасного суспільства; формуванні знань студентів щодо можливостей використання хмарних сервісів, позитивні риси використання хмарних технологій в освітньому процесі.

Відповідно до реалізації педагогічних умов «наявність позитивної мотивації у майбутніх вихователів щодо необхідності формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку; наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку» здобувачів освіти ознайомлювали з існуючими сервісами спільної роботи з документацією, її збереження, редагування трошко (Google-сервіси). Це оперативна комунікація між колегами. Саме таку можливість надають хмарні сервіси.

Майбутні вихователі залучались до активного обговорення визначень «хмарні сервіси», «хмара», «хмарні обчислення», «акаунт», «обліковий запис», «цифрова компетентність». Відповіді були різноманітні. Студентам

було запропоновано такі питання: «Як ви вважаєте, що таке «хмара» в інформаційних науках?», «Яке значення використання хмарних технологій в процесі формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку?», які викликали конструктивну дискусію. В кінці заняття, разом зі здобувачами освіти, були зроблені висновки, що новим способом використання серверних ресурсів є «хмара»; що за допомогою хмарних сервісів можна створювати колективні презентації, документи, таблиці, картки для проведення відкритих, інтегрованих, бінарних занять з дітьми дошкільного віку декількома вихователями ЗДО. Хмарні технології характерні тим, що надають можливість спільної роботи над документами.

Після лекції, студентам було запропоновано створити проєкт-презентацію з використанням хмарних сервісів Google на тему «Математична казка». Це завдання настільки захопило учасників, що навіть пасивні здобувачі освіти залучились до роботи. Даний вид роботи продемонстрував творчий, креативний, пошуковий потенціал майбутніх вихователів.

Особлива увага на семінарських і практичних заняттях зверталася стимулюванню майбутніх вихователів до ефективного використання цифрових технологій в освітній діяльності.

Щоб стимулювати інтерес студентів до навчального матеріалу та їх майбутньої професійної діяльності, впроваджувалися інтерактивні підходи. У процесі викладання курсу «Інформаційно-комунікаційні технології в роботі з дітьми дошкільного віку» акцент робився на застосуванні активних методів навчання, зокрема, на використанні гри «Що? Де? Коли?», яка сприяла залученню студентів до навчального процесу, проведення гейміфікованих занять, проведення водкастів (лекція викладача, яка супроводжувалася презентацією та відеороликами).

На продуктивно-діяльнісному етапі було проведено низку практичних занять і лекція-обговорення, лекція-тренінг, проводились майстер-класи. Разом зі студентами використовувались різноманітні цифрові технології та платформи (Tinytap, Canva, Ourbox, Acquainted, Venngage, Crossword, Kahoot,

JIGSAW Planet, LearningApps, Google-сервіси). На занятті майбутні вихователі демонстрували підготовлені матеріали в різних формах: інтерактивних презентацій, публікацій, веб-сторінок, а також у вигляді інформаційних ресурсів, фрагментів електронних енциклопедій, відео або створювали опорні схеми і таблиці. Заняття були структуровані таким чином, що охоплювали три основні етапи: визначення суті матеріалу (що?), методів його реалізації (як?), та його значення та мети (навіщо?). По завершенні практичних занять студенти проводили самоаналіз та групову оцінку розроблених матеріалів, обговорюючи результати та отримані висновки. Цей вид роботи сприяв зацікавленості майбутніх вихователів у використанні цифрових освітніх технологій у роботі зі старшими дошкільниками.

Розглянемо практичне заняття з проведенням майстер-класу з теми «Структурування інформації у візуальній формі за допомогою ментальних карт». Мета: отримати уявлення про візуалізацію та структурування інформації за допомогою ментальних карт; оволодіти методикою створення ментальних карт. Були поставлені методичні задачі для «Майстра»: сформулювати поняття «ментальні карти» у майбутніх вихователів, підтримувати формування позитивного ставлення у кожного учасника до впровадження технологій у власну педагогічну практику; пробуджувати стійкий інтерес до теми майстер-класу; заохочувати учасників до активної участі в занятті; стимулювати їхній інтелектуальний і творчий розвиток. Методичні задачі для студентів: набути практичного досвіду використання технології; продумати особливості і можливості застосування означеної технології в межах власної професійної діяльності.

На початку заняття «Майстром» було проведено майстер-клас по створенню ментальної карти за допомогою сервісу <https://coggle.it/>.

Перед студентами було поставлене завдання: побудувати ментальну картку з теми «Сучасні цифрові технології». Для виконання практичної роботи, була запропонована інструкційна картка з покроковим виконанням завдання.

В кінці заняття студентам були поставлені запитання

Лекція-обговорення «Етичні аспекти цифрової компетентності вихователів ЗДО»

Ключові поняття: «етика використання», «цифрова компетентність», «цифрова грамотність».

Виклад теоретичного матеріалу супроводжувався демонстрацією мультимедійної презентації з ключовими поняттями, відеороліками. Під час проведення лекції було реалізовано метод «Акваріум». Вище зазначений метод ефективний під час розвитку комунікативних навичок, вчить аргументувати власну думку, в професійній діяльності бути самоорганізованим [12, с. 174].

На цьому етапі було проведено також лекцію-тренінг на тему «Використання інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій в дошкільній освіті». Завдання лекції-тренінгу полягало в визначені рівню сформованості цифрової компетентності майбутніх вихователів; підвищити комунікативні та цифрові навички майбутніх вихователів; розвиток вміння працювати в команді; як працювати (заохочувати та мотивувати) з дітьми дошкільного віку; формування сприятливого психологічного клімату.

Перед проведенням лекції була проведена вправа «Очікування». Де ставились запитання «Що ви очікуєте від тренінгу?», «Очікування від себе?». Початок лекції акцентувався на тому, що на сьогодні діти поглинуті віртуальним світом, наповненим великою кількістю небажаної інформації. Щоб не позбавити їх можливості перебувати в цьому середовищі, але при цьому забезпечити продуктивне навчання і виховання, вихователь повинен освоїти навички використання можливостей віртуального світу для освітніх цілей. Він також має запропонувати дітям дошкільного віку альтернативу у вигляді знайомства з реальним світом природних і соціальних зв'язків, передаючи їм зразки поведінки та норми, що стосуються всіх аспектів життєдіяльності.

Під час лекції був реалізований педагогічний метод «Конверт проблем». Здобувачі освіти повинні були сформулювати на аркуші найбільші проблеми чи страх у роботі з дітьми при використанні інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій і покласти до конверта та обмінятись. Студенти давали один одному (за допомогою викладача, якщо це потрібно було) конкретні і дієві поради, як краще вирішити це питання.

Майбутнім вихователям було запропоновано зіграти в гру «Лото». Студентами були заздалегіть підготовлені картки із записаними програмами, онлайн-платформами, які б вони хотіли розглянути їх використання. Картки знаходились у коробці, витягувалась одна картка з назвою програми або онлайн-платформи і вкладач проводив тренінг по використанню данної програми. Застосування цих методів позитивно впливало на засвоєння всіх чотирьох складових освітнього процесу (знання, навички та вміння, досвід творчої діяльності та ціннісні орієнтації) студентами. Це дозволяло їм проявляти розумову самостійність та ініціативність у навчанні, сприяло розвитку активної пошукової діяльності. В результаті, у студентів формувалася стійкий інтерес до впровадження цифрових технологій у майбутній професійній діяльності.

Фахова підготовка майбутніх вихователів здійснена на основі широкого застосування інтерактивних методів дозволила забезпечити успішну реалізацію педагогічної умови: наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Здобувачів освіти було залучено до обговорення вище зазначеної проблеми, це сприяло до організації пошукової діяльності здобувачів освіти.

Можемо стверджувати, що під час когнітивно-діяльнісного етапу відбулося теоретичне та практичне опанування знань, умінь та навичок щодо засобів підготовки до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Метою третього операційно-результативного етапу була реалізація педагогічної умови «організація комфортного і безпечного цифрового

освітнього середовища закладу дошкільної освіти, наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку».

Роботу креативно-відтворювального етапу було започатковано під час виробничої практики. Завдяки міждисциплінарним зв'язкам вдалося не лише систематизувати та поглибити знання, отримані студентами в рамках спеціальних дисциплін, але й суттєво покращити їх цифрові компетенції. Практична діяльність проводилася згідно з чинним робочим планом спеціальності «Дошкільна освіта», що сприяло більш ефективному застосуванню теоретичних знань у практичних умовах. Студенти регулярно відвідували практику, виконуючи завдання, що були детально розроблені у програмі практики. Кожен керівник практики визначав індивідуальні завдання для студентів, планував їх виконання і забезпечував постійний контроль. Одним з основних завдань педагогічної практики було підвищення професійної ефективності студентів через використання цифрових та інформаційних технологій. Це дозволяло не тільки закріпити і розширити набутий досвід, але й розвивати практичні навички у виборі та використанні технічних засобів.

В результаті, студенти здобули практичний досвід у перетворенні, передачі та використанні інформації, що допомогло їм освоїти технології обробки даних та застосування сучасних цифрових і інформаційних інструментів у педагогічній діяльності.

Реалізуючи педагогічну умову - організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища закладу дошкільної освіти, майбутні вихователі, виходили з того, що педагогічна практика - найскладніша форма освітнього процесу і в організаційному, і в методичному планах, для її організації було необхідно врахувати не тільки нормативні вимоги до організації освітнього процесу педагогічного коледжу, а й пристосувати освітній процес до умов базових закладів дошкільної освіти, де майбутні вихователі проходили педагогічну практику.

Крім того, керівник практики не просто використовував цифрове освітнє середовище базових закладів дошкільної освіти, а й сам розробляв освітні розділи (блоки) і вводив їх у єдиний освітній простір базових закладів дошкільної освіти та поєднував з цифровим освітнім середовищем закладу фахової передвищої освіти.

Реалізація означеної педагогічної умови на креативно-відтворювальному етапі формування цифрової компетентності студентів передбачала надання допомоги майбутньому вихователю в реалізації видів професійної діяльності та не обмежувалася суто навчально-методичними матеріалами і консультуванням керівника практики. Слід зазначити, що і керівникові практики і студенту-практиканту доводиться взаємодіяти в новому освітньому середовищі закладу дошкільної освіти, яке принципово відрізняється від того, в якому вони звикли взаємодіяти під час традиційного спілкування. Незважаючи на те, що майбутні вихователі в період педагогічної практики у закладах дошкільної освіти самостійно планували і реалізували свою діяльність, керівник практики не тільки не втратив своїх провідних позицій, але його професійні функції набули якісно нових форм і змісту.

Студенти-практиканти готували навчальні відеороліки, інтерактивні картки, плакати; створювали мультимедійні презентації до різних етапів проведення навчального заняття; розробляли конспекти занять із використанням онлайн-платформ, хмарних технологій; створювали вікторини, комп'ютерно-ігрові комплекси, інтерактивні вправи за допомогою додаток Tinypar, електронні книги з ілюстраціями.

Під час проведення занять майбутні вихователі дотримувались санітарно-гігієнічних вимог до використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Заняття з комп'ютером для дітей в закладах дошкільної освіти не повинні проводитися за рахунок часу, відведеного для сну, прогулянок або оздоровчих заходів. Важливо також уникати ситуацій, коли більше ніж одна дитина використовує один комп'ютер одночасно.

- Заняття з комп'ютером організуються для дітей старше 5 років.
- Для дітей 6 років з I-II групи здоров'я максимальна тривалість одноразового використання комп'ютера не повинна перевищувати 15 хвилин на день.
- Для дітей з III групи здоров'я ця тривалість становить 10 хвилин на день.
- Для 5-річних дітей з I-II групи здоров'я рекомендоване використання комп'ютера – до 10 хвилин на день.
- Для дітей з III групи здоров'я тривалість обмежується 7 хвилинами на день.
- Діти 5-6 років, що знаходяться в групі ризику по зору, можуть користуватися комп'ютером до 10 хвилин на день для I-II групи здоров'я і до 7 хвилин на день для III групи.
- Заняття з комп'ютером проводяться двічі на тиждень, при цьому максимальна частота для дітей віком 5-6 років не повинна перевищувати трьох разів на тиждень.
- Оптимальні дні для роботи з комп'ютером – вівторок, середа і четвер. Понеділок є можливим, а п'ятниця не рекомендується.
- Найкращий час для проведення занять – перша половина дня, друга половина дня також можлива, але менш бажана.
- Заняття з комп'ютером в 30-хвилинному розвивальному уроці рекомендується розмішувати в середину заняття, між підготовчою та заключною частинами.
- Педагог має уникати емоційного збудження дітей під час занять.
- Обов'язкова профілактика загальної та зорової втоми: після роботи на комп'ютері потрібно провести гімнастику для очей тривалістю 1,5 – 2 хвилини.
- Після кожного заняття приміщення має бути провітрене [17].

Творчі звіти проходження педагогічної практики майбутні вихователі подавали у вигляді портфолію, які містили в собі фотOVERнісаж, відеокліпи, схеми, таблиці тощо.

Під час походження педагогічної практики майбутні вихователі розробляли проекти для виступу на педагогічній нараді з тем: «Використання штучного інтелекту в освітній діяльності», «Створення сайту закладу дошкільної освіти за допомогою Google-сайт», «Інтеграція соціальних мереж в освітньому процесі», «Онлайн платформи для тестування», «Створення ментальних карт», «Електронне портфоліо», «Подорож до віртуальних екскурсій та музеїв», «Вплив цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій на емоційних, психічний і фізичний стан дитини», «Небезпека в Інтернеті».

Під час проведення занять з дітьми, майбутні вихователі використовували комп'ютерні ігри на логіку, завдання та вправи з використанням цифрових технологій. Даний вид діяльності має практичний характер, який допомагає кращому усвідомленню та закріпленню виченого матеріалу, розвиває творчі здібності, ігрову, цифрову та дослідницьку діяльність старших дошкільників.

Для формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку для проведення занять, майбутні вихователі використовували лише розвиваючі та спеціальні навчальні ігрові програми.

Онлайн платформа «Logiclike» <https://logiclike.com/uk/rozvivalni-igri/6-rokiv>

Даний портал містить загадки на логіку і з підступом, перестановки, послідовності, виключення зайвого, безлічі, які підходять для розвитку логіки старших дошкільників. Ігри «Порівняй, виключи, вибери», «Наведи порядок», «Відгадай загадку», «Продовжи ряд» розвивають логіку та інтелект, розширюють кругозір дітей, мають три рівні складності, враховуючі вікові особливості дитини. Додаток пропонує вибрати мету для гри: підготовка дитини до школи; зайняти дитину з користю; розвиток логіки та мислення. За нашим вибором, програма автоматично створює особистий кабінет з підбіркою ігор в кількості 60 шт. за категоріями: логіка та математика;

міфологія для дітей; вікторини; роздруківки; розвиваючі ігри. Наведемо декілька прикладів (рис.2.3.1, рис. 2.3.2, рис. 2.3.3, рис. 2.3.4)

Рис. 2.3.1. Онлайн платформа Logiclike «Логіка та математика»

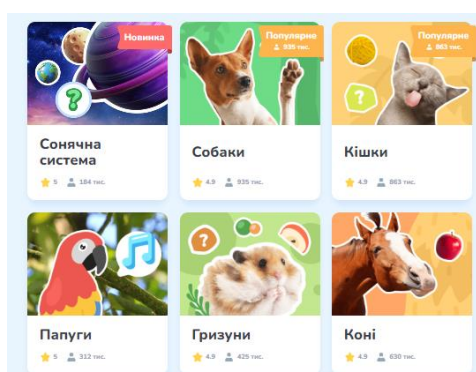

Рис. 2.3.2. Онлайн платформа Logiclike «Навколишній світ»

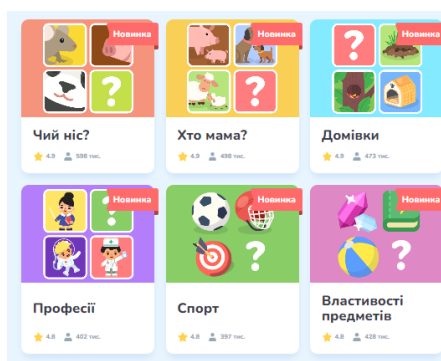

Рис. 2.3.3. Онлайн платформа Logiclike «Вікторини»

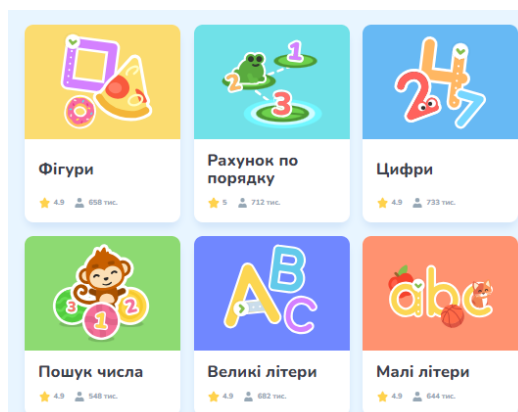

Рис. 2.3.4. Онлайн платформа Logiclike «Розвиваючі ігри»

Ігровий портал «Game-Game» <https://www.game-game.com.ua/uk/tags/965/>

Даний портал пропонує безліч ігрових категорій. Наведемо декілька прикладів розвиваючих ігор, які були використані майбутніми вихователями:

1. Знайди відмінність «Весняні відмінності».

Мета гри: вчити дітей помічати дрібні деталі у відмінності між однаковими малюнками; розвивати зорову пам'ять, спостережливість, увагу; виховувати терпіння.

Хід гри: педагог пропонує дітям уважно роздивитися слайд та знайти 10 відмінностей у двох картинках. Коли діти знайшли відмінності, вони мають навести курсор на обраний фрагмент зображення й натиснути на ліву клавішу мишки. Якщо відповідь правильна, фрагмент зображення маркується зеленим колом. Якщо ні – на фрагменті зображення з'являється червона пляма. Між двома картинка вказується, скільки відмінностей потрібно ще знайти. (рис. 2.3.5)

Рис. 2.3.5 Знайди відмінність «Весняні відмінності».

2. «Пазли на співвідношення»

Мета гри: закріпити навичку дітей складати ціле із частин, правильно обирати необхідну деталь, співвідносити малюнки за ознаками, виконувати дії послідовно; розв'язувати пам'ять, логічне мислення та уваги; виховувати посидючість, зосередженість в роботі.

Хід гри: на екрані чотири слоти, в яких знаходяться різні картинки розбиті за тематикою. Дитина обирає на власний вибір тематику,

з'являється 6 картинок, які потрібно об'єднати між собою за спільними ознаками. Якщо дитина співставить все правильно, то загориться зелена галочка і дадуть окуляри за вирішення цього завдання. З кожним новим рівнем завдання ускладнюватимуться і потрібно буде добре подумати над відповідями. Також в грі присутнє тимчасове обмеження виконання завдань і потрібно намагатись вкластися у нього інакше гравець програє. Ідея гри в тому, щоб діти доповнили зображення, які розташовані вгорі картинками знизу. Вони повинні підходити один одному за змістом і доповнювати один одного.

Рис. 2.3.6. «Пазли на співвідношення»

3. «Дитяча книга розмальовок»

Мета гри: навчити дітей розпізнавати кольори та відтінки, робити вибір, тренувати дрібну моторику, зорову пам'ять; розвивати у дітей творчість, спостережливість, увагу; *виховувати посидючість, зосередженість в роботі.*

Такі ігри доцільно використовувати під час проведення занять з образотворчого мистецтва. (рис. 2.3.7)

Рис. 2.3.7 «Дитяча книга розмальовок»

Цілеспрямована цифрова освітня діяльність і методичне забезпечення ЗДО дозволяють формувати цифрову компетентність дошкільників.

Сучасні цифрові технології привертаю увагу дітей, будь якого віку. Правильне використання гаджетів можливе під час освітнього процесу., можна використовувати інтерактивні додатки або онлайн-ігри, які мають виховне й дидактичне спрямування.

Реалізація підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку відбувалася через різні напрямки як в рамках дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку», так і в процесі самостійної роботи студентів.

Самостійна робота, з огляду на її діяльнісний характер, включала такі етапи, як мотивація, визначення завдання, вибір методів виконання, реалізація завдання та контроль результатів. Основними критеріями для оцінювання самостійної роботи були розуміння завдання, здатність до самостійного пошуку інформації, повнота розкриття теми, логічність викладу матеріалу, координація роботи в групі, вміння застосовувати цифрові технології і ресурси Інтернету, а також рівень самостійності в роботі.

У рамках дослідження були застосовані різноманітні види самостійної роботи студентів: підготовка конспектів лекцій і практичних завдань, домашні завдання, опрацювання літературних джерел, робота з хмарними сервісами та онлайн-платформами, а також створення проєктів засобами онлайн-інструментів.

Для організації самостійної роботи студентів з курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку» були підібрані новітні навчальні матеріали, що враховують специфіку цієї діяльності. Важливим критерієм при доборі практичних завдань стало врахування тем, що виносяться на самостійне опрацювання.

Таким чином, організація самостійної роботи студентів із використанням цифрових технологій навчала їх самостійно знаходити, аналізувати і систематизувати інформацію, що позитивно впливало на формування їхньої цифрової компетентності.

Студенти, які брали участь у гуртку «Освітні геймери» за спеціально розробленою програмою, мали можливість значно поглибити свої знання в галузі інформаційних технологій. Це сприяло освоєнню різних комп'ютерних програм і навичок роботи з сучасними технічними засобами. Освітній процес передбачав використання не лише традиційних методів, але й інноваційних підходів, таких як проектна діяльність, створення ситуації успіху та колективна творча діяльність.

Основною метою діяльності гуртка було створення і вдосконалення цифрового освітнього середовища. Це дозволяло покращити взаємодію учасників навчального процесу, сприяло формуванню цифрової компетентності та заохочувало студентів до активної пізнавальної діяльності. Важливо підкреслити, що студенти змогли ефективно використовувати цифрові технології не лише в освітній діяльності, але й в управлінській, методичній роботі, а також у діяльності практичного психолога і вихователя-логопеда.

Таким чином, формувальний етап експерименту сприяв успішній реалізації моделі підготовки майбутніх вихователів для роботи з формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.

2.4. Порівняльний аналіз результатів рівнів підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку констатувального та прикінцевого етапах експерименту.

Метою прикінцевого етапу експериментального дослідження є визначення змін у рівнях готовності майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Порівняння емпіричних даних, отриманих у контрольній та експериментальній групах на констатувальному етапі, з результатами формувального етапу експерименту дозволило оцінити динаміку рівнів готовності майбутніх вихователів до розвитку цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Для цього використовувався діагностичний інструментарій, аналогічний тому, що застосовувався на констатувальному етапі.

Аналіз результатів за організаційно-мотиваційним критерієм підготовленості показав, що на прикінцевому етапі експерименту в експериментальній групі відбулися суттєві позитивні зміни. В контрольній групі зміни виявилися несуттєвими. Результати подано в таблиці 2.4.1 та діаграмі 2.4.1

Таблиця 2.4.1.

Порівняльні результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за показниками організаційно-мотиваційного критерію на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту (у %)

Показники	Етапи	Достатній		Задовільний		Низький	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності дітей старшого	КЕ	18,9	16,3	24,3	20,9	56,8	62,8

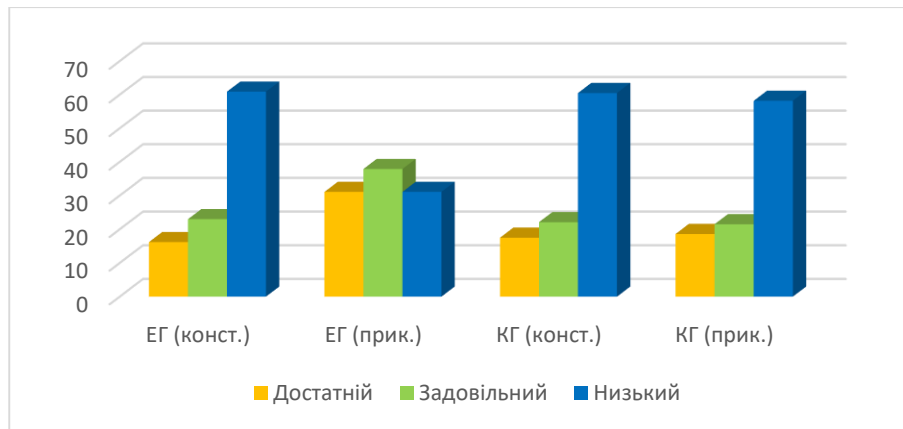
Продовження таблиці 2.4.1.

дошкільного віку, усвідомлення доцільності цифрової компетентності (для дитини та для дорослих);	ПЕ	32,4	20,9	35,2	18,6	32,4	60,5
інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними	КЕ	13,5	18,6	21,6	23,3	64,9	58,1
	ПЕ	29,7	16,3	40,6	27,9	29,7	55,8
Σ (середньо-арифметичні дані)	КЕ	16,2	17,5	23	22,1	60,9	60,5
	ПЕ	31,1	18,6	37,9	21,5	31,1	58,2

Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

Таблиця 2.4.1 засвідчує різницю між результатами, які отримано в контрольній та експериментальній групах на етапі констатувального і формувального експерименту за організаційно-мотиваційним критерієм. Отож, на достатній рівень сформованості позитивної мотивації формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку вийшли 32,4 % студентів ЕГ (було 18,9 %), порівняно з 20,9 % майбутніх вихователів КГ (було 16,3 %). Задовільний рівень виявлено в ЕГ 35,2% студентів (було 24,3 %), у майбутніх вихователів КГ – 18,6 % (було 20,9 %). Низький рівень засвідчили 32,4 % студентів ЕГ (було 56,8 %) і 60,5 % студентів – у КГ (було 62,8 %).

Відповідно, кількісним даним таблиці, за показником «Інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними» достатнього рівня досягли у 29,7 % студентів ЕГ (було 13,5 %) і 16,3% майбутніх вихователів КГ (було 18,6 %). Задовільний рівень виявлено у 40,6 % студентів ЕГ (було 21,6%) та у 27,9% студентів КГ (було 23,3%). На низькому рівні залишилося 29,7% майбутніх вихователів ЕГ (було 64,9%) порівняно з 55,8% студентів КГ (було 58,1%).

Рис. 2.4.1. Різниця між результатами, які отримано в контрольній та експериментальній групах на етапі констатувального і формувального експерименту за організаційно-мотиваційним критерієм

З аналізу діаграми на рис. 2.4.1 видно, що в експериментальній групі помітно зросла кількість майбутніх вихователів, які досягли достатнього та задовільного рівня підготовленості за організаційно-мотиваційним критерієм (на 14,9 %). Водночас кількість студентів, віднесених до низького рівня, зменшилася на 29,8.

У контрольній групі досягнення достатнього рівня підготовленості зросло до 17,5 % студентів, що порівняно з 18,6 % на констатувальному етапі є незначною зміною (різниця складає 1,1 %). Рівень задовільної підготовленості досяг 21,5 %, що є невеликим приростом у порівнянні з 20,9 % на констатувальному етапі (різниця лише 0,6 %). Низький рівень підготовленості залишився у 58,2 % студентів, що означає зменшення на 2,3 %.

Таким чином, результати свідчать про те, що здійснена робота суттєво вплинула на показники організаційно-мотиваційного критерію в експериментальній групі. Натомість у контрольній групі, де студенти навчалися за традиційною програмою, зміни були менш виразними.

Наступний етап дослідження включав аналіз показників за когнітивно-діяльнісним критерієм. Це передбачало оцінювання рівнів підготовленості студентів до формування цифрової компетентності у дітей старшого

дошкільного віку, відповідно до когнітивно-діяльнісного критерію. Дані про цей розподіл представлені в таблиці 2.4.2 та діаграмах 2.4.2

Таблиця 2.4.2

Порівняльні результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за показниками когнітивно-діяльним критерію на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту (у %)

Показники	Етапи	Достатній		Задовільний		Низький	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Обізнаність з новітніми цифровими технологіями	КЕ	13,5	14	29,7	27,9	56,8	58,1
	ПЕ	27	16,3	43,3	32,5	29,7	51,2
Усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини	КЕ	8,1	11,6	18,9	25,6	73	62,8
	ПЕ	35,2	14	37,8	30,2	27	55,8
Σ (середньо-арифметичні дані)	КЕ	10,8	12,8	24,3	26,8	64,9	60,5
	ПЕ	31,1	15,2	40,6	31,4	28,4	53,5

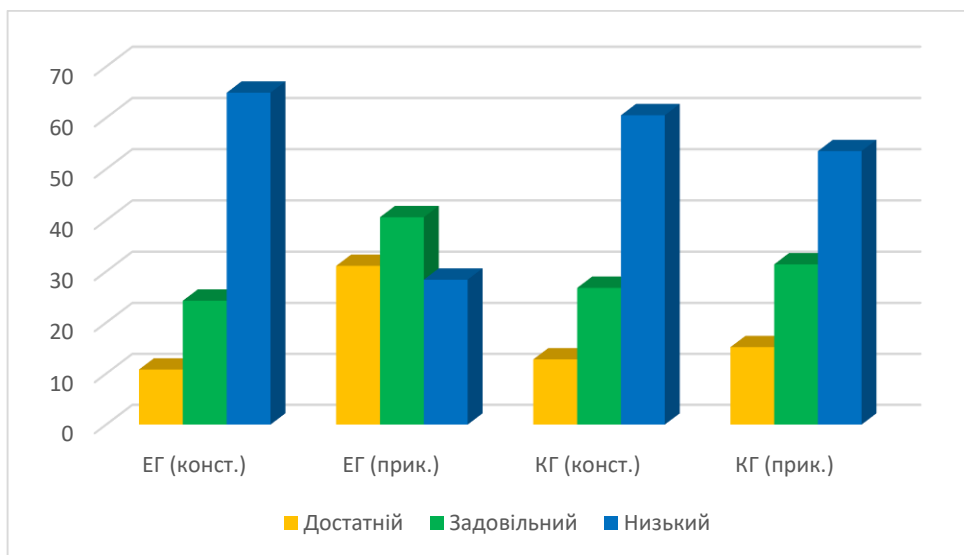
Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

За показником обізнаність із новітніми цифровими технологіями когнітивно-діяльнісного критерію достатнього рівня підготовленості досягли 27% студентів ЕГ (було 13,5%), 16,3% студентів КГ (було 14%). Задовільний рівень виявлено в ЕГ у 43,3% майбутніх вихователів (було 29,7%), у КГ – 32,5% студентів (було 27,9%). На низькому рівні залишилось 29,7% студентів ЕГ (було 56,8%) та 51,2% студентів – КГ (було 58,1%).

За таблицею 2.4.2, за показником усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини когнітивно-діяльнісного критерію достатнього рівня підготовленості досягли 35,2% студентів ЕГ (було 8,1%), 14% студентів КГ (було 11,6 %). Задовільний рівень виявлено в ЕГ у 37,8%

майбутніх вихователів (було 18,9%), у КГ – 30,2% студентів (було 25,6%). На низькому рівні залишилось 27% студентів ЕГ (було 73%) та 55,8% студентів – КГ (було 62,8%).

Рис. 2.4.2 Розподіл здобувачів освіти за рівнями підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за когнітивно-діяльним критерієм

Зазначимо, що суттєві зміни відмінності в підготовці фахівців дошкільної освіти були зафіксовані за когнітивно-діяльним критерієм. Достатній рівень засвідчили 31,1% студентів ЕГ (було 10,8%), порівняно з 15,2% студентів у КГ (було 12,8%). Задовільний рівень виявлено у 40,6% студентів ЕГ (було 24,3%) та у 31,4% майбутніх вихователів – КГ (було 26,8%). На низькому рівні знаходились 28,4% студентів ЕГ (було 64,9%) і 53,5% студентів – у КГ (було 60,5%).

Результати діагностики за когнітивно-діяльним критерієм підтверджують позитивні зміни у студентів експериментальної групи, що свідчить про ефективність впроваджених педагогічних умов і методик. У контрольній групі зміни виявилися незначними.

Розподіл майбутніх вихователів за рівнем підготовленості до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку згідно з операційно-результативним критерієм подано в таблиці 2.4.3.

Таблиця 2.4.3

Порівняльні результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за показниками операційно-результативним критерієм на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту (%)

Показники	Етапи	Достатній		Задовільний		Низький	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Здатність проєктувати діяльність дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій	КЕ	10,8	20,9	27	25,6	62,2	53,5
	ПЕ	29,8	25,6	37,8	32,5	32,4	41,9
Дотримання правил використання Інтернет-ресурсів	КЕ	16,2	18,6	18,9	23,3	64,9	58,1
	ПЕ	37,8	23,3	40,6	30,2	21,6	46,5
Σ (середньо-арифметичні дані)	КЕ	13,5	19,8	23	24,5	63,6	55,8
	ПЕ	33,8	24,5	39,2	31,4	27	44,2

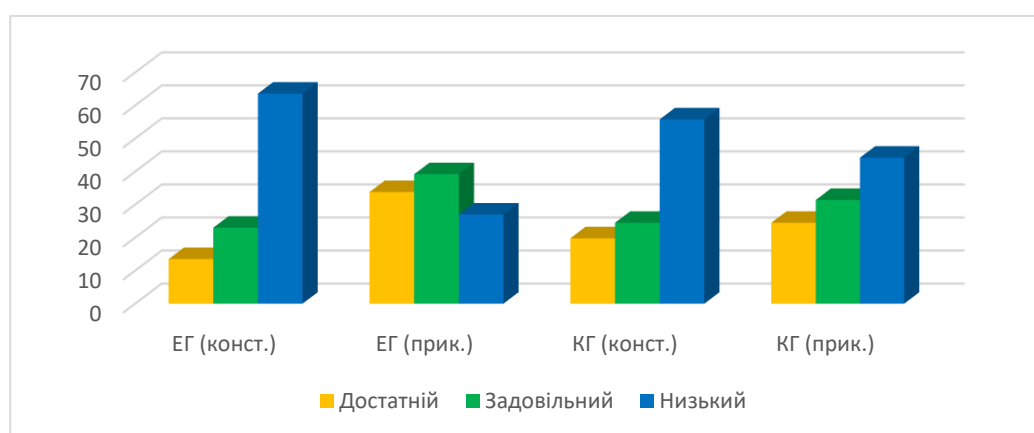
Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

За показником «здатність проєктувати діяльність дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій» за операційно-результативним критерієм достатнього рівня досягли 29,8% ЕГ (було 10,8%), тоді як в КГ 25,6 % (було 20,9 %). На задовільному рівні в ЕГ опинилися 37,8% студентів (було 27%), у КГ – 32,5% (було 25,6%). Низький рівень виявлено у 32,4% представників ЕГ (було 62,2%) та 41,9% студентів – КГ (було 53,5%).

Відбулися позитивні зміни також за показником «дотримання правил використання Інтернет-ресурсів». В експериментальній групі досягли

достатнього рівня 37,8% студентів (порівняно з 16,2% до початку експерименту), тоді як у контрольній групі цей показник склав 23,3% (з початкових 18,6%). Що стосується задовільного рівня підготовленості, то в ЕГ його продемонстрували 40,6% студентів (попередньо 18,9%), в той час як у КГ цей показник зріс до 30,2% (з 23,3%). Низький рівень підготовленості зберігся у 21,6% студентів ЕГ (раніше 64,9%) та у 46,5% студентів КГ (зменшився з 58,1%).

Результати досягнень студентів обох груп, представлені на рисунку 2.4.3, ілюструють зміни в рівнях підготовленості за рефлексійно-оцінним критерієм до і після формувального етапу експерименту.

Рис. 2.4.5 Розподіл здобувачів освіти за рівнями підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за операційно-результативним критерієм

Аналіз даних, представлених на рисунку 2.4.3, демонструє значні зміни в рівнях підготовленості студентів. У експериментальній групі відзначається зростання кількості студентів з достатнім рівнем підготовленості на 20,3%, а показник задовільного рівня підвищився на 16,2%. Водночас, кількість студентів з низьким рівнем підготовленості зменшилась на 36,6%.

У контрольній групі також спостерігаються позитивні зміни, але значно менш виражені. Достатній рівень підготовленості досягли 24,5% студентів, що на 4,7% більше, ніж на констатувальному етапі (19,8%).

Кількість студентів із задовільним рівнем зросла на 6,9%, досягнувши 31,4%. Низький рівень зберігся у 44,2% студентів, що є зменшенням на 11,6% порівняно з початковими даними.

Таким чином, прикінцевий етап дослідження показав позитивні зміни у рівнях підготовленості майбутніх вихователів у обох групах за операційно-результативним критерієм. В експериментальній групі відзначено суттєве збільшення студентів з достатнім рівнем підготовленості та підвищення числа студентів із задовільним рівнем.

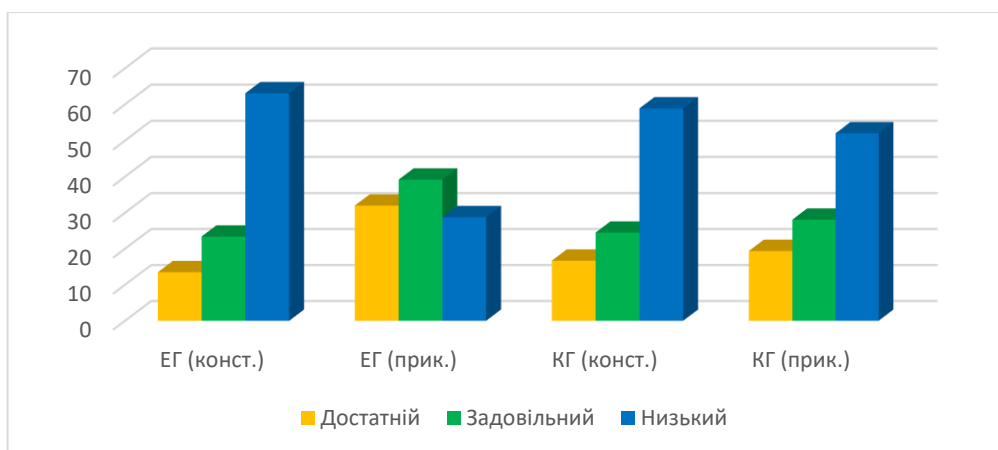
Порівняльний аналіз даних по рівнях підготовленості студентів контрольної та експериментальної груп на констатувальному і прикінцевому етапах представлено у таблиці 2.4.4 та на рисунку 2.4.4.

Таблиця 2.4.4

Порівняльні дані рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку на констатувальному та прикінцевому етапі експерименту (у%)

Критерії	Етапи	Достатній		Задовільний		Низький	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Організаційно - мотиваційний	КЕ	16,2	17,5	23	22,1	60,9	60,5
	ПЕ	31,1	18,6	37,9	21,5	31,1	58,2
Когнітивно- діяльнісний	КЕ	10,8	12,8	24,3	26,8	64,9	60,5
	ПЕ	31,1	15,2	40,6	31,4	28,4	53,5
Операційно- результативний	КЕ	13,5	19,8	23	24,5	63,6	55,8
	ПЕ	33,8	24,5	39,2	31,4	27	44,2
Σ (середньо-арифметичні дані)	КЕ	13,5	16,7	23,4	24,5	63,1	58,9
	ПЕ	32	19,4	39,2	28,1	28,8	52

Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

Рис. 2.4.7 Кількісні дані рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку контрольної та експериментальної груп на констатувальному етапі

Порівняльний аналіз отриманих даних підтверджує ефективність впровадженої моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. У експериментальній групі відзначено значне поліпшення результатів та позитивну динаміку у рівнях підготовленості студентів, що перевищує результати контрольної групи. Дані, представлені в таблиці 2.4.4, вказують на суттєві кількісні зміни у рівнях підготовленості студентів експериментальної групи.

Зокрема, у експериментальній групі на прикінцевому етапі дослідження 32% студентів досягли достатнього рівня підготовленості (порівняно з 13,5% на констатувальному етапі). Кількість студентів із задовільним рівнем зросла до 39,2% (з початкових 23,4%), а частка студентів з низьким рівнем зменшилась до 28,8% (з 63,1%). У контрольній групі зміни були менш значними. На прикінцевому етапі 19,4% студентів досягли достатнього рівня підготовленості (порівняно з 16,7% на констатувальному), 28,1% студентів мали задовільний рівень (з 24,5%), а частка студентів з низьким рівнем зменшилась до 52% (з 58,9%). Таким чином, статистично значущі позитивні зміни в рівнях підготовленості до формування цифрової

компетентності у дітей старшого дошкільного віку відзначені лише в експериментальній групі.

Зміни в рівнях підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності подано в таблиці 2.4.5.

Таблиця 2.4.5

Порівняльні результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку за результатами констатувального та формувального етапів експерименту (%)

Групи Рівні	ЕГ		Динаміка	КГ		Динаміка
	КЕ	ПЕ		КЕ	ПЕ	
Достатній	13,5	32	18,5	16,7	19,4	2,7
Задовільний	23,4	39,2	15,8	24,5	28,1	3,6
Низький	63,1	28,8	-34,3	58,9	52	-6,9

Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

Необхідно зазначити, що звичайні умови фахової підготовки студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» не забезпечують достатнього рівня підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Це підтверджується тим, що в контрольній групі зміни, порівняно з констатувальним і прикінцевим етапами експерименту, були мінімальні. Підсумовуючи результати, можна відзначити, що в експериментальній групі (ЕГ) спостерігалось збільшення кількості студентів із достатнім рівнем підготовленості на 18,5%, у той час як у контрольній групі (КГ) цей показник зріс лише на 2,7%. Задовільний рівень підготовленості зріс на 15,8% в ЕГ та на 3,6% в КГ. Водночас, частка студентів з низьким рівнем підготовленості в ЕГ зменшилася на 34,3%, тоді як у КГ це зменшення склало лише 6,9%.

Таким чином, порівняння результатів дослідження та динаміки змін між контрольними і експериментальними групами продемонструвало позитивний ефект від впровадження нової методики на рівень підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

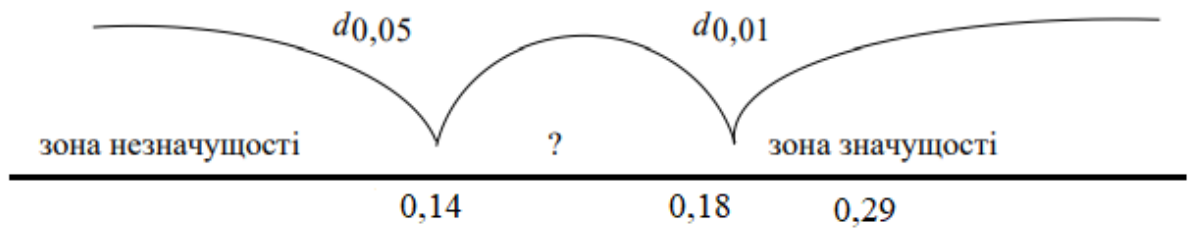
Для оцінки статистичної значущості отриманих результатів було використано λ -критерій Колмогорова-Смирнова. В рамках статистичної гіпотези H_1 припускали, що різниця між розподілами контрольної та експериментальної груп є значущою, тобто емпіричні розподіли рівнів підготовленості суттєво відрізняються. Розрахунок λ -критерію для показників підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку на основі формувального етапу експерименту проводився за тим же алгоритмом, що й на констатувальному етапі. Результати розрахунків були внесені до таблиці 2.4.6.

Таблиця 2.4.6

Розрахунок λ -критерію при зіставленні емпіричних розподілів у контрольній та експериментальній групах за результатами прикінцевого етапу експерименту

Рівні	Емпіричні частоти		Емпіричні частоти		Різниця $f_{EG} - f_{KG}$ d
	EG	KG	f_{EG}	f_{KG}	
Достатній	12	7	0,32	0,16	0,16
Задовільний	15	12	0,41	0,28	0,13
Низький	10	24	0,27	0,56	0,29
Суми	37	43	1	1	

За таблицею критичних значень $d_{kp} = 0,14$ (при $p \leq 0,05$) і $d_{kp} = 0,18$ (при $p \leq 0,01$). Побудуємо «вісь значущості» за результатами прикінцевого етапу експерименту:

$$\lambda_{\text{емп.}} = 0,29$$

Розрахунки критерію λ здійснювалися за формулою:

$$\lambda = d_{\text{max}} * \sqrt{\frac{n_1 * n_2}{n_1 + n_2}}$$

Де, d_{max} – максимальна абсолютна різниця; n_1 - кількість студентів у контрольній групі; n_2 – кількість студентів в експериментальній групі. За результатами проведених розрахунків одержали:

$$\lambda_{\text{емп}} = 0,29 * \sqrt{\frac{43*37}{43+37}} = 1,29$$

Для рівня статистичної значущості з $p = 0,99$, $\lambda_{\text{кр}} = 1,15$. На прикінцевому етапі експерименту було одержано $\lambda_{\text{емп}} = 1,29$.

Отже, $\lambda_{\text{емп}} > \lambda_{\text{кр}}$, що підтверджує гіпотезу H_1 .

З отриманих даних випливають чіткі висновки про ефективність розробленої моделі та впровадженої експериментальної методики. Результати підтверджують доцільність застосування специфічних педагогічних умов для підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, що свідчить про їх високу результативність та ефективність.

Висновки з другого розділу

Вибір відповідної системи педагогічних засобів має ключове значення в процесі підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності старших дошкільників. Сюди відносимо підбір змісту навчання, методів, організаційних форм, а також забезпечення ефективних міжпредметних зв'язків та взаємодії між учасниками навчального процесу. Проведене педагогічне дослідження дозволило систематизувати висновки та створити комплексну систему підготовки вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку на всіх етапах навчання.

Для оцінки рівнів підготовленості майбутніх вихователів були розроблені критерії та показники, що дозволяють детально охарактеризувати рівень їх підготовки. Це дало змогу класифікувати здобувачів освіти на дві групи та реалізувати педагогічні умови в одній з них, що сприяло досягненню визначених цілей.

Задля оцінки рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку було обрано організаційно-мотиваційний критерій із показниками: позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, усвідомлення доцільності цифрової компетентності (для дитини та для дорослих); інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними; когнітивно-діяльнісний критерій із показниками: обізнаність з новітніми цифровими технологіями; усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини; операційно-результативним критерієм із показниками: здатність проектувати діяльність дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій; дотримання правил використання Інтернет-ресурсів.

Анкетування студентів підтвердило актуальність та необхідність підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності

старших дошкільників та інтеграції цифрових технологій у сучасний освітній процес. Для цього був розроблений курс «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку», що має на меті оптимізацію та підвищення якості навчання.

Дослідження показало, що не лише вивчення цієї дисципліни, але й участь у студентському гуртку як форма додаткової освіти значно сприяє розвитку цифрових компетентностей у студентів.

Впровадження експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів з врахуванням окреслених педагогічних умов продемонструвало позитивні результати. Рівень цифрової компетентності у студентів експериментальної групи значно зріс порівняно з контрольною групою.

За результатами порівняльного аналізу констатувального і прикінцевого етапів доведено, що в експериментальній групі відбулося значне зменшення майбутніх вихователів на низькому рівні сформованості цифрової компетентності, а кількість майбутніх вихователів ЗДО задовільного і достатнього рівнів зазнала суттєвих змін у позитивний бік: на достатньому рівні зафіксовано 32% майбутніх фахівців вихователів ЕГ (було 13,5%) та 19,4% КГ (було 16,7%), на задовільному рівні зафіксовано 39,2% студентів ЕГ (було 23,4%) і 28,1% КГ (було 24,5%), низький рівень засвідчили 28,8% майбутніх фахівців ЕГ (було 63,1 %) та 52 %КГ (було 58,9%).

Отже, на підставі отриманих результатів висновуємо щодо доцільності впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел до другого розділу

1. Андрієвська В. М. Теоретичні й методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційнокомунікаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2019. 540 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. [Чинний від 2021-01-12] 38 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / В.В. Баркасі - Київ, 2004. - 24 с.
4. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 45- 50.
5. Богуш А. М. Методологічний контент психолого-педагогічного супроводу формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти: (колективна монографія) / А. М. Богуш, Л. І. Березовська, С. В. Діхтяренко, Н. В. Маліновська, Р. Г. Найда / За загальною і науковою редакцією дійсного члена НАПН України доктора педагогічних наук, професора А. М. Богуш. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. С. 9–62
6. Богуш А. М. Компетентнісний підхід у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільного закладу. *Компетентнісний підхід в*

- освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м.Київ: [у 2 ч.]. Ч.2 / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.] – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014 С.151-160.*
7. Воронова Н. С. Система формування професійної компетентності майбутніх культурологів засобами цифрових технологій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 ; Держ. ВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т». Слов'янськ, 2020. 41 с.
  8. Гущина Н. І. Розвиток цифрової компетентності вчителів початкових класів в умовах проектної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. акад. пед. наук України, Держ. ВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». Київ, 2019. 20 с.
  9. Дитина:Освітня програма для дітей віком від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. Осв. І науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304с.
  10. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. – 324 с.
  11. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2008. №40. С. 63–68.
  12. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. / Н. П. Волкова. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
  13. Княжева І. А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах

- магістратури: монографія; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса: Бондаренко М. О., 2014. 327 с.
14. Козубовська І. В., Повідайчик О. С. Короткий тлумачний словник психолого-педагогічних термінів (для аспірантів і магістрів). Ужгород, 2021.
15. Койчева Т. І. Теорія і методика формування корпоративної культури викладачів педагогічного університету в процесі наукової діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2014. 44 с.
16. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. (Бібліотека з освітньої політики) : монографія / [Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.] ; за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. – 112 с
17. Комп'ютерні технології у роботі з дітьми. Лекції. URL: <https://infopedia.su/14xd998.html> (дата звернення: 18. 01. 2024).
18. Концепція "Нова українська школа". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>
19. Курило В. С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. Педагогіка і психологія. 1999. № 2. С. 35–39.
20. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності / З. Н. Курлянд. – Одеса, 1995. – 160 с.
21. Лазаренко А. Засоби формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Збірник наук. праць. Умань, 2024. Вип.1(11). С. 112-117. DOI: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(11\).2024.304948](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(11).2024.304948)
22. Лазаренко А.В. Використання гейміфікації для формування цифрової компетентності у майбутніх вихователів. *Педагогічні науки: теорія та практика. Запоріжжя*. Вип. 2(50), 2024 С. 136 – 141.

23. Лозова В. Стратегічні питання сучасної дидактики. Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні. Харків. 2002. С.96–97.
24. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. Сімферополь : Дайфі, 2011. 270 с.
25. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 304 с.
26. Нікітіна О. О. Модифікація діяльнісного підходу до формування навчальної діяльності молодших школярів у ХХ – на початку ХХІ ст. / О. О. Нікітіна // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2012. – Вип. 36. – С. 479–480.
27. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах 200 000 слів у 3-х т. / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Видав-во «Аконіт», 2006. Т. 3. 862 с.
28. Паламар С. Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. Освітологічний дискурс. 2018. № 1/2 (20/21). С. 267–278.
29. Пальшкова І. О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до викликів сьогодення Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 29(2). С. 56–59. DOI: 10.32843/2663-6085/2020/29-2.10
30. Парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку «Комп'ютерна грамота для малят» / авт. О.В.Романюк, О.В. Вайнер, О.М. Болотова. – Тернопіль: Мандрівець, 2023. - 32с.
31. Полонська Т. К. Елективні курси як невід'ємний компонент іншомовної освіти в середній і вищій школі. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору : гуманітарний вісник ДВНЗ «ПереяславХмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. Вип. 31. Том VII(49). Київ : Гнозис, 2014. С. 111–119.

32. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2003. № 5. С. 65–69
33. Предмет і проблематика філософії : навч. посіб. / за заг. ред. М. А. Скринника, З. Е. Скринник. Львів : Львівський банківський інститут Національного банку України, 2001. 485 с
34. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. Київ, 2012. 328 с.
35. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан; за заг. ред. О.В. Низковської. – 256с.
36. Рогачко-Островська М. С. Критеріальний підхід до підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного дітей передшкільного віку. *Вісник Національного університету. «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка»*. Педагогічні С. 166–172.
37. Рогачко-Островська М. С. Реалізація інформаційно-настановного етапу експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна». Хмельницький, 2019. № 17. С. 114–118.
38. Рогачко-Островська М. С. Модель підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. Миколаїв, 2018. № 4 (63). С. 114–119.
39. Ромашенко В. Є. Формування інформаційно-комунікаційної компетенції бакалаврів філології : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Маріупол. держ. ун-т. Маріуполь, 2014. 341 с.
40. Савченко Н. В. Теоретичні основи розробки моделі формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2018. 268 с.

41. Самборська О. В. Критерії, показники та рівні готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 51.
42. Семенов О. Організація науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів педагогічних університетів. Київ – Глухів : ІППП ІПН України, ГДПУ, 2002. 95 с.
43. Словник базових понять з курсу «Педагогіка» : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге, доп. і перероб. / укл. О. Є. Антонова. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. 100 с.
44. Співаковський О. В. Теоретико-методичні основи навчання вищої математики майбутніх вчителів математики з використанням інформаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2004. 360 с.
45. Стандарт фахової передвищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта для освітньо-професійного ступеня – фаховий молодший бакалавр (затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021р. № 806). URL <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-fahovoyi-peredvishoyi-osviti-zi-specialnosti-012-doshkilna-osvita-osvitno-profesijnogo-stupenya-fahovij-molodshij-bakalavr> (дата звернення: 10.06.2024).
46. Тимчук Л. І. Теоретико-методичні засади проектування цифрових наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.10; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. Київ, 2017. 39 с.
47. Трофаїла Н. Д. Експериментальна модель підготовки майбутніх вихователів до емоційного розвитку дітей дошкільного віку. Педагогічний часопис Волині : науковий журнал. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2017. №4 (7). С. 83–89.

- 48.Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.
- 49.Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В.Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.
- 50.Чайка В. М. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : монографія / за ред. Г. В. Терещука. Тернопіль : ТНПУ, 2006. 275 с.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і практичне роз'язання проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

1. Шляхом аналізу філософських і психолого-педагогічних джерел уточнено зміст понять: «цифрова компетентність вихователя» - це сукупність знань, вмінь та навичок з використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності; «цифрова компетентність дошкільника» розуміємо як обізнаність дитини в розв'язанні пізнавальних, навчальних та повсякденних завдань з використанням цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій; обґрунтовано ключове поняття «підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку» - це динамічний освітній процес у закладах вищої освіти, спрямований на ефективний розвиток умінь та навичок використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності з метою формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку.
2. Визначено критерії й показники підготовленості майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, а саме: організаційно-мотиваційний критерій із показниками: позитивна мотивація щодо формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, усвідомлення доцільності цифрової компетентності (для дитини та для дорослих); інтерес до цифрових технологій та оволодіння ними; когнітивно-діяльнісний критерій із показниками: обізнаність з новітніми цифровими технологіями; усвідомлення небезпеки сучасних цифрових технологій для дитини; операційно-результативним критерієм із показниками: здатність

проекувати діяльність дітей старшого дошкільного віку у використанні цифрових технологій; дотримання правил використання Інтернет-ресурсів.

3. У процесі теоретичного обґрунтування було визначено ключові педагогічні умови для ефективної підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Серед основних умов виділяються наявність позитивної мотивації у вихователів щодо важливості формування цифрових навичок у дітей, організація комфортного та безпечного цифрового освітнього середовища в закладі дошкільної освіти, а також розвиток у майбутніх вихователів конкретних умінь та навичок, необхідних для ефективного навчання дітей. Важливо, щоб майбутні вихователі усвідомлювали значення цифрових технологій для розвитку дітей та їх успішного функціонування в сучасному світі. Організація комфортного і безпечного цифрового середовища повинна забезпечити безперешкодне освоєння технологій. Наявність у вихователів умінь, що включають знання сучасних технологій і методик їх застосування, дозволяє адаптувати ці знання до потреб дітей і ефективно формувати їх цифрову компетентність.
4. Реалізація моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності старших дошкільників, з упровадженням окреслених педагогічних умов засвідчила, що готовність майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку на достатньому рівні характерна для 32% майбутніх фахівців вихователів ЕГ (було 13,5%) та 19,4% КГ (було 16,7%), на задовільному рівні зафіксовано 39,2% студентів ЕГ (було 23,4%) і 28,1% КГ (було 24,5%), низький рівень засвідчили 28,8% майбутніх фахівців ЕГ (було 63,1 %) та 52 %КГ (було 58,9%).

Результати проведеної теоретичної та експериментальної роботи дають підстави стверджувати, що мету дослідження досягнуто, завдання реалізовано, здобуті наукові положення мають суттєве значення для теорії та методики професійної освіти. Натомість його результати не вичерпують усієї глибини наукової проблеми і не претендують на її всебічне розкриття.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у розробленні питань формування цифрової компетентності батьків.

Додаток А

Анкетування для фахівців дошкільної освіти

Шановний респонденте!

Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях.

1. Як Ви відноситеся к сучасному процесу цифровізації в суспільстві?
(виберіть від 1 до 5, де 1 – дуже погано, 5 дуже добре)
 1   2   3   4   5
2. Чи вважаєте Ви, що сучасні комп'ютерні та цифрові технології змінили якість освіти?
 Так
 Ні
 Інше
3. Як Ви відноситеся к процесу цифровізації в своїй професійній діяльності?
(виберіть від 1 до 5, де 1 – дуже погано, 5 дуже добре)
 1   2   3   4   5
4. Як часто в своїй професійній діяльності ви використовуєте цифрові пристрої (комп'ютер, планшет, смартфон)?
 Декілька разів на тиждень
 Декілька разів на місяць
 Не використовую
5. Скільки годин на день Ви використовуєте цифрові пристрої (комп'ютер, планшет, смартфон)?
 1-2 години
 2-3 години
 3-4 години
 Більше 5 годин

6. Оцініть за 5-ти бальною шкалою свій рівень володіння комп'ютерними та цифровими пристроями.
- (виберіть від 1 до 5, де 1 – дуже погано, 5 дуже добре)
- 1   2   3   4   5
7. Чи вважаєте Ви, що використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій дозволяє як найкраще та найефективніше підготуватися до проведення занять, зробити їх цікавими і інформативними для дітей в ЗДО?
- Так
- Ні
8. Які засоби інформаційно-комунікаційних технологій Ви використовуєте для підготовки та проведення занять з дітьми в ЗДО?
- текстовий редактор;
- електронні таблиці;
- електронні презентації;
- спеціалізовані програми;
- Інтернет;
- інше (укажіть). _____
9. Чи створені умови в ЗДО для використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій?
- Так
- Ні
- інше (укажіть) _____
10. Який вплив на вихованців, на Вашу думку, має використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій?
- Зменшує втомлюваність на занятті
- Урізноманітнює заняття
- Підвищують інтерес до вивчення нового
- Практично ніяк не впливає
- Відволікає дітей
11. Чи використовуєте Ви інтернет-ресурси, онлайн платформи для самоосвіти?

Так

Ні

12. Чи використовуєте Ви інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для взаємодії з керівництвом ЗДО та батьками вихованців?

Так

Ні

13. Чи варто, на Вашу думку, формувати цифрову грамотність у дітей старшого дошкільного віку?

Так

Ні

14. Чи вважаєте Ви, що вихователям потрібно весь час підвищувати рівень інформаційно-комунікаційної та цифрової компетентності?

Так

Ні

15. Чи вважаєте Ви, що батькам потрібно весь час підвищувати рівень інформаційно-комунікаційної та цифрової компетентності?

Так

Ні

Пам'ятка для батьків щодо оволодіння дітьми цифровими технологіями

Обмеження часу за екраном

- Для дітей 6 років з I-II групи здоров'я максимальна тривалість одноразового використання комп'ютера не повинна перевищувати 15 хвилин на день.
- Для дітей з III групи здоров'я ця тривалість становить 10 хвилин на день.
- Для 5-річних дітей з I-II групи здоров'я рекомендоване використання комп'ютера – до 10 хвилин на день.
- Для дітей з III групи здоров'я тривалість обмежується 7 хвилинами на день.
- Діти 5-6 років, що знаходяться в групі ризику по зору, можуть користуватися комп'ютером до 10 хвилин на день для I-II групи здоров'я і до 7 хвилин на день для III групи.

Більшість занять за комп'ютером будуть сприяти загальному розвитку дитини. Переконайтеся, що ви встановили розумні обмеження у використанні гаджетів для своїх дітей.

Плануйте перегляд телебачення та інтернет-сайтів для всієї родини

Ніколи не користуйтеся телефоном, щоб заспокоїти дитину

Стати хорошим прикладом для наслідування

Додаток В**Мотиваційний питальник «Цифрова культура/цифрове виховання»****Інструкція**

Шановний респондент!

Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Прочитайте подані нижче запитання і виберіть тільки одну відповідь – «так» або «ні». Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях.

1. Цифрова грамотність притаманна кожній людині від народження?
 так
 ні
2. Чи цікаво Вам дізнаватися про особливості використання цифрових технологій у закладах дошкільної освіти?
 так
 ні
3. Чи відчуваєте Ви потребу у розширенні знань та вмінь щодо використання цифрових технологій в освітній та майбутній професійній діяльності?
 так
 ні
4. Цифрова компетентність є різновидом цифрового виховання?
 так
 ні
5. Чи можна вважати цифрову компетентність продовженням цифрового виховання?
 так
 ні
6. Чи залежить цифрова грамотність від рівня інтелекту особистості?
 так
 ні

7. Чи доцільно виховувати цифрову компетентність?
- так
- ні
8. Чи потрібно цікавитись новинками в цифровому просторі?
- так
- ні
9. Чи потрібно формувати цифрову компетентність у дітей старшого дошкільного віку?
- так
- ні
10. Чи потрібна цифрова освіта в дорослому віці?
- так
- ні
11. Цифрова компетентність передбачає цифрову культуру?
- так
- ні
12. Чи потрібно опановувати новітні цифрові технології?
- так
- ні
13. Чи можливо сформувати цифрову компетентність за допомогою спеціальних/додаткових вправ/занять?
- так
- ні
14. Цифрова компетентність виявляється тільки індивідуально?
- так
- ні
15. Новітні гаджети/технології сприяють розвитку цифрової компетентності особистості?
- так

ні

Оцінювання й інтерпретація результатів

За кожну правильну відповідь майбутні вихователі отримували 1 бал, за не правильну відповідь – 0 балів. Оскільки поданий перелік складався з 15 запитань, то в результаті опитування студенти мали можливість отримати від 0 до 15 балів.

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 8 балів. Достатній рівень – від 9 до 12 балів.
Високий рівень – понад 13 балів

Питальник «Інтерес до цифрової освіти»

Шановний респонденте!

Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях.

1. Оцініть свої навички використання комп'ютера.
(виберіть від 1 до 5, де 1 – дуже погано, 5 дуже добре)
 1   2   3   4   5
2. Маю бажання навчитись використовувати комп'ютерні та цифрові технології у своїй навчальній і майбутній професійній діяльності
(виберіть від 1 до 5, де 1 – дуже погано, 5 дуже добре)
 1   2   3   4   5
3. Уважаю, що потрібно використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології на всіх заняттях.
 1   2   3   4   5
4. Перекоаний, що цифрові технології сприяють ефективному формуванню цифрової компетентності
 1   2   3   4   5
5. Для мене дуже важливо вільно орієнтуватись в інформаційному просторі.
 1   2   3   4   5
6. Використовую цифрові та інформаційно-комунікаційні технології при підготовці до семінарських і практичних занять
 1   2   3   4   5
7. Є бажання розширити знання у сфері застосування цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій (у своїй навчальній і майбутній професійній діяльності)
 1   2   3   4   5
8. Для мене важливо розвивати свій творчий потенціал
 1   2   3   4   5

9. Хочу навчитись створювати заняття із застосуванням різноманітних цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій.

1   2   3   4   5

10. Перекоаний, що важливо самостійно здобувати знання про цифрові можливості для передачі їх іншим.

1   2   3   4   5

Питальник «Я і новітні цифрові технології»**(за когнітивно-діяльнісним критерієм)**

Шановний респонденте!

Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях. (виберіть від 1 до 5, де 1 – дуже погано, 5 дуже добре)

1. Оцініть свої навички використання комп'ютера.
 1   2   3   4   5
2. Знаю техніку Т/Б при поводженні із технічними засобами навчання
 1   2   3   4   5
3. Використовую у власній діяльності сучасні цифрові та інформаційно-комунікаційні технології
 1   2   3   4   5
4. Слідкую за нововведенням в цифровій освіті
 1   2   3   4   5
5. Використання мережі Інтернет в своїй діяльності
 1   2   3   4   5

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 13 балів. Достатній рівень – від 14 до 20 балів. Високий рівень – понад 20 балів.

Додаток Д

**Питальник «Небезпека використання цифрових технологій»
(за когнітивно-діяльнісним критерієм)**

Шановний респондент!

Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Прочитайте подані нижче запитання і виберіть тільки одну відповідь – «так» або «ні». Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях.

1. Чи дотримуєтесь Ви рекомендованого часу під час використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій?
 так
 ні
2. Чи дотримуєтесь Ви ТБ під час роботи з цифровими та інформаційно-комунікаційними технологіями?
 так
 ні
3. Чи використовуєте Ви різні паролі для своїх цифрових пристроїв та послуг і періодично їх змінюєте?
 так
 ні
4. Чи використовуєте Ви на своїх пристроях антивірус і оновлюєте його?
 так
 ні
5. Чи знаєте Ви, що таке фішинг, спам?
 так
 ні
6. Чи з обережністю Ви отримуєте повідомлення, відправника яких Ви не знаєте?
 так

ні

Продовження додатку Д

7. Чи дотримуєтесь Ви ввічливості та поваги до співрозмовника під час спілкування в Інтернеті?

так

ні

8. Чи можна використовувати цифрові інструменти для навчання?

так

ні

9. Під час отримання повідомлення чи відкривши певний сайт, завжди Ви перевіряєте справжні вони чи ні?

так

ні

10. Як Ви вважаєте, чи можуть цифрові пристрої нанести негативний вплив на людину?

так

ні

Додаток Е

Питальник «Цифрова діяльність»

Інструкція: оцініть показники, представлені в таблиці балами від 1 до 5. Де 5 балів – показник чітко виражений, виявляється часто; 4 бали – показник помітно виражений, але виявляється не постійно; 3 бали – показник виражений, але виявляється обмежено й неефективно; 2 бали – показник виражений слабо; 1 бал – показник виражений дуже слабо.

№ п/п	Показники	Бали
1	Розумію визначення «цифрова діяльність»	
2	Використовую у професійній діяльності цифрові інструменти	
3	Вільно володію методами використання цифрових інструментів	
4	Я здатна (ий) до цифрової освіти	
5	Можу розпізнати креативну та творчу дитину	
6	Умію діагностувати креативні та творчі прояви дітей	
7	Організую креативну діяльність дітей під час заняття за допомогою цифрових технологій	
8	Дотримуюсь санітарно-гігієнічних норм та правил ТБ під час використання цифрових технологій	
9	Використовую онлайн-платформи під час занять з дітьми	
10	Використовую Google-сервіси для спільної роботи з вихователями та батьками	
Загальна кількість балів:		

**Питальник «Безпека в Інтернеті»
(за операційно-результативним критерієм)**

Шановний респонденте!

Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях.

1. Як Ви вважаєте, для чого використовують Інтернет?
  - А) Спілкування
  - Б) Розваги
  - В) Освітня діяльність
  - Г) Спаму
2. На Вашу думку, що таке безпека в Інтернеті?
  - А) Це галузь комп'ютерної безпеки, спеціально пов'язана не лише з Інтернетом, яка часто включає захист браузера та всесвітньої павутини, але і мережеву безпеку, як це стосується інших програм або операційних систем в цілому.
  - Б) Це набір суб'єктивних виключних прав, які дозволяють авторам літературних, мистецьких та наукових творів отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності.
  - В) Результат інтелектуальної, творчої діяльності однієї людини або кількох осіб.
3. Які основні небезпеки в Інтернеті ви знаєте?
  - А) Кібер-булінг
  - Б) Крадіжка персональних даних
  - В) Агресія
  - Г) Спілкування з батьками, друзями
4. Як Ви вважаєте, чи потрібно захищати свою персональну інформацію?
  - А) Так
  - Б) Ні

5. Які дані не можна повідомляти в Інтернеті?
- А) Банківські дані
  - Б) Паролі від соціальних мереж та онлайн-платформ
  - В) Домашню адресу
  - Г) Паспортні дані
6. Чи потрібно налаштовувати приватність своїх акаунтів?
- А) Так
  - Б) Ні
  - В) Не є обов'язковим
7. Як запобігти небажаного доступу до свого комп'ютера через Інтернет?
- А) Достатньо використовувати антивірусне програмне забезпечення
  - Б) Закривати веб-браузер після кожного використання
  - В) Використовувати брандмауер
  - Г) Зателефонувати до служби підтримки
8. Як називаються шкідливі програми, які проникають до вашого комп'ютера за допомогою мережі Інтернет та електронних носіїв, з метою нанесення шкоди, копіювання персональної інформації??
- А) Комп'ютерні віруси
  - Б) Хробаки (черв'яки) комп'ютерних мереж
  - В) Троянські програми
  - Г) Рекламні модулі, або Adware
9. На Вашу думку, якими програмами можна захистити персональний комп'ютер?
- А) Google-сервіси
  - Б) Модульні програми
  - В) Антивірус
  - Г) Троянські коні (троянці)

10. Як Ви вважаєте, що таке фішинг?

- А) Вид шахрайства, метою якого є виманювання у довірливих або неуважних користувачів мережі персональних даних клієнтів онлайн-аукціонів, сервісів з переказу або обміну валюти, інтернет-магазинів.
- Б) Це вчинення будь-яких дій, які визнаються порушенням авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет.
- Г) Дії, спрямовані на протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам.

Оцінювання й інтерпретація результатів

За кожну правильну відповідь майбутні вихователі отримували 1 бал, за не правильну відповідь – 0 балів. Оскільки поданий перелік складався з 10 запитань, то в результаті опитування студенти мали можливість отримати від 0 до 10 балів.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

53219, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Педагогічна, 7,
e-mail: kolkp_dpa@ukr.net, сайт: офіційний сайт 40710498

Акт**про впровадження результатів дослідження
Лазаренко Альони Володимирівни з теми «Підготовка майбутніх
вихователів до формування цифрової компетентності дітей старшого
дошкільного віку»
за спеціальністю 012 – Дошкільна освіта**

У період з 2021 - 2023 р.р. Лазаренко Альона Володимирівна здійснювала апробацію теоретичних і практичних результатів власного дослідження в освітньому процесі Комунального закладу "Нікопольський фаховий педагогічний коледж" Дніпропетровської обласної ради".

Автором використовувалась науково обґрунтована методика підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, що сприяло підвищенню їхнього фахового рівня.

Дослідником була проведена суттєва теоретична та методична робота щодо ознайомлення викладачів з методологічними засадами та організаційно-педагогічними умовами підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку на науково-методологічному семінарі «Значення цифрової компетентності в розвитку сучасного дошкільника», мотиваційний тренінг «Формування цифрової компетентності». Апробовано програму елективного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології роботи з дітьми дошкільного віку» для студентів спеціальності дошкільна освіта.

Наукова новизна дослідження, важливість та актуальність його висновків обумовила апробацію викладачами реалізацію зазначеної методики підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, теоретичних положень, практичних надбань наукового дослідження при вивченні дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, при проходженні студентами виробничої практики.

В результаті впровадження матеріалів дослідження Лазаренко А.В. студенти засвідчили володіння цифровою культурою, навичками формування цифрової культури у старших дошкільників. Результати

дисертаційної роботи одержали схвальні відгуки викладачів і студентів, які констатували наукову цінність запропонованого дослідження.

Наукові висновки Лазаренко А.В. було заслухано та обговорено на засіданні циклової комісії дошкільної освіти (протокол № 6).

В.о. директора Комунального закладу
«Нікопольський фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради,
кандидат педагогічних наук

Любов КРАМАРЕНКО

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки
Одеської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
"ОДЕСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ"

Код ЄДРПОУ 37476030
65014, м. Одеса, вул. Греська, 1, тел. (048) 725-63-89, факс (048) 725-63-89
E-mail: opra@opi.edu.ua

07.10 2024 року м. Одеса № 193

АКТ

про впровадженні результатів дослідження

Лазаренко Альони Володимирівни з теми «Підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку» спеціальності 012 – Дошкільна освіта

Основні положення дисертаційного дослідження А. Лазаренко впроваджувалися в освітній процес Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж» впродовж 2022-2024 н.р. та віднайшли практичне втілення у збагаченні змісту професійної підготовки майбутніх вихователів. У ході впровадження дослідження було апробовано елективний курс «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку», зміст якого спрямований на підготовку майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Результати вивчення матеріалу засвідчили розуміння здобувачами освіти загально теоретичних та методичних принципів сучасних підходів до організації роботи вихователя у закладах дошкільної освіти, методів та засобів формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку, а також знання найвагоміших понять здобувачами фахової передвищої освіти.

Відповідно до узгодженої програми проведення дослідження, А. Лазаренко на базі Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж» брала участь у засіданні науково-практичного семінару, де було висвітлено основні результати. Основні результати дисертаційної роботи можуть бути використані під час професійно-методичної підготовки фахових молодших бакалаврів зі спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Результати дослідження з теми «Підготовка майбутніх вихователів до формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку» здобувачки Лазаренко Альони Володимирівни обговорено на засіданні циклової комісії педагогіки, психології та фахових дисциплін дошкільної освіти Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж» (протокол №3 від 1 жовтня 2024 року).

Кандидат педагогічних наук, доцент,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
директор

Ольга Беляк